Це число має 24 сторінки

Ціна 50 сот.

КРАКІВСЬКІ ВІСТИ

Народній часопис для Ґенерального Ґубернаторства

Krakauer Nachrichten
Ukrainische Volkszeitung
für General-Gouvernement

ЧАСОПИС ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В ТИЖДЕНЬ, В СЕРЕДУ І СУБОТУ, В ГОД. 6. ВЕЧЕРОМ.

Адреса Редакції і Адміністрації: KRAKAUER NACHRICHTEN. KRAKAU, Karmeliterstr. 34, II.
Чекове конто (PSchA): Nr. 2143, (Ukrainischer Verlag G. m. b. H. Krakau).

Телефони:
Дирекція Видавництва 137-42
Редакція і Адміністрація 230-39
Друкарня 102-79
ВІДДІЛИ: Холм: Люблинська 26. Ярослав: Головна 19. — Сянік.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно 2.50 зол., квартально 7,50 зол., півріччо 15.00 зол.
Ціна поодинокого числа 30 сот.

Ч. 32. Краків, 28. квітня 1940. Рік І.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

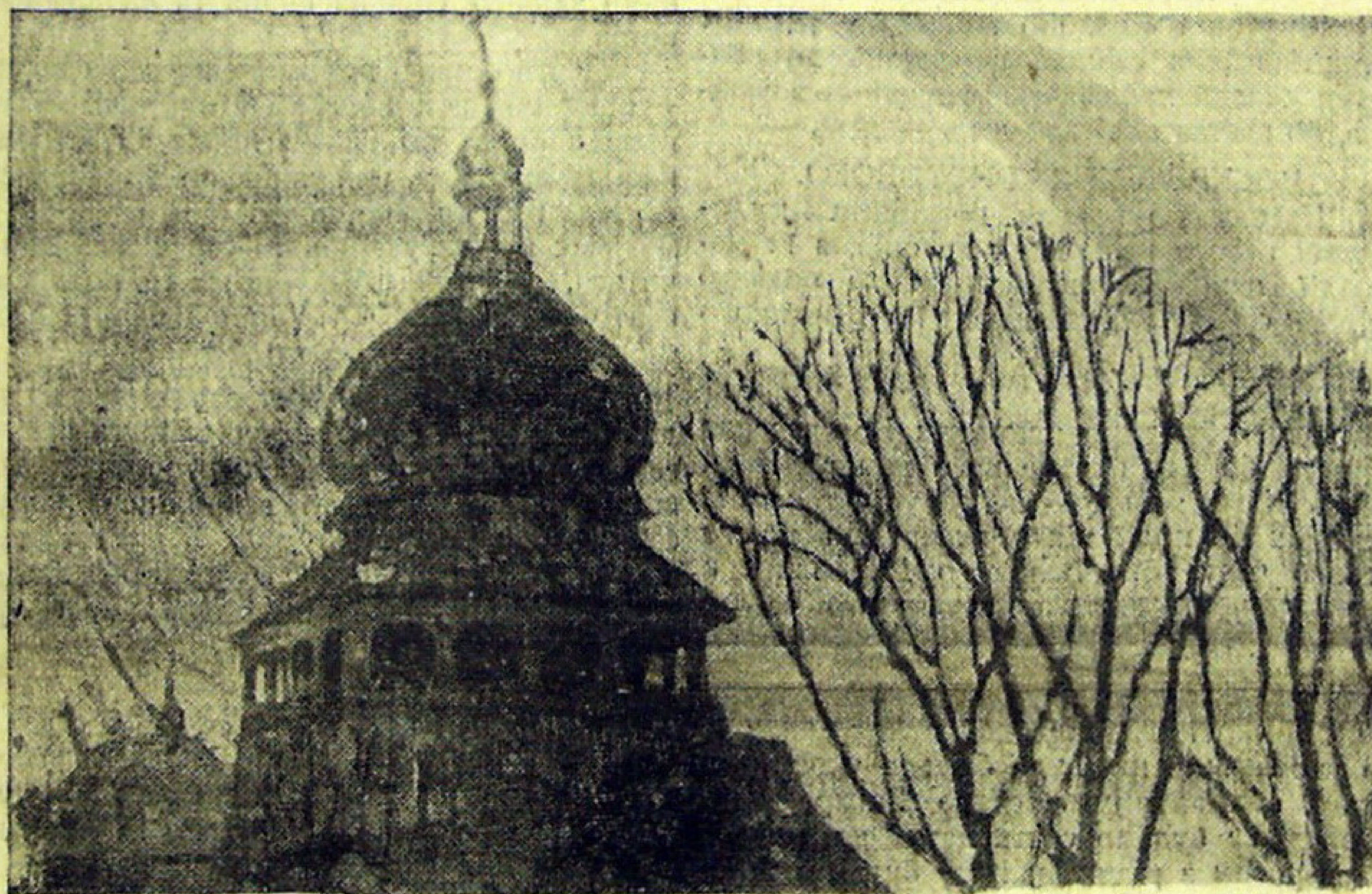

ВЕЛИКДЕНЬ — Петро Холодний

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

»ХРИСТОС ВОСКРЕС! ХРИСТОС
ВОСКРЕС!«
ЩО ВИ СКАЗАЛИ? — ПРОБІ!
ТА Ж МИМО ВСІХ ЙОГО ЧУДЕС,
МИМО БОЖЕСТВЕННИХ СЛОВЕС
ЙОГО ВИ СКРИЛИ В ГРОБІ...

ТОЙ ГРІБ — ТО ТЬМА, ТОЙ ГРІБ —
ТЮРМА,
ТОЙ ГРІБ — КАЙДАНИ, КНУТИ, —
І ДОКИ ПРАВДИ В НАС НЕМА,
І ДОКИ В ГРУДЯХ ЛІД - ЗИМА,
ЙОМУ НЕ ВОСКРЕСНУТИ!

* * *

НЕМОВ ВВИЖАЄТЬСЯ, МОВ СНИТЬСЯ
СТАРЕНЬКА ЦЕРКОВЦЯ. НА ПЛИТІ,
ПОМІЖ ЛЯМПАМИ ПЛАЩЕНИЦЯ:
ВІНОК ТЕРНОВИЙ, БІК ПРОБИТИЙ...

КРІВАВІ ОБІЙМАЮ СТОПИ,
ПЕРЕД СТРАДАННЯМИ КОРЮСЯ,
АХ, ОКРОПИ НЕЮ ІСОПОМ
ХАЙ ПАЧЕ СНІГА УБІЛЮСЯ!

ЗЕМЛЕ МОЯ ТИ РІДНА, ДОБРА
НЕНЕ!
ВІТАЙ МЕНІ ЗІ СВЯТАМИ, З ВЕСНОЮ!
ПОКРИЙСЯ ЗБІЖЖЯ ЛАВОЮ ГУСТОЮ,
ХАЙ БУРЯ МИМО ЙДЕ ПОНАД ТОБОЮ
І ХАЙ ІМЯ ТВОЄ БУДЕ
БЛАГОСЛОВЕННЕ!

ЗРОСТИ В СВОЇМ РОДЮЧІМ, ЧОРНІМ
ЛОНІ
КОЖДІСЬКЕ ЗЕРНО, ЩО З СІВНІ УПАДЕ,
ХАЙ ПРИБЕРУТЬ ТЕБЕ САДИ - ЛЕВАДИ,
І ТИХИЙ МИР НЕХАЙ МІЖ НИМИ СЯДЕ,
БЛАЖЕННІ ХАЙ БУДУТЬ СПРАЦЬОВАНІ
ДОЛОНІ!

ЗМІСТ:

Прот. ОСИП ДИНЬКО-НИКОЛЬСЬКИЙ

Воскресне правда

Грають, бренять спижові дзвони, дріжанням бючих жил металевих гудуть, співають; по всіх усюдах тріюмфальним гимном перемоги й сили гомонять, розлягаються; кругами врочистих порухів цілий християнський світ опоясують... Христос Воскрес, Христос Воскрес!...

У блакитно-золотистій зорі великоднього ранку Христос воскреслий сходить знову на землю нашу, на Україну. Сходить, йде... Глибоким подихом ранішньої прохолоди, тихим, таємничим шумом вітають Його темні ліси, зелені бори. Стрункі білостовбурі берези, горбаті верби, вкриті котиками, листям розпуклим немов хмарою зеленого світла окриті — поклін Йому аж до ніг віддають. А з сіножатей, де яскорі золоті ліхтарні засвітили, синя незабудь та стокроти — сироти несмілі — здивованими очима дивляться, позирають за Ним і любуються й радіють і всміхаються.

Тішаться діти, веселиться молодь, радіє старість. Усі співають. Співають переможні пісні Воскресення й Перемоги: жало смерти знищене й панування її зломане, бо світлість Христа — Бога й Чоловіка — перемогла, розпорошила темноту і на світ вивела, що буття вічне і світ вільний для всіх є єдиною сущою правдою і змістом життя.

А Він, усещедрий, йде, проходить, усіма сторонами поступає одночасно й повсюдно й усіх і все благословляє.

Иде... Не бачать Його людські очі, журбою цього світу й неситою жадобою роскошей його та свідомістю доброго і злого присленені.

Проходить, йде, далі поступає, до церквочки невеличкої, що на горбочку притулилась, заглядає. Стоїть убогенька з хрестом похиленим а світлом рясним бе, палахкотить... І людей стиск такий у ній — моляться, благають: нехай прийде царство Твоє і дай волю нашій Україні.

І спливає на голови похилені, в серця відчиняті ласка надприродня й скарб неоціненний, що світові зоставив Він і в спадщині передав: святий приклад чину жертвенного, високий подвиг самопосвяти для ідеї, що до відродження — воскресення проваdить.

*

У житті поодиноких людей і цілих народів бувають хвилини, коли прагнення відродження, воскресення виступає з дивною силою, коли з кублища сліпих пристрастей і пожадання, з крівавого крутіжа боротьби і змагань за волю, за право буття і вільного розвитку, з хаосу й виру розпучливої шамотні безплідних зусиль виривається з душі народу один бючий голос: „Визволення, Відродження, Воскресення!"

У таких хвилинах, коли це слово бренить на всіх гарячкою спалених устах, Христос воскреслий зі знаками ран жертви хрестної поступає — переходить почерез події світа...

О щоб цей заохотливий поклик, думка ця, те натхнення духа воскреслого Христа, що провіває всі події світа, порушило сплячих, оживило завмерлих, росколихало окіснілих, щоб ми, які ожидаємо свого Великодня — Великого Дня Воскресення, обтрусились з вікових провин і блудів, щоб томлений, внсннажений, зниділий наш нарід міг заспівати: „Вже Воскресла!"

ОМЕЛЯН КОСТИШИН

В день Воскресення Христового!

І сповнилися слова Божої правди, яку проповідував своїм Апостолам Син Всемогучого Бога — Ісус Христос: „...а в третій день воскресну".

І як прийшов цей Великий День із тисячі грудей пронесл ося дзвінке

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Смуток і біль, що панував у тисячах християнських серцях, просяклий до глибини кожної християнської душі — злагіднів, бо настав радісний день — день

ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВОГО.

Правду цю почали возвіщати милозвучні голоси церковних дзвонів, а їх мельодії наповнювали безмежною радістю душі й серця тих, які ждали того Великого Дня.

*

І ми обходимо роковини Воскресення Христа, бо для нас це найбільш радісний день. Ніхто, як ми — не розуміє так всієї глибини тієї події, ніхто, як ми, не відчуває всього чару того Великого Дня, яким є

ВОСКРЕСЕННЯ.

На всій розлогій та широкій українській землі, скрізь, де тільки живуть люди свідомі своєї національної приналежности до української нації, де б'ються українські серця, обходитимуть свято Воскресення. Справді не будемо святкувати це велике свято разом з рідними, тому будьмож хоч духом разом і відсвяткуймо це свято символічно — спільно! Всі ми, які зачислюємо себе до одної великої сім'ї, забудьмож на той час про своє горе, про свої довголітні терпіння та страждання з приводу нашого національного лихоліття. Відкиньмо смуток і горе, залишім раз на завжди все дотеперішнє партійництво та свари. Хай між нами запанує спільна праця та єдність народу.

Ці дві останні прикмети народу грають у теперішньому, неспокійному часі, найбільшу ролю, бо тільки праця та єдність народу дає силу, при допомозі якої можемо дійти до бажаної мети.

Час наших терпінь та страждань скінчиться, а тоді святкуватимемо подвійне свято —

ВОСКРЕСЕННЯ.

Тоді сповниться мрія наших прадідів, дідів та наших батьків, тоді скінчиться туга за нашими рідними братами та сестрами, що розпорошилися по всьому широкому світі шукаючи кращої долі. Всі ми знову вернемось на свої місця, а Великодні дзвони возвіщатимуть радісний день з приводу подвійного Воскресення.

„...І помоляться на волі,
невольничі діти."

І загомонить по всій рідній землі чарівна пісня, яка буде більш правдива, більш щира, бо вирине вона свобідно із тисячів українських грудей.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

З нагоди світлого Воскресення Христового пересилаємо всім нашим Співробітникам, Дописувачам, Передплатникам, Читачам та Прихильникам побажання веселих і щасливих Свят

Редакція

МИХАЙЛО ДЕМЯНЧУК

Кілька Великоднів в мойому житті

1917 рік. Мале моравське містечко Гогенштадт постій кадри 19. п. стрільців. Лежу у військовій лічниці. Щойно перебув важке запалення легенів. 14 днів лежав непритомний і тільки поволеньки приходжу до себе. Друг приніс часопис. На передовій сторінці: „Frieden mit der Ukraine" (Мир з Україною). Читаю і очам своїм не вірю. Чую, що бючки жвавіще пульсують. У грудях так щось несказано — гарне ворушиться. А друг промовляє: „Христос Воскрес — воскресла й Україна!" Ціле моє ество сколихнулося від надміру ріжних почувань радости та райдужних надій, всуміш з такою тугою за рідними сторонами, за малою церковцею, за першим акордом могутнього: »Христос Воскрес!«

1918 рік. У розгарі науки нежданно майже прийшли вони — Великодні Свята. По зложенні іспиту маю вертатися ще перед Великоднем, до своєї частини але добрий директор зробив мені несподіванку: написав заздалегідь до команди дивізії і виєднав для мене продовження відпустки на свята. На прощання подає мені відповідне письмо та бажає веселих свят. А на святах кільки радости! Там за Збручем своя українська держава. Щемить щоправда на дні серця трівожна думка, виринають сумніви, побоювання, алеж правда Великодня про неминуче, тривке воскресення та перемогу правди над злом заспокоює мене. В розмовах з іншими „відпустковцями" лелію мрії про скорий виїзд моєї частини на східню Україну, може до самого Киева, або Одеси.

1919 рік. Я вояк армії З. О. У. Н. Р., засвідчив вже свою вірність своєю кровю, своїм здоровлям. За мною бої у Львові та коло Львова. Я приділений до Державного Секретаріяту Військових Справ. Дістаю коротку відпустку на свята. Погода погана. Сніг. Зимно. Але в душі моїй та кожного українця так весняно весело. Неділя рано. Після трикратного обходу церкви могутнє „Христос Воскрес" співає худощавий священик. А з кожнього його слова, з кожнього тону пробивається безмежна вдяка Всевишньому за те, що дав дожити українській нації її Воскресення. А в мене рій гадок. Хочеться плакати — ридати, сміятись та радіти, хочеться бути там на фронті між своїми боєвиками і з окликом „Христос Воскрес!" — добувати перемогу нашій правді геть аж поза Сян! Та скоро надходить і трівожна думка-запит: а що з нами буде за рік? Яке буде наше чергове свято Воскресення?

1920 рік. Безмежні степи Херсонщини дихають вже весною. Сонце таки на добре вже припікає. Погода чудова. Я на стації Веселий Кут телефоную до Команди III-ої Ч. У. Г. Бригади та повідомляю про свій спізнений поворот зі службової поїздки до Одеси. Коротко подаю причини спізнення, а саме: в Роздільній в поворотній дорозі арештували мене враз з товаришами подорожі, бо комісар уважаючи мене за шпигуна, що переносить вісти з Одеси до штабу „повстанця" отамана Шепаровича. Засудили мене на кару смерти, виконання якої тільки чудом вдалося мені оминути. По чотирьох днях мандрівки по німецьких кольоніях вдалося мені таки добитися до своїх. Жду дальших приказів. По голосі штабового старшини чую радість. Каже комусь приказати до апарату мого зажуреного батька, що саме повнив службу при штабі бригади. Слова звориушливого привіту... Я дістаю приказ переїхати залізницею до Балти чи пак до Бір-

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

Батьківщина

Хоч на цю тему багато в нас писалося, то вона така невичерпана, що до неї завсіди можна вертатися. Останніми роками найглибше, найрадикальніше порушив цю тему у своїх писаннях д-р Дмитро Донцов. Інколи його міркування своїм висказом були такі щирі, що робили враження удару важкого молота, інколи як ніж хірурґа врізувались глубоко. І це саме є правдивий підхід до такої проблеми того, хто хоче справді правильний шлях показати.

І ці мої скромні нотатки не є присвячені політиканам, ні тим, які свій світогляд змінюють частіше ніж сорочку; ні тим, що ніякого сентименту до ніякої батьківщини не мають, не відчувають. Присвячені ці нотатки тим, які розсипавшись по світу, своїм новим трудом, серед невигод і терпінь не перестають змагати до тієї нашої Батьківщини.

Бо батьківщина не це пристанище, не вигода для наших тіл. Батьківщина — це пекуча туга до свого, це те, до чого від молодих років нашого життя ми змагаємо усім: щоденною сірою працею на полі, у ремеслі, в уряді, в науці, у подорожах, на полі бою, у вязницях, у кожному віддиху нашого життя. Це те, до чого змагає і осягає кожна жива істота у світі: людина, птаха, комаха: до свого.

Батьківщина, це те велике, ідеальне, конструктивне, за яким усе життя горіли, тужили, за що терпіли Т. Шевченко, І. Франко, М. Міхновський, С. Петлюра, Евген Коновалець; про що мріяв Данте, мріяв і терпів М. Макіявелі, Дж. Мацціні й інші великі мужі, що були немов смолоскипами на шляху своїх народів; це те, що творчим, могутнім вогнем захоплює Б. Мусолінія, А. Гітлера, вождя Еспанії Франка й вони відроджують, обєднують свої народи та вказують їм нові, певні шляхи.

Нічого страшнішого немає, як думати про батьківщину в першу чергу катеґоріями матеріялістичними, економічними. Така батьківщина це тіло без души — нетрівка.

Касіодор, міністр імператора Теодорика, на старості літ говорив: „Який обовязок чесного чоловіка? Той, щоб любити свою батьківщину. Батьківщина — єдина вічна, лади проминають".

Коли батьківщина стає самостійною, незалежною, тоді вона стає тим політичним тілом, що має усі прикмети живої істоти: родиться, росте, розвивається, доходить до повної досконалости й — хилиться до упадку — як людина. Розуміється, що цей процес іде природним шляхом тільки тоді, якщо дотична незалежна батьківщина живе природнім у всіх царинах життям. Усе на світі має свій вік. Це є те Шевченківське: „Все йде, все минає"! Це є те траґічне, те велике, що подумати про нього, то в сильної творчої людини серце на саму згадку живіше забється: піти на той шлях великого траґічного! І правдива людина йде до того траґічного.

„І краю немає!" — каже Шевченко. Бо була Греція, що дала світові науку, мистецтво, був Рим, що в його царстві не заходило сонце. І нема їх, тих колишніх потуг, що довгі сотки років панували над світом. Та прийшли знову нові: сучасні Греція, Італія, що живуть традицією того великого минулого.

Живе людина, вмирає, а на її місце приходить нова людина; живе одно покоління, друге, трете, вони вмирають, а на їх місце приходять нові покоління. Життя це вічний рух, вічна зміна. Смерть, це ще не кінець, лише зміна існтування. Людина живе означений момент і вмирає, а батьківщина вічна. Старинний японський фільософ сказав: Батьківщина вічна, мов шум ріки вічний!

#

„Кожне століття має до себе те, що є люди і нації, які мають природній, нестримний нахил поправити політичний стан своєї держави. Той, що цьому сприяє, швидше чи пізніше переможе і людей і час", — каже один італійський історик.

Кожна держава, щоб могла нормально розвиватись, удосконалюватись, існтувати, мусить триматись трьох головних засад: релігії, чесноти, традиції. „Бо — каже М. Макіявелі — релігія і чеснота, це добрі і такі необхідні для держави". Інший фільософ каже: „Кожний нарід призначений з природи бути завжди релігійним". Бо ж це є питоме людині, чого позбавлена тварина: релігійного сентименту, — як учив Томазо Кампанелля. Чеснота — це друга підвалина, що на ній будується державу. Найперше: характер, неподатність, витревалість, шляхетність його. А дальше — відвага, беззастережна посвята в усьому для батьківщини.

Згаданий уже Касіодор каже: „Ніколи те місто не буде лицарським, що його патриції не є лицарями; те місто, що в ньому звільнення з військової повинности рахується за привілей великим і видним особам. Чи ти пригадуєш собі, щоб ти вичитав колись, що в старовинній републіці Риму треба було грозити вязницею і конфіскатою громадянам, які відмовлялись дати свої імена на війну? На цю підлість у їх законах і кари не було, як і не було кари на батьковбійство: бо вони, в старовину, думали, що такі злочини не можуть існтувати".

Прегарні й живі приклади з минулого дає нам італійський історик-фільософ Вінченцо Куоко: „Римлянин із тих гарних часів мав найкращу думку про себе і про свою батьківщину. Але та думка про себе, що він нею жив, була нерозлучна з тією про батьківщину. І він тільки тому почував себе великим, що був громадянином Риму. Римлянин не оминав ніякої небезпеки для батьківщини. — Ми підемо — говорив центуріон до своїх приятелів по зброї, — ми підемо, друзі, туди, куди треба і необхідно йти, але звідкія вороття не певне. — Для римлянина згинути у великих походах не було ніяким нещастям. Та вірив він, що не міг мати ніякого щастя, ніякої величі, якщо він не збільшував величі і щастя спільної батьківщини. Римлянин дома знав тільки батьківщину і закони; римлянин на полі бою знав тільки батьківщину і полководця: на полі бою і дома ніколи не забував своєї присяги, своїх богів, звичаїв своїх прадідів. Батьківщина з дня на день усе більшою ставала, але велич батьківщини спиралась на чеснотах громадян. Римлянин ніколи не питав про число своїх ворогів: якби він був таке думав, то рідко коли міг би був змірятись із сумежними народами, яких усіх разом було більше від нього. — Републіка, — говорив чеснотливий римлянин, — розростається сміливістю і чином, а ніколи тими радами, що боягузи їх звуть „обереженими"."

Третя чеснота — триматись традицій, тих трівких, вартісних, великих, добрих традицій, тих, що дали нам велич, славу на ввесь світ, чим досі живемо. Тому треба читати нам нашу історію — те евангеліє українського народу — уважно; вдумуватись у ті часи Олега, Святослава, Ігоря, Ярослава Мудрого, Володимира Великого, Ярослава Осмомисла, Данила, Романа Галицького, Байди Вишневецького, Богдана Хмельницького, Мазепи I. — і визвольні важкі та криваві роки недавньо минулі. Опершись на староримській традиції Мусоліні, а на старогерманській Гітлер — піднесли свої батьківщини до сили, до потуги.

вулі, куди переїздить ввесь штаб бригади, вантажиться до ваґонів та їде на протипольський фронт. На цю вістку всі ми, що вирвалися з кіґтів тифозної смерти та інших страхіть, тішилися мов діти думкою, що знов йдемо на фронт та ще й проти Польщі! У стрільців на сам спомин про похід на Галичину ясніють очі і вони іноді, хоч ще виздоровленці — виказують небуденне завзяття та питоменну всім жертвам „чотирокутника смерти" очайдушність...

1921 рік. Щойно перед кількома місяцями вернув я з тухольської неволі, просидівши там близько 9 місяців. Ще не в силі погодитися з дійсністю. В мені все бунтується проти неправди та поневолення... На звук перших слів „Христос Воскрес" підчас всеночного щось наче обірвалося в моїх грудях. Я не був в силі опанувати себе. З очей моїх покотилися рясні сльози. Перед моїми очима станули всі мої погибші від куль та тифу товариші зброї. На ввесь ріст станула передімною траґедія нашого народу, довершена на ньому, незважаючи на стільки героїзму та безмежних мук і тортур його синів. Недалеко від мене стояла старенька мати мого товариша Леська, що остав навіки десь там на безмежних степах України. Її очі — здавалося мені — просверлюють мене докором, чому я вернувся до дому, а її сина не має. Мені здавалося, що всі люди кругом докоряють мені за те, що я вернувся здоровий, що я може не був завзятим борцем, що я може не виконав вповні свого обовязку, коли я тепер ось тут! — Ох! до смерти не забуду того Великодня! до гробової дошки звеніти-ме в моїх вухах той приглушений голос священика, що здавалося, ось-ось увірветься та не докінчить співати своєї пісні „Христос Воскрес!"

1924 рік. Я у вязниці у Львові при вул. Баторія. Прибрався як можна найкраще та крізь закратоване вікно келії дивлюся на вязничне подвіря. Сонце вже досить добре припікає. Вязні інших келій йдуть на прохід. Дивлюся: виходять „Басарабівці": полк. А. Мельник, а там Зиблікевич, Зелений та інші. Полк. Мельник несе на підставці „великодні дари". Поздоровившись зі всіми подає полковник кожному кусник традиційного яйця та булки. Всі взаїмно собі бажають, а згодом чую: тихо несеться по вязничному подвіря вічна українська пісня: „Христос Воскрес!". Залітає до вязничних келій, відбивається від темних кутів та вилетівши крізь закратовані вікна лине ген, високо-високо до неба... Зворушений нею не вдержую і я мимо заказу вязничого правильника з глибини душі, повним голосом і собі співаю в келії „Христос Воскрес!" Співаю з чуттям та захопленням, як ніколи в житті. Всі „Басарабівці" мимоволі звертають свої очі в мою сторону та привітно кивають до мене руками, здоровлять... І дивне диво: навіть із вязничної сторожі не прийшов ніхто тоді до моєї келії та не візвав мене до тиші...

Пізніше чергувалися в мому житті Великодні з різними особистими настроями підчас них; переважнож залежні були ці настрої від нашого загально-національного положення. Та за кожнім разом, якіб несприятливі й не були обставини для нашого народу — Великдень вливає все в наші душі свіжу віру та надію, що та вічна правда побіди світла над тьмою, правди над неправдою, справедливости над несправедливістю, добра над злом мусить остаточно та оконечно здійснитися й у відношенні до нашого народу. І, як усякі знаки на небі та землі показують, час той йде до нас стомилевими кроками і хочемо вірити, що чергові наші свята будуть святами подвійного Воскресення!...

Часто в нас можна почути було ще голоси, що в нічому не треба нам наслідувати чужих країн, що нічого від них не треба брати, бо це нам чуже. По перше, те, що нам засадничо чуже, то воно само не приймеється у нас. Та є багато форм, які постійно творить бурхливе, нестримне життя завсіди неспокійної Европи. І ці форми — коли хочемо стати нацією — мусимо сприймати, вливаючи в них зміст нашого національного духа, нашої культури, тієї конструктивної нашої історії. Якщо цю форму заповнимо глибоко передуманим, тим правдивим нашим духовим твором, змістом, що його коріння сягатимуть у глибину українських століть культури, — то це буде н а ш е.

Історія народів знає, що всі народи взаємно передають собі всякі нові здобутки в політиці, в науці, в промислі. Далеко не станемо шукати за прикладами: старий Рим узяв від греків мистецтво, науки; у самнітів зброю та улад війська; у картагінців мореплавство. А той Рим, пізніше, правив широким світом і ширив культуру по всіх усюдах тодішнього варварського світу.

Не є головне: чи брати? Але засаднича справа: що та як брати?...

о. ОСИП ГОДУНЬКО

Христос Воскрес!

Іде вже широкий гомін з розбурханих дзвіниць. Сміються розгойдані дзвони, то знов ховаються в тінях притишених згуків. Як радістно беться людське серце. Те світло із мертвих Воскресення неначе дужий дзвінник будучої долі видзвонює сьогодні людству радісну пісню перемоги:

Цар світла перемагає царство темряви, Цар життя перемагає холодний подув тусемної смерти! Це ж бо сьогодні радість спасення і воскресення ллеться хвилями безкраїм всесвітом, широкими землями України. Птахою зривається з лемківських вершків, радісно стріпує крилами над українськими нивами і весело одпочиває під кришами хатин. Сьогодні ж бо: Христос воскрес! Вже кільчиться буйна зелень будучих надій і вицвітає цвіт нового життя. І не мрійлива легенда, лише тверда віра велить прислухатьс я утомленій країні: Чи справді Він воскрес?!...

І змучені очі останнім поглядом глядять надійно у „новий гріб": Чи не направду Христос воскрес?!...

І з пошматованих живцем сердець почуєш величну пісню, що во-істину: Христос воскрес і смертю смерть здолав і тим, що в гробах, життя дарував!

Немає бо ні земної, ні підземної сили, що перемогла б святу ідею, немає твердого заліза, що цупко скували б оновленого духа життя!

І як колись два янголи білі на відваленому камені від гроба звіщали Воскресення Христа і людського життя, так світлі духи національних зривів, янголи жертви - відродження, носії труду - терпіння сповіщують розвалення стухлого гроба і твердо звіщають: Воістину воскресне!

Воскресне в прискорбних горах обабіч Попраду,

Воскресне у тихих сторонах Посяння,

Воскресне на страдницьких узгірях Холма і Підляшша,

Воскресне скрізь, де тільки беться серце надійних дітей.

Тобі, бо, народе, за великі дні Твойого страждання, — Вам, бо сини - доньки мучеників за страстні тижні тьми і скорботи та туги - ожидання Христос подасть восстання з гроба і радісне із мертвих Воскресення!

С. В. ЛЮБАРСЬКИЙ

Хто такий Понтій Пилат?

За панування в Римі цезаря Августа Христа розпяли на хресті. Палестина належала тоді до римської імперії. Цікаво, що імя цезаря у звязку зі смертю Христа, ні історія, ні перекази людських поколінь зовсім не сплямили ганьбою і призирством, як це сталося з іменем його намісника у Палестині Понтія Пилата, який був прокуратором і відограв так велику ролю у процесі Христа?

Понтій Пилат уродився в Римі і належав до римської шляхти. Завдяки звязкам з визначними людьми швидко пішов по щаблях урядової драбини в гору. Маючи ледве 26 літ, він вже був намісником Юдеї і Самарії. До нього належала також і Галілея, в який царював Ірод. Понтій був суддею і стояв на чолі римського війська, яке у великій кількости розміщено в Палестині. Понтій Пилат жив у Римі і лише доїзджав до Єрусалиму особливо в ті часи, коли до цього міста сходилися й зїзджалися жиди з цілого світа на Пасху. Тоді Пилат — як намісник — приїзджав до Єрусалиму і слідкував за поведінкою жидів. Жиди, як відомо, ждали приходу свого Месії який викупив би їх з римської неволі та збудував їхне царство. Його міцну руку нераз відчували жиди, які вічно бунтувалися і не погоджувалися з римською владою. Тому Пилат не любив жидів.

В Єрусалимі було багато керниць і резервуарів з водою. Пилат наказав вибудувати навколо міста водопроводи. На цю будову казав забрати з ерусалимського храму священні дорогоцінности. Одного разу наказав своїм воякам вирізати підчас богослуження у пень кілька десятків осіб у Галилеї. Згодом дав наказ постинати голови зібраним самарянам підчас їх свята на горі Гаризім. За ці злочинни дістав догану від цезаря Августа і тому цезаря Пилат боявся. Жиди, знаючи слабі прикмети його характеру, вміло використовували Пилата. Пилат їм, особливо Іродові, мусів уступати в деяких справах. І жиди привели Христа перед Пилата на суд обвинувачуючи що Христос хоче бути царем Юдеї. В ролі судді над Христом Пилат виступав нерадо. Особа Христа з неземним обличчям доброти, зробила на нього надвичайне враження. Але змушений жидами все ж таки Пилат видав смертний присуд на Христа умивши перед тим руки у своїй невинности.

Одна легенда оповідає, що цезар Август предчуваючи свою близьку смерть, післав до Єрусалиму післанців, щоби до нього привезли Христа як чудесного воскресителя. Одначе Христа вже не було між живими. Його вже розпяли. За те вийшов наказ від цезаря закувати Пилата і доставити до Риму, де мали його покарати смертю. Одначе наказу цезаря не виконали, бо Пилат сам собі відібрав життя...

Р. ЖУКІВСЬКИЙ.

Ігумен Данило

І як він святкував Великдень в Єрусалимі

За великого князя Святополка Ізяславича (1093—1113), внука Ярослава Мудрого, земляк наш, Данило, ігумен одного із манастирів у Чернигівщині, »захотів бачити святий город Єрусалим і землю обіцяну Богом Авраамові«. Щоб заспокоїти це бажання, вибрався туди з початком 1113 року.

Пішли з ним, або може тільки рівночасно перебували в Єрусалимі деякі його земляки з Киева й Новгороду.

Заїхав ігумен Данило до манастиря (метохтії) святого Сави і перебув там 16 місяців, звиджуючи святі місця і »всю ту землю, що по ній ходив Христос, Бог наш, діючи чуда многі на очах святих своїх апостолів і учеників«.

Користуючися прихильністю короля Балдуїна I., вибрався з ним 1115 р. в похід на Дамаск, щоби звидіти святі місця в Галилеї.

До краю вернувся 1115 р. пробувши таким чином в Єрусалимі і в святій землі більше двох літ. Те, що бачив і чув, списував під свіжим враженням, не тому, »щоб величався своєю мандрівкою, бо нічого доброго в тій мандрівці не зробив, лише, щоб не пішло в забуття те, що Бог показав йому, недостойному«. Так склався »Опис мандрівки ігумена Данила«, один із найцінніших творів нашої старої літератури. Про популярність його свідчить кількадесять списків, що їх дотепер віднайдено й опрацьовано, а про тривку вартість говорить факт, що в XIX. ст. переложено цей твір на різні европейські мови. Вже перед тим появилися подібні твори, як ось: Аркульфа, Віллібальда, Бернарда ле-Сажа, Єпифанія, а майже рівночасно Зевульфа, але ніодин із них не має такої вартости як опис мандрівки ігумена Данила. Ігумен Данило не тільки мав безперечний письменницький хист, але й до діла свого поставився дуже поважно. Не спішився, до всього приглядався пильно і вдумчиво і, як сам признається, не жалував грошей для провідників, »що добре знали всі місця в городі й поза ним«. Та ще в манастирі св. Сави пізнав »мужа святого і старого та дуже вченого«, що обводив його не тільки по Єрусалимі, але по цілій святій землі, ходив з ним до Тиверіядського моря і на Тавор і до Назарету і до Вифлеєму.

Що нас нині особливо цікавить в книжці ігумена Данила, це його живе чуття, його не книжний, а так сказати б людський підхід до справи. Він, хоч ігумен, хоч паломник і письменник тішиться втіхою щирою, як тільки має нагоду зробити щось доброго для рідної землі, для своїх князів і для свого народу.

Бігає сам у город за лямпою, за оливою, дивиться, щоби та олива була чиста і без води, ходить і до короля і до ключника, де треба, щоб тільки не минули якоїсь нагоди для довершення доброго діла. Знайомий короля, якому король дає місце поруч себе, не проявляє ні крихітки гордости з цього приводу, навпаки, признається до своїх гріхів і прогрішень. Хоч має добрих і добре плачених провідників, а всеж таки і камінь, що на нім лежав Христос, вимірює своїми руками й переходить Йордан, щоб провірити його глиб і широчінь та пе воду з нього, щоб переконатися, який в ній смак.

У творі ігумена Данила і люди і природа і сам він жиють і не помітують життям, а хочуть жити для більшої Божої слави. Який жаль, що не описав нам наш ігумен таксамо гарно й докладно як то він ішов, чи їхав зі свого манастиря до границь своєї держави і до Царгороду. Скількиж то нового були би ми довідалися від того цікавого й правдомовного чоловіка про наше рідне життя-буття з початком XII. століття.

Ігумен Данило більше двох років прожив у святій землі. Значиться, два рази святкував там Великодні свята. Святкував і описав їх дуже живо й докладно. Ось і деякі виїмки з цього опису:

У Велику Пятницю по вечірні обтирають гріб Господній, миють лямпи та нали-

ОЛ. БАБІЙ

На Холмщині

Життя моє мандрівка в хуртовину:
Тому зпід ґір далеких, зпід Карпат,
Я заблукав у холмську ту країну,
Де привітав мене бездольний брат.
Нехай же тут замовкне в серці туга
За рідними у рідному селі,
Бо я ось тут над берегами Буга
Не на чужій, а на своїй землі.
В мандрівці я. Минаю тихі села,
Яка краса в полях, у селах тих!
А доленька була тут невесела
В моїх братів у цих хатках сумних.
Ось видно хрест розбитий на мураві,
Ось звалища, останки із руїн;
Колись тут був храм божий, православний.

А нині — лиш останки веж і стін.
Тут сотні літ молились вірні Богу,
І звук пісень тут линув до небес,
Та в лютий час неволі і тривоги
В полумях храм згорів, безслідно щез.
Послухаю, що дід старий роскаже:
— Йшов кольоніст, а з ним леґіоніст:
Спалило храм чужинне племя враже
У пятноньку, в святий, великий піст.
В святий той день, в неділеньку воскресну
Замовк, утих у храмі тому дзвін;
Так плакали ми всі, во божу весну,
Молились ми край спалених цих стін.
— Пращай! Пращай! Я далі помандрую
Втікаючи від спогадів важких;
Та всюди я все те саме почую,
У всіх серцях тут біль ще не затих.
Ось бачу знов: Костел. Нові в нім вежі,
І ще новий тут римський хрест на нім;
А це ж колись — від Холму по Грубешів
Була, найстарша церква, божий дім.
І знов уста промовлять хлібороба:
— Старий це храм, — із княжих ще часів;
Молився тут князь з Холму, князь хоробрий,
Що збудував ту церкву для синів. —
Молились тут батьки, діди всі наші
За гетьмана молились козаки,
Ех, були в нас колись часи тут кращі;
Як Польщі ще не знали холмщаки.
Потім прийшли побідники чужинні
І всюди, скрізь, ширили горду лож:
— „Ні, тут не хлоп колись моливсь в святині,
А панський рід, рід шляхти і вельмож!"
І ось від нас ту церкву відобрали:
До смерти ми затямимо той день,
Як пан-отець в останнє причащали
Нас в церкві тій під гомони пісень.
І тямимо як несли езуїти
Із церковці хрести і срібло з чаш;
Як гордо всі кричали: — „Геть ідіте!
Не церква тут, але косцюлек наш!" —
І від тоді ми жили без святині
Як сироти без матери сумні.
Молились ми в лісах, в полях, в хатині.
— Всевишній наш! Дай волю вітчині! —
— Пращай, пращай! тут тільки сум і горе
Піду, піду в село, де ще нема
Слідів неволі і де не говорить
Ніхто про біль і про тягар ярма!
Куди втечи, і де тут скритись
Від спогадів про царство сатани,
Що будувала шляхта тут несита
У тих роках минулих і страшних?
Ось край ріки, край Буга у долині
Як плугом скибу вnорав ратай
Спочити сів знесилений хвилину
І виливає у словах одчай:
— „Питаєте, мій пане, як нам жилось
У тих часах, як Польща в нас була?
Та що й казать! І згадувать не мило
Не було в нас нічого окрім зла!
У тім селі, де вік свій звікував я
Поміщик був колись, багатий пан;
І хоч він жив і з кривди та безправя
То ще сяк так мав серце для холмщан.
Ми сіяли йому, косили, жали,
Пан скарби мав, а наш був тільки труд,
А всеж якось пан мав і ми ще мали
Платок хлібця, у старости свій кут,
Та по війні до нас прийшли мазури,
Вояки ті, що наш здобули край
Їм землю панську дав їх панський уряд,
Ще й дав для них хати, ліси і гай.
Мазури ті по панськи панували
І леґіоніст, той зайда багатів
На тій землі, яку віки зливали
Наш піт гіркий, і кров дідів, батьків.
І холмщаків серця сповнялись болем;
Прожили ми страшний і лютий час:
В нас не було ні книжечки, ні школи
У мові тій, що мати вчила нас;
Вже й Бога ми не сміли прославляти
По нашому, бо староста звелів:
— „По польськи лиш уміє Божа Мати!
Не розуміє Бог молитв хамів!" —
Було й таке: Ті кольоністи люті
За рідную нам всім мову, за пісні,
Яких вони і не любили чути,
Напали раз на нас у тьми нічній.
Почався бій. Мазури в тому бою
Убили тут синка одинака,
А я пішов із раною страшною
В тюрму й з тюрми вернувсь по двох роках...

Вернувся я як Польща спопеліла,
Коли Господь скарав її за гріх
За кривди всі, за окаянні діла
На Холмщині, на землях наших всіх! —
Як я радів: Скінчилися неволя
Та біль й тоді мене кусав, як гад,
Бо як від нас втікав лукавий поляк,
То підпалив в селі багато хат.
Пішла із димом моя хата, клуня,
За те лише, що я, як ви, не лях.
Пращай, пращай, бо сонце вже з полудня.
А тут іще не зорана земля...

— — — — — — — — —

О, Холмщино, прекрасна і кохана,
Хто почислить твоїх борців хрести,
І хто счислить всі Твої кривди, рани
І хто й коли ті кривди всі помстить?

вають до них чистої оливи. Але не засвічують їх, тільки в 2 годині по північі запечатовують гріб Господній. Тоді то також в цілім Єрусалимі по всіх церквах гасять лямпи й свічки.

Ще перед тим, у пятницю, в полудне, пішов наш ігумен до короля Балдуїна і просив дозволу поставити на гробі Христовім лямпу за своїх князів і за всю свою рідну землю. Король згодився дуже радо й післав з ним свого »слугу лучшого« до економа церкви св. Воскресення і до ключаря від гробу Христового. Вони казали Данилові принести свою лямпу. Поклонився їм наш ігумен і пішов »з радостею великою« до міста і купив склянну, дуже велику лямпу і налив до неї оливи »чесної« і приніс до гробу Господнього.

Звечоріло; церква була вже замкнена, але ключар відчинив її Данилові і вони в двійку увійшли до неї. Тут казав ключар Данилові роззутися і так впустив його до гробу Господнього з тією лямпою, що він її з міста приніс. І поставив Данило тую лямпу на плиті, там, де лежали ноги Ісусові, бо в головах стояла лямпа грецька, а на грудях лямпа від св. Сави й від усіх манастирів. І всі лямпи за ласкою Божою засвітилися тоді: а »фряжські« лямпи (лямпи франків), що висіли вгорі не засвітилися. І поклонився Данило гробові Господньому, і зі сльозами радости пішов до келії своєї.

*

А в суботу коло полудня перед церквою Воскресення збірається народ з Вавилону, з Єгипту і з усіх сторін світа. Така там тоді глота, що люди задихуються, чекають, поки не прийде король. У руках тримають незасвічені свічки.

І плач там тоді буває сильний дуже.

Коло першої години король іде зі своєю дружиною до гробу Господнього й посилає за ігуменом від св. Сави. Ігумен з черцями поспішає на візвання короля. Данило йде також. Кланяються королеві, а король каже ігуменові від св. Сави та ігуменові Данилові йти коло себе, а іншим черцям та ігуменам велів іти перед собою. Так приходять до церкви. Князь стає на право коло перегороду великого пристола, на своїм місці, ігуменові від св. Сави каже стати над гробом, а ігуменові Данилові каже заняти місце геп високо над самими гробовими дверми, проти великого пристола, бо звідтам добре буде міг бачити, що діється у гробі Господнім. І він пильно туди дивився. Почалася відправа, правовірна і латинська. »На первих паремии« вийшов єпископ з діяконом з великого пристола, підійшов до гробу Господнього, глянув через перехрестя і — світла не було. За другим разом так само. І тоді всі люди зі сльозами в очах заспівали »Господи помилуй!«

І нараз пустився дощ і тих, що стояли там, де дах на церкві був непокритий, промочив таки добре. І тоді нараз освітила страшна блискавиця церкву і вдарило світло з гробу святого. Тоді єпископ з чотирма діяконами приступив до короля, взяв його свічку й запалив її від світла в гробі Господнім. І стояв король з горючою свічкою на своїм місці, а від нього запалили свої свічки ігумени й черці, а від них уже й інші люди. А світло це незвичайне. Це не вогонь земний, а чудесний, кіноварової краски.

І стоять усі люди з горючими свічками і співають »Господи помилуй«, радуючися такою радістю, якої не може знайти той, що не радувався нею.

І з тими горючими свічками розходяться усі, заслонюючи їх долонею лівою, щоби не згасли.

І наш ігумен Данило пішов з горючою свічкою в манастир св. Сави кінчити »пініе вечернее«.

А на Великдень по утрені пішов ігумен Данило з ігуменом від св. Сави і з його черцями до гробу Господнього, де поклонився гробові Господньому й обцілував його.

А по третім дні Воскресення пішов Данило по свою лямпу. Вона все ще горіла чудесним світлом. Данило сказав ключареві, що хоче її забрати. Ключар впустив його до гробу, Данило зміряв »собою гріб вдовш і вшир«, а ключар, видячи його любов до гробу Господнього, підніс трохи плиту, добув зпід неї дещо »каміння святого« і дав йому, заклинаючи його, щоби про це нікому в Єрусалимі не казав.

Т. ГЕРАСИМЮК

ВЕЛИКОДНІ ЗВИЧАЇ

На Холмщині

Молода весна, заквітчана квітами, йде до холмських сіл, лісів, садів, піль та лугів. Все будиться до життя; все починає приспішувати темпо життя, скоріше б'ється живчик і кожне сотворіння хоче виявитися кращим від інших. Чомуж би й люди, в цьому випадку молодь, не пішла на зустріч сонцеві, на зустріч новому життю. — Теплі дні великого посту, теплі неділі, збирають молодь під церквою. Приходять діти, приходять і старші люди, подивитися на забави, послухати пісень, подумати, чи тепер так бавляться й співають як колись вони.

Молодь бавиться: „ступва", коріня", „куне", „квочкі", або „цюпет", „кані", „кубили", бють „ксьондза", ставляють „дзвіницю", бавляться в „війну", затягають „борону" та інших забав. Той своєрідний, національно-звичаєвий спорт, що його від століть вправляла наша молодь за княжих часів, за часів займанщини аж дотепер.

На „вербабну" неділю, крім цих забав, молодь б'ється „свіченою лузою" й при цьому приповідає „вирба бе, ни я бю, вилигдинь за тидинь". В великодну суботу, одні читають в ночі „дієния св. апостолів", а інші палять біля церкви вогонь. Тоді багато господарських плотів піде на жертву до неба.

Найгарніше обходить молодь три дні Великодня. Хлопці дзвонять в усі дзвони, дівчата співають та роблять інсценізації, і бавляться. Якщо дівчата підглядять, що якийсь хлопець ходив до дівчини в зимі, або хотів би ходити та стидається, тоді дівчата співають:

I.

Ой там в полю стіжочук, там пташеньків рідочук,
Мижи ними зузуля, мижи ними сивая.
А прилитів сокілко, а прилитів сивенькій,
Всі пташенькі рузигнав, зизулю си спудубав.
Прусиласі зузуля, прусиласі сивая:
„Пусти мине сокілку, пусти мине сивенькій".
„А я тибе ни пущу, аж ті пірце розпущу!"

II.

Ой там в полі стіжочук, там дівоньків рідочук,
Мижи ними Гандзюня, мижи ними мулуда,
А приїхав Васильку, а приїхав мулудий.
Всі дівонькі рузігнав, Гандзюню си спудубав.
Прусиласі Гандзюня, прусиласі мулуда:
„Пусти мине Васильку, пусти мине молодий".
„А я тибе ни пущу, аж ті косу рузпущу.

Коли скінчили одну, співають другу, кому іншому:

Ой там в полі сніжок впав,
Там Гмитруню з куне впав.
Ой як упав тай лижить,
Аж Касюня прибіжить.
А Касюня прибігла,
І Гмитруня підвила.

Молоді дівчата бавляться, інсценізують „дрімлі", себто, якто дівчина пряла і дрімала під кужілем; почала прясти аж тоді, коли приїхав миленький.

Всі дівчата стоять, взявшися за руки, одне в середині з „веретеном" сидить і дрімає; дівчата співають:

„Вставай дрімлю батьку їди, батьку їди,
Ойойой батьку їди, ойойой батьку їди".

Дівчина не встаючи — дрімає й співає:

„Нехай їди приїди, приїди,
То ни мій батьку їди, то ни мій батьку їди".

Дівчата співають, що мати їди, брат, сестра, а „дрімля" сидить і відспівує, що це не її брат, мати чи сестра їде.

Але коли дівчата співають, що милий їде, то „дрімля" встає, крутиться, пряде й співає:

„Нехай їди і приїди і приїди,
Бу то мій милий буди, бу то мій милий буди".

Дівчата при співах ходять, стоять або біжать, коли бавляться „кривогу таньцю", або „гурошку".

Біжать і співають:

„Посіїли гурошку три стручки, три стручки.
Ой заруди Божи, чутири, чутири,
Жибсі наши хлопці жинили, жинили,
Жи би всі дівонькі забрали, забрали,
Жи би сі малиї, зустали, зустали."

Хлопці затягають „борону" на дівчат і їх розбивають. Один на переді біжить, а всі беруться за руки і за ним біжать. Опісля він скручує на бік, а останній хлопець відривається від решти і впадає поміж дівчат. Часом бавляться „чортового рибра" і при цьому неодин зломить своє ребро.

Багато ще дівчата співають інших пісень, яких репертуар не вичерпаний та інсценізують „Жельмана", „Квочку", співають про „Роман-зілля", де згадують про „золоте дитятко" (про князя Данила, як був маленький) і багато інших. Старі люди слухають і з молодю переживають „весну життя".

Вже вечір. Треба вертатися з „цвинтару" додому. На закінчення заспівають дівчата Іванові Дацюкові й Метюковій Настусі:

„Пулужім душину, вирбову, вирбову,
Чес нам дівчета ду дому, ду дому.
А ти Настуню привустань, привустань,
Прийди Іваню привитай, привитай.
Приниси віночук з кадила, з кадила,
Жиби Настуня здурова зхудила.
Вуна їму дала зулутий пирстинець,
Бу то Іваню, Настуні куханець."

Всі помалу розходяться, залишається стара церковця, поставлена за „вунії", або за давнього православія, стоїть і дивиться на нове покоління, що не забуває старі традиції. Багато таких церков поляки розвалили, але народ залишився, зірвався до нового життя і при цьому не забуває старини. І нехай не забуває, бо це ж його історична традиція. Старі люди, щоб підтримати традицію збираються на „проводи", моляться за своїх предків, опісля співають всі пісні, такі, які молодь співала на Великдень — і бавляться так, як молодь. І тоді історична традиція оживає, бо народ живе!

Ю. ТАРНОВИЧ.

На Лемківщині

Квітна неділя — це початок Великодніх Свят. У цьому дні одягаються ґазди й ґаздині святочно, беруть багнята та йдуть до церкви. По Хвалі Божій та по посвяченні багніток, вертаються додому, гладяться всі освяченими бруньками по лиці, щоб кожний бував такий милий і гладкий, як ці базьки — перші віщуни весни, нового життя. Дехто відриває від прутика одну бруньку та їсть — не буде — мовляв — горло боліти; решту ховають за святий образ у своїй хижі. Як худібка виходить перший раз на зелену пашу, пастухи виганяють цими базьками свої корівки, щоб круглі, здорові плекалися. У цьому дні не треба плакати, бо цілий рік буде плаксивий і не буде йти господарка.

У великий четвер усі люди в селі постять та щойно на вечерю їдять пироги. По вечері, так само як перед Різдвяною вечерою, всі йдуть на річку митися; дехто миється водою з джерела та держить при цьому срібні монети, щоб принести зі собою багато щастя до хати. Вечором сходяться всі люди в церкві на Страсти.

До сходу сонця у Велику Пятницю йдуть ґаздині зі збаночками на ріку по воду. Але воду черпати треба так, щоб ніхто чужий не бачив, бо якщо дехто підгляне, тоді вода не буде вже помагати на різні недуги. У хаті продовж цілого дня дзеркало закрите папером, платком полотна, або відвернене другим боком на знак жалоби. Цілий день обовязує строгий піст. Ніхто в селі не їсть вареної страви, дехто (навіть малі діти) їсть тільки печену бульбу та пе по їди квас з капусти. Ґаздині не саджають у цьому дні домашньої птиці на гніздо, бо могли би вивести з яєць деякі дивогляди. У селі мертвецька тишина, ніхто не робить ніякої важної роботи; всі відвідують Божий гріб, навколішках ідуть доокола св. престола, моляться; матері приводять своїх діточок до плащениці — честь віддати Христовим терпінням. Дівчата ладяться прикрашувати ікони, престіл, іконостас квітами і лентами.

У суботу кипить праця в хатах. Молодиці бігають позичити бляшки на паску, красять-пишуть писанки, діти копають у садку хрін; ґаздиня журиться, щоб їй паска не запалася, бо „тоді дехто з рідні помре"; а валиться паска в печі на один бік, буде вогонь; зате радість, як паска росте вгору, буде в хаті весело, багато, щасливо, цілий рік, збіжжя вродиться, діти будуть здорові. Багатші господарі вудять сало, шинку; бідняга завиває в обрусок платок солонини та кусок ковбаси. Святочні дари складають у великому коші: тут і паска, і масло, і кобаска, сир, яйця, вудженина, мясо, крашанки (писанки), свячена вода у збаночку. Воду, в якій вариться солонина, зливають до шкляночки, по остудженні ховають теж у кошичок, бо вона помагає на всі рани. До великого білого простирала (льняної верети) завязують велику як колесо паску та чорний хліб. Кошик бере в руки молодичка, паску мати на плечі та несуть, або під вечір у суботу до хати, де буде свячення пасок, або в неділю рано пораненько до церкви. У суботу святять паски звичайно в дочерніх селах, або в дуже великім селі, де далеко до церкви. По освяченні обносять свячению довкола хати, відтак входять набожно до хати та кладуть паску на столі (лаві, скрині). Вечором усі знову йдуть до церкви. Здалека, у вічній тьмі блимає світло свічок у церкві, запалюються всі свічники, павуки, дзвони вдаряють у один ритм, далечко горами несеться відгомін. Горіючі свічки в руках людей розяснюють темінь святочної ночі. Гомонить пісня з соток грудей „Христос Воскрес". Зорі меркнуть, свята неділя — Великдень.

Д-р СТЕПАН БАРАН

Три еміґрації — три етапи

Літо 1914 р. Чудова неділя з кінцем червня. На площі »Сокола-Батька« у Львові десятки тисячів бадьорих, молодих людей, членів галицько-українських руханкових товариств — »Соколів« і »Січей«. Багато відділів у військових однострах. Це стрілецькі товариства, невдовзі основна кадра по двох віках відновленої української армії — майбутніх Українських Січових Стрільців. Величавий, по військовому вистроєний похід вулицями Львова, куди досі ще ніколи не йшли такі великі маси зорґанізованих і здисциплінованих синів і доньок Української Нації. Криклива і ворожа нам львівська польська вулиця побачила наглядно, що вона острівцем на українському морі. Був це показ нашої відродженої національної ідеї та її сили.

Учасники великого львівського національного здвигу не передбачували, що це напередодні світової завірюхи, з вогня якої зродиться українська держава. Тогож дня на вулицях Сараєва згинув австрійський престонаслідник Франц Фердинанд від стрілів молодих сербських змовників, які мріяли про велику Сербію, про свою національно-державну ідею, що в даних обставинах видавалася не до здійснення.

Місяць пізніше світова війна. В осередку нашого тодішнього національного життя — у Львові повстає вже 1. серпня 1914 р. загально-обєднуюча українська політична орґанізація галицьких українців — Головна Українська Рада, що у своїм маніфесті до українського народу проголошує потребу збройної боротьби з ворожим царатом з метою творити на його руїнах українську державу. Негайно покликує вона до життя Боєву Управу як кермуючий орґан українського леґіону — Українських Січових Стрільців. Маніфест Головної Української Ради знайшов широкий відгомін у краю. Тисячі й тисячі молоді зголошувалися в в ряди У. С. С. Можна б було сформувати поважну числом боєву силу. До цього не прийшдо, широку військову орґанізацію припинили польські затії в австро-угорській начальній команді. Та всеж залишилася невеличка самостійна формація У. С. С., т. зв. »Леґіон«, перший видимий боєвий знак наших збойних змагань до державної незалежности.

Навала царських військ на Галичину й Буковину, розгром австро-угорської армії та її відхід за Карпати. Окупація царськими військами Галичини й Буковини. Безпосередньо перед тим масові арешти нашого населення під притокою, що воно як москвофіли співділає з царською армією. Арешти переводила австрійсько-польська адміністрація, що в її всевладних руках була вся влада в Галичині, мета ясна, винищити фізично як найбільше число українського населення. У цьому помогли їм мадярські військові частини. Тисячі неповинних українських трупів повисли на придорожних деревах і цілі села пішли з димом. Заповнилися вязниці українськими арештантами, тисячі виведено до страхітливого табору смерти в Талерґофі, ще більші тисячі до таборів для насильно виселених у Ґминді і Вальсберґу.

Кінець серпня і початок вересня 1914 року — прихід царських військ — викликав в Галичині і на Буковині першу нашу політичну еміґрацію. На захід, головно до Відня, їхали ті — звичайно з родинами, — що боялися репресій царської окупаційної влади за свою українську громадянську діяльність. Це були політичні еміґранти. Було їх розмірно не так багато, бо дійсну масу еміґрації творили найзвичайніші собі смертельники, найчастіше державні урядовці, які сподівалися дістати свою платню в західніх австрійських провінціях. У цій еміґрації не було молодих мужчин — їх покликано до австрійського війська. Не було й деморалізації й невідома була »тройґендерка«, така популярна сьогодні в колах нашої теперішньої еміґрації. Назагал поза таборами не було й великої нужди.

Була віра у наше краще завтра. Вперше в нашій історії зорґанізовано ширшу пропаґанду нашої державницької справи між чужинцями. Появилися інформаційні й пропаґандові публікації в німецькій, французькій (у Швайцарії), мадярській, болгарській і турецькій мовах та періодики, передусім в німецькій мові у Відні. Для устної пропаґанди в балканських чорноморських державах української державности, у державах, що хочби з ґеополітичних причин найбільше можуть бути нею зацікавлені, Головна Українська Рада — тоді вже на еміґрації у Відні — вислала в осені 1914 р. до Румунії, Болгарії і Туреччини свою окрему делеґацію в особах посла д-ра Льонгина Цеґельського і підписаного як свого головного секретаря. Делеґація мала спромогу навязати контакт з членами і керманичами урядів у Болгарії і Туреччині з найвиднішими тамошніми політиками та представниками місцевої преси і теж в Румунії.

У багатьох зі своїх розмовців знайшла згадана делеґація повне зрозуміння і найвпливовіші органи місцевої преси подавали не лише свої розмови з делеґатами та їх світлини, але і незвичайно прихильні для нас редакційні статті, а офіційні телеґрафічні аґенції подавали звіти про прийняття делеґації премієрами, чи поодинокими міністрами. Найцікавіша була наша розмова з турецьким військовим міністром і зятем султана та майбутнім султаном Енвер-пашою, тоді фактичним керманичем Отоманської Імперії.

Перша австрійсько - українська масова еміґрація жила тоді великими надіями на українське державне відродження. Вони і сповнилися і після повороту до краю стала вона в осені 1918 р. до праці при власній державній будівлі.

Польсько - українська війна за вдержаня власної державної території, яку Польща збройною силою хотіла опанувати. По вісім і пів місячній геройській боротьбі відворот Української Галицької Армії за Збруч в половині липня 1919 р. З нею тисячі урядовців і цивільного населення, що своє життя спасали перед польськими жорстокостями. Між цією еміґрацією нема теж молоді, вона у військових однострах УГА, щоб за Збручем захищати українську державність. Нові надії, похід на Київ і нові невдачі під чужими ударами. Чотирокутник смерти. Кілька десятків чисяч свіжих могил на широких степах від Камянця по Київ і Одесу. Пошесть тифу збирала своє обильне жниво. Та всеж не знищила зовсім останків УГА. Військову дисципліну і вірну службу національно-державній ідеї зберегла до кінця і серед страхітливих обставин. Остаточно її не-стало, але з нею не вмерла ідея.

В листопаді 1919 р. камянецька траґедія. Маса наддніпрянців і галичан подалися на політичну еміґрацію на захід. Ряди її зміцнилися осенью 1920 р. по повному розвалі української держави. Еміґраційні уряди, нова політична і пропаґандова акція. Українська земля у чужій окупації. На еміґрації переважає молодь, недавно змушена скинути військовий однострій. Замість кріса взяли у руки книжку. Більшість по роках вернулася у рідний край і здобувши за кордоном вищу фахову освіту взялася до нелегкої роботи, яка у висліді дає великі національні цінности, що їх ворог не одоліє.

І знову війна у вересні 1939 р. Великі надії і великі зміни на нашій тіснішій Батьківщині. Вони усім нам ще на очах. Спричили вони нову, третю з черги масову політичну еміґрацію, зовсім іншу, як обі попередні. Масово еміґрувала молодь. Серед тієї молодої маси старші громадяни, що політичними обставинами були змушені кидати свою хату і рідню, творять дуже малесенький відсоток.

Третя еміґрація не веде вже пропаґандивної роботи, а взялася за щоденну чорну народню роботу на землях замешклих українським населенням у Ґенерал-Ґубернаторстві. З цього вийшла велика користь для Лемківщини, але найбільша для Холмщини і Підляшшя, які не мали зовсім робітників і конструкторів українського національного життя, що тут майже цілковито завмерло. Вони сьогодні стають національно активні і це великий плюс третьої еміґрації.

»Тройґендерка«, що нераз деморалізує наших молодих людей, відзичаюючи їх від важкої щоденної праці, остаточно не на всіх витисне своє пятно. Величезна більшість еміґрації понесе дальше чистий національний ідеал аж до його повної перемоги, щоб теперішній третій етап нашої масової політичної еміґрації був теж останнім!

НОРВЕЖСЬКИЙ ПОСОЛ ПОКИНУВ БЕРЛІН

= Берлін. Норвежський посол у Берліні Шеель звернувся за дорученням норвежського короля і колишнього норвежського уряду Ніґаардсвольда з проханням, щоб міг дальше залишитися в Берліні і дальше вести аґенди норвежського посольства. Одначе в пятницю 19. квітня з огляду на вороже становище, що його виявив норвежський король і норвежський до Німеччини, німецький уряд візвав норвежського посла покинути ьегайно Німеччину, ще того самого дня враз цілим персональним посольством.

Homo politicus

Причини упадку Польщі

Національна політика

*)

Права передруку й перекладу застережені.

Коли розглядати методично причини упадку Польщі, то слід їх поділити на пять ґруп: 1) внутрішній — устроєвий та суспільно-політичний хаос, 2) меншинева політика, 3) закордонна політика, 4) пресова політика, і 5) військова політика. Котра з цих ділянок остаточно заважила на долі Польщі — це річ дискусійна. Недискусійною є лише правда, що величезні помилки, вдіяні в к о ж н і й з отих ділянок, підкопували екзистенцію польської держави та всі разом у сумі витворили таку її внутрішню слабість, так наразили її сусідам і вчинили її такою безпомічною, що вона мусіла при першій нагоді розлетітись. Колишній посол ББ, бувший головний редактор виленського „Слова" Цат-Мацкевич, (консерватист - католик, але звеличник Пілсудського), безумовний польський державник і патріот та один із найталановитших поляків, стрінувши припадково автора цих рядків на який рік перед війною, у розмові на тему воєнних алярмів, заявив: „на випадок війни Польща впаде подібно, як австро-угорська монархія: через поганих ґенералів та *ріжнонаціональний склад держави при фатальній меншиневій політиці*". Сам Мацкевич напевне не прочував, що його слова мали зловісне пророче значіння.

Меншиневої політики Польщі ми не назвемо кепською чи навіть фатальною. Ближче правди буде мабуть така дефініція, що це був узагалі г л у м н а д п о л і т и к о ю. Коли внутрішній устрій Польщі був глумом над демократією та глумом над диктатурою, то те, що діялось у ділянці відносин держави до національних меншин (з яких деякі не були меншинами, тільки кількамільйоновими суцільними національними орґанізмами) — це були кпини з меншиневої політики. Найбільшим лихом, ахіллевою пятою тієї політики, було те, що польські державні керманичі, або — кажучи передвоєнною пресовою термінолоґією — „відповідальні чинники" взагалі не провадили н і я к о ї політики, ні доброї, ні злої. Мало того: щоб випраздати брак усякої політичної концепції у національній ділянці, польські міністри кували навіть цілі теорії, проголошувані ex catedra соймової трибуни, що — мовляв — меншинева проблема у Польщі не є справою політики, тільки безпеки та що тому забезпека „спокою" в державі найкраще цю проблему розвязує (теорія Перацького). Теорій взагалі в Польщі не бракувало. І так інша теорія казала, що все лихо меншиневої проблеми лежить в „бунтарській" меншиневій інтеліґенції, бо — мовляв — „з людком руским" можна б легко „договоритися', коли б інтеліґенти не перешкаджали. Згідно з тією теорією уряд Новака (ліберала й демократа) підтримував у 1922 році „хліборобів" Ількова - Кравчишина та фінансував ріжні рептильки у роді „Селянина". Ця теорія так глибоко просякла у польську ментальність, що навіть Тадей Голувко, прихильник перебудови Польщі на федеративний лад, автор теорії про автономію Галичини як „помосту для згоди між Польщею та Україною", вихопився був на відчиті у вузькім колі ББ у Львові, що повстання самостійної України над Дніпром бажане Польщі тому, бо тоді потягнули б туди масово українські інтеліґенти, з якими найбільше мороки. Останній львівський воєвода Білик мріяв знову про таку „виміну" населення (тільки невідомо: за кого), щоб українці з Галичини, в першу чергу інтеліґенти, виїхали на Наддніпрянщину. І треба було щойно березня 1939 року, коли то після карпатоукраїнської катастрофи галицько-волинське село масово і стихійно маніфестувало свої всеукраїнські почування, щоб найвищі державні достойники і найчільніші польські публіцисти ахали й охали з дива й пересердя, який то інакший той „почціви людек", ніж вони собі його уявляли. Була теж теорія (Славека і Складковського) про „рівність всіх громадян без якихнебудь спеціяльних привілеїв для меншин", себто теорія неґування взагалі меншини як суцільної одиниці, яка з титулу своєї національно-культурної та господарської окремішности (залишаючи вже на боці політичні змагання) має право до окремих прав. Була теорія про найкращу розвязку національної проблеми розчленуванням окремих „инородців"(„divide et impera"), офіційно признана й реалізована у створенні двох окремих позицій у меншиневій номенклятурі національної статистики Польщі на означення того самого народу, всупереч переписному аркушеві „А" з 1930 року, в якому „українці, русини" находились у тій самій рубриці; для тої самої цілі створили нарід „тутейших" і підтримували москвофілів. Була врешті теорія міністрів Мейштовича та Незабітовського з І-го уряду Пілсудського, що українців ані білорусинів у Польщі взагалі нема, бо є тільки русини. Була й теорія мін. Косцялковського про те, що всі українські вимоги, вичислені у кільканадцяти меморіялах з весни 1935 року „є в з а с а д і слушні". Були преріжні з а я в и ріжних премієрів, міністрів та відповідальних політиків, заяви, які взаємно собі суперечили та залишались або виключно лиш у сфері теорії, або теж навязували до реалізаційних експериментів. І так само, як у ділянці державного устрою, як у ділянці міжнародніх звязків та армії — так само у ділянці відношення польської держави до її меншин ішли безупинно тільки е к с п е р и м е н т и. І тому саме, що 20 літ у найповажнішій проблемі держави ішли без упину самі лише експериментаційні вихиляси — не можна назвати їх політикою.

Але коли в інших ділянках польського державного життя (закордонна політика, реформа устрою, військо) всетаки були в Польщі люди, які проявляли енерґію діла; коли Пілсудський всетаки зробив травневий переворот та прогнав немилих йому ґенералів; коли Бек таки стояв на сторожі намічених Пілсудським закордонно-політичних напрямних аж до весни 1939 року, аж поки піддався натискові камарилі; коли Славек таки перефорсував квітневу конституцію; коли в соціяльній ділянці Пристор як міністр суспільної опіки, а в господарській ділянці ще Володислав Ґрабський таки мали відвагу переводити непопулярні реформи, то в національній ділянці н і о д и н польський відповідальний політик не виявив мужности йти проти задурманеної ендецькими гаслами вулиці та ніодин уряд і міністер не мав відваги переводити в діло ніякої позитивної і конструктивної програми, ба, не мав відваги навіть її виразно сформулювати та явно і славно проголосити. Коли навіть траплялися випадки такі, як із міністром освіти Суйковським безпосередньо після травневого перевороту (другий уряд Бартля), який використав часописне інтервю, щоб заповісти, що „рушить з мертвої точки справу українського університету", то шовіністичний сойм негайно такого міністра дезавував, висловлюючи йому недовіря, а ніодин його пізніший наступник, хоч із того самого режиму, більше вже такої справи не порушував.

Меншиневої політики у Польщі не провадили політики, тільки п о л і ц і я н т и. Політичні заяви сяк-так конструктивного характеру падали у цій справі у Польщі тільки *про форо екстерно*. Таким був закон про воєвідську автономію трьох східньо-галицьких воєвідств з дня 26. IX. 1922 року, прийнятий виключно на те, щоб облегчити польській закордонній політиці заходи щодо затвердження східніх кордонів Польщі. Коли ж на цій основі рада амбасадорів прийняла 15. III. 1923 р. позитивну для Польщі постанову, зазначивши буквально: „тому, що Польща признала, що щодо Східньої Галичини етноґрафічні обставини вимагають доконче автономного устрою", — то Польща цілковито знехтувала власний закон і власне, добровільно приняте міжнародне зобовязання, підписане її представником (ґрафом Маврикієм Замойським), та в квітневій конституції перейшла до денного порядку над своїми зобовязаннями супроти власних громадян та закордонних союзників. І коли українські посли зголосили від себе проєкт територіяльної автономії для українських земель, то маршал сойму взагалі його не приняв, заявивши, що він... протиконституційний. Те саме сталося з загально-меншиневими зобовязаннями, які Польща приняла супроти держав Антанти 28. VI. 1919, тоді, коли від підписання того договору у величезній мірі залежала справа взагалі реактивування самостійної Польщі. Коли польському урядові стало невигідно, щоб ті, з якими вона підписала той договір, пильнували теж його виконання, п. Бек заявив 13. IX. 1934 р. просто, що той договір його не обовязує. Точнісько так само було зі зобовязаннями, що їх прийняв 10. VII. 1920 р. тодішній польський премієр Володислав Ґрабський у Спа, який згодився на арбітраж держав антанти у справі меншин, коли большевики підступали під Варшаву. Це була та сама тактика, що її польські делеґати, міністри та політики започаткували ще у 1919 році: голова закордонної комісії польського законодатного сойму Ст. Ґрабський просто сховав до кишені телеграму, що армії Галлера не вільно вживати проти українців та не повідомив про неї ані сойму ані уряду....

Польську меншиневу політику робили поліціянти. Бо політика не полягає на тім, щоб говорити, лише, щоб робити. З уст польських відповідальних політиків впала велика сила великих і ще більша сила малих слів. Казали вони здебільша такі нісенітниці, що треба було дивуватися, як людина на відповідальному державному становищі проявляє у такій преважній справі таке незнання, получене з відвагою говорити про те, на чім не розуміється. Але бували й слова розумні. Наприклад промова Пілсудського 9. січня 1920 року у Рівнім про те, щоб „зробити собі фах з чесноти" та „вести чесну кресову політику". „Ми, поляки, (казав він тоді), знаємо по собі добре, які наслідки веде за собою політика принизення і гнету та які маленькі дає ви-

слідки". А в квітні 1920 року заявив був делеґатам німецького населення у Бельведері буквально: „кожний нарід має право до охорони своєї мови і культури державою, до якої нарід належить... я є противником всякої ненависти і помсти". Але що з отих слів залишилось у польській дійсности, і то не тільки тоді, коли Пілсудський відсунувся від влади, але й тоді, коли був при владі і мав всевладний голос? Чейже „пацифікація" відбулася за першого уряду Славека зі Складковським як міністром внутрішніх справ та Пілсудським як військовим міністром! І так само, як в отій „пацифікації" та цілій довгій низці інших актів супроти українців — аж на справі площі Сокола-Батька кінчаючи, так само супроти всіх інших національних меншин — у справі виласнювання німців з землі, чи в справі процесу „Білоруської Громади" та ліквідації всіх назверхніх проявів зорґанізованого білоруського життя — польські уряди завжди проявляли велику енерґію, здобувались на чималі зусилля: завжди тільки в актах неґативного характеру, щоб нищити те, що створили і своєю працею придбали дані непольські народи. У конструктивній ділянці не було ніколи ні крихітки відваги, ані доброї волі. Справу полагоджували поліціянти — мундуровані на долах, немундуровані по воєвідських урядах та в міністерстві внутрішніх справ.

Як же виглядала орґанізація тієї „політики"?

М. СЛАВИЧ

Воскресення прийшо по Голгофті

В неділю раннім ранком поспішали ридаючи три мироносиці: Марія Магдалина, Марія — мати Якова, і Соломія з пахучими олійками до гробу Господнього в саді Йосифа з Ариматеї, в якому Йосиф поховав Христа. Коли ж зблизилися вже до Гробу, побачили відвалений камінь та янгола, який возвістив їм радісну вість, що „Христос Воскрес"! Розпромінені щастям побігли мироносиці чимшвидше до апостолів з радісною новиною. Апостоли Петро та Іван не втерпіли і самі побігли чимшвидше до Гробу Господнього, щоб переконатися про все. І радости їх не було кінця. А незадовго Христос сам зявився своїм ученикам. „Діти, — говорив Христос, — **скінчилася моя Голгофта, скінчилися мої терпіння. Бачите! Я воскрес! Діткніть мого тіла, огляньте мої рани, що це я, ваш учитель, ваш Христос! А моя Голгофта, моє Воскресення нехай буде для вас великою надією, великою наукою, що до великих цілей треба великих зусиль. Ідея моя невмируща не могла зі мною у гріб вступити і загинути. Ідіть у світ! Навчайте всі народи моєї науки, розказуйте їм про моє життя, мою Голгофту, мою смерть і Воскресення!!! Нераз буде Божа правда потоптана і зневажена, бо не є ученик більший від учителя".**

І розійшлися апостоли на всі сторони світа голосити слово Боже, що поширилося по всій землі.

— — — — — — — —

І нам не ридати і не попадати у чорну зневіру в ці дні нашого історичного іспиту. Як лихо завжди годить розварених членів родини, так нинішні події видвигають перед нами нові пекучі завдання: **наказ повного і дійсного обєднання всіх членів нації** на основі інтенсивної праці в усіх ділянках нашого національного життя. На зневіру і чорну розпуку не сміє бути в нас місця. Навпаки! Нинішні історичні події вимагають від нас **непохитної віри в перемогу, великих зусиль і велитенської конструктивної праці.** Хто з нас дотепер совісно працював, хай подвоїть, потроїть свої зусилля; хто ж ще не взявся до праці, хай закотить рукави і працює так, щоби праця кожного з нас стала цеглиною у будівлі, яка буде завершенням нашого національного ідеалу. Праця і тільки конструктивна праця дасть нам змогу зберегти здорову національну мораль та йти постійно вперед, не знеохочуючися невдачами. Праця і совісне виконування всіх обовязків супроти своєї української нації зміцнить нашу віру у кращу майбутність. Зневірені ж під ударами долі хай памятають, що Воскресення прийшло щойно по страшних муках, по Голгофті. І наше національне воскресення теж прийде.

СПІЛЬНА ОБОРОНА БАЛКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ

= Білгород. Представники Югославії, Болгарії, Мадярщини та Румунії на спільному засіданні міжнародньої дунайської комісії приняли засади для забезпеки водної комунікації на Дунаю в Залізній Брамі. Число пароплавів, що перетягатимуть кораблі через вузьке русло Дунаю в Залізній Брамі буде сильно обмежене. Перевіз зброї, муніції, вибухових матеріялів, цементу, дерева і заліза буде можливий в майбутньому тільки за попередньою виразною згодою всіх чотирьох наддунайських держав. Кораблі та їх залога підлягатимуть строгій ревізії.

——о——

БОГДАН ЛЕПКИЙ

На свята до дому

(Із споминів).

Ще сніг зі Сторожиськ не сплив, ще Лисоня під білою габою лежала, ще навіть не всі птахи з теплих країв прилетіли, а вже ми спокою зі святами не мали. Хотілося, щоб були вони теплі та ясні, щоби дівчата під зеленими липами гагілок виводили, а разом з тим хотілося також, щоби ті свята прийшли якнайскоріше. А тут, як на злість, нас черепахою лізе.

Аж ось і страсний тиждень прийшов. В пятницю почалися екзорти, в понеділок пополудні сповідь, у вівторок причастіє, а по нім, — навіть не кажіть, що буде по нім, — радість, яка лиш раз у рік буває, радість для всіх, а для поповичів та для селянських синів, що в хаті від Різдва не були, тимбільша.

Щоби лиш Золота Липа не розгулялася дуже, щоби можна було якось переїхати тую милю „приватної" дороги, від мурованки до Поручина, бо якщо весняна повінь забере мости, то пиши пропало!

Такі думки затемнювали перші ясні весняні дні і зливалися з настроями страсних проповідей, що їх нам читав наш катехит, отець шамбелян. Аж ось і понеділок — сповідь. Вже картки з гріхами понаписувані. Ще лиш треба їх кілька разів перечитати, бо в старій бережанській церкві з її вузькими вікнами та з шибками оправленими в олово, темнаво, а отець шамбелян не любить, щоб гріхи пинявo відчитували, та ще, не дай Боже, похибки читаючи робити. Накричить і більшу покуту завдасть. На щастя не один він сповідає. У всіх сповідальницях сидять священики, бережанські і з сусідніх сіл, з Лісник, Жукова й Потутор. Є перед ким виявити гріхи, є від кого розгрішення дістати. Але за те треба дуже вважати, щоб по сповіді не грішити, і щоб завтра до поправки не йти. Через тії поправки може причастія припізнитися, а з ним і відїзд до дому.

І хлопці старалися не грішити. Мовчки лягали спати, а як котрий і забалакав, то хіба про завтрішню їзду до хати.

Вставали скоріше, ніж звичайно, бо треба було зібратися до дороги. Зібравшися, не йшли, а бігли до церкви. А там уже перед порогом стояв отець шамбелян. Не дай Боже, щоби хто на Службу Божу спізнився! Зараз пригадав такому наші національні гріхи: „забув" „не знав", „спізнився" і „помилився". Тільки чотири, але як ми покутуємо за них! Священики відправили „тиху" Службу Божу й ученики від першої до восьмої кляси клякали здовж цілої церкви, від царських врат аж до входових дверей. Причащав сам отець шамбелян. (Кожного по імені назвав і ніколи не помилився).

По Службі Божій виходили ми з церкви на ринок, а з ринку розходилися прискореним кроком по станціях. До дідової хати, себто до нашого приходства, або, як казалося тоді, на Олімп, було таки доволі високо. Задиханий і потом облитий, біг я до брами. На скруті ставав і приглядався до слідів від коліс.

— Є, є! — скрикував радісно, побачивши свіжий слід нашого залізного воза. Опянілий з утіхи, вискакував на порожній віз, пробував, чи добре буде сидіти, а тоді хотів ще йти до стайні, щоб привітатися з кіньми і з Кирилом. Але тітка стояла вже на порозі й не пускала. „Куди? куди, паничу? Перше треба випити снідання. Коні не втечуть, а кава вистигне!"

— Я тільки зазирну до стайні і зараз приходжу.

— Жадного „зазирну", ходи мені зараз, а то відошлю Кирила з кіньми і поїдеш з ложкою за піч. Автім — Кирила й так нема у стайні.

— А де ж він? — скрикував я тривожно.

— Пішов до міста. Таку, о! довгу „конотачку" привіз, — не зараз і вернеться.

— А як вернеться пізно?

— То переночуєте, бо під вечір я тебе не пущу. Знаєш яка до Поручина дорога,— страшила мене тітка.

Пив я це снідання, як за кару й навіть хрупкі булочки з пекарні Мерля мені не смакували. Але все ж таки випив якось тую каву, вхопив кілька шматочків цукру й побіг до стайні.

Коні, як почули мене, повідвертали голови від жолуба і гнідий заіржав весело. За те й дістав цукру, а карий не дістав, бо „викидав його з писка", не розумівся на тім, що добре. „А що там у Поручині чувати? Чи всі здорові? Чи дістаєте ще овес три рази на добу і чи сіно ще є? А з худоби, чи що прибуло?" Питанням не було кінця. Коні форкали радісно, і притакували головами. „Бідні коники, бідні!" — поплескував їх по шиях і жалував, що такі заболочені прийшли. Дійсно болото було по самі коліна, на попідкручуваних хвостах і на гривах також. „Добре, що вам Кирило хоч боки та шиї скрутлями витер і дергами вас понакривав. Але де він є, й чому не приходить цей Кирило? Справді, чому він не приходить?!"

І я притьмом біг на фіртку, звідки видно було геть далеко, аж поза „Мамцю", себто поза крамничку жидівки, що її Мамцею звали, бо вона хвалилася, що для студентів то вона така добра, як мамця.

На фіртці стояв і очі свої видивлював, а Кирила побачити не міг. Всі й вертали назад, а його не було. Так простояв, поки мене не закликали на вчасний обід.

— Видно тобі нудно в діда і в нас, коли

Німецькі війська йдуть вперед

— Берлін. Начальна команда німецької армії подає: Ворожі воєнні кораблі обстрілювали знову 21. квітня Нарвік, але не пробували висаджувати військ на терени заняті німецькими військами. В районі Дронтгайму німецькі відділи продовжували свої операції і дійшли до важних точок. При цьому ніде не дійшло до поважніших боїв. В районі Берґену в руки німецьких військ дісталася нова добича, а саме кілька гармат нових типів і значна кількість воєнного матеріялу. Вже наладнано сухопутню комунікацію між теренами в районі Осльо через Хрістіянзанд до Ставанґер. **В районі Осльо німецькі війська йдуть вперед в північному й північно-західньому напрямі. По дорозі змусили норвежські відділи до бою й відкинули їх взад. В цьому районі німецькі війська заняли після бою Ґевік і Ліляегамер та гірські хребти Лянде Гедге. Ворог поніс важкі втрати.**

Сильні ескадри боєвих літаків атакували з успіхом англійські спроби десантів біля Намсос і Андальснес і піддержували німецькі війська в місцевостях і залізниці заатакованих у терені ворогом. Бомби поцілили британський контрторпедовець, два ворожі торговельні кораблі затонули. Не зважаючи на погану погоду німецькі боєві літаки у проломанні ворожого опору на північ від Гамар і знищили залізничу комунікацію на задах ворога.

В Осльо викрили арсенал ґарнізону з велитенськими запасами муніції і забезпечили його в Геведея.

Підчас стежних рейдів німецькі підводні човни затопили в Скаґераку й Катеґаті два ворожі підводні човни.

Норвежські морські доки в Гортен працюють знову.

Німецьке летунство продовжувало розвідчі лети над морськими теренами коло Нарвік, над західнім побережжям Норвегії і північною частиною Північного моря. **Британські літаки атакували летунський майдан в Аальборґ, але не заподіяли втрат ні в людях ні в матеріялі. При цьому зістрілено 3 британські літаки, четвертого зістрілено над німецькими побережними теренами.**

На західньому фронті без замітніших подій. Німецькі розвідчі літаки долетіли в далеких рейдах над Францією аж до Бордо. 21. квітня дійшло до низки повітряних боїв, в яких зістрілено два британські і два французькі літаки. Два німецькі літаки не вернулися з летів над тереном ворога. Один літак, якому не стало бензини, осів примусово у Швайцарії.

—o—

ЗБИТО 11 ВОРОЖИХ ЛІТАКІВ

— Берлін. Додатково повідомляють, що 21. квітня підчас оборони перед ворожими летунськими атаками і в повітряних боях зістрілено 11 ворожих літаків, а саме 9 англійських і 2 французькі. В цьому числі підчас атаки на летунський майдан в Ставанґер зістрілено 2 британські бомбовики. Також підчас атаки на летунський майдан в Аальборґ і на північно-німецькому побережжю впали англійські бомбовики, що зовсім згоріли. Решту ворожих літаків зістрілили на західньому фронті німецькі мисливські літаки.

—o—

5.000 ТОНОВИЙ АНҐЛІЙСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ ЗАТОНУВ.

Біля побережжя північної Шкотії затонув британський корабель »Свейнбі« (4.935 тон містоти). Залога корабля з 38 осіб на рятункових човнах дісталася до одного шкотського порту.

—o—

НІМЕЦЬКІ ВІЙСЬКА ЗНИЩИЛИ НОРВЕЖСЬКЕ ЛЕТОВИЩЕ

В районі Берґен німецькі війська заатакували малий летунський майдан на острові Флятей і знищили на ньому 4 норвежські літаки.

СВЯТОЗОР ВАЯНСЬКИЙ

Поле Юди

Над Єрусалимом повиснула страшна, темна ніч. Аджеж повісився Юда, що зрадив і продав Христа за 30 срібняків. Зрадив ідею, що полонила серця і душі визнавців нової правди. З докорів совісти повісився. В горах стогнав вітер, усюди розлягалася непроглядна темнота, а воздух став тяжкий мов камінь.

Люди поховалися у хатах, верблюди ховали голови в пісок, неначеб чули, що небаром завие страшна буря та громи почнуть бити.

Юда повісився на полі, купленім за 30 срібняків, що їх взяв за зраду. Коли звичайний самовбивник накладає на себе руки, то тіло його ховають милосердні люди. Не так було з Юдою. Його тіло прорвалося на серединї й всі внутренности звисали.

Гидкий труп зрадника воняв на всі боки так, що люди оминали його і з острахом гляділи. Покинутий всіми, висів труп Юди дуже довго. Навіть круки над його трупом не літали, гидилися теж черваки.

Але стада гайвороння, що летіли зі заходу, спустилися *на голову і нагі плечі* Юди та клювали і пили чорну кров. І впав на них проклін Божий. Вони піднялись у воздух і мучені судорогами полетіли над землею. А як летіли то з горла їх стікала кров і гній на землю, бо не допустив Бог, щоб тіло зрадника стало їх кормом. Страшенне кракаючи, летіли ворони й де тільки падали з них каплі гною Юди, там родився народній зрадник! І горе тій землі на яку падали каплі крови Юди густим дощем. Наша ж дорога Батьківщина не була й не буде полем Юди.

ти так спішишся до дому, — дорікала мені якась із тіток. Я не знав, що відповісти. Хвилину мовчав, задивлений у таріль, а тоді виправдувався, що в діда і в тіток мені дуже добре, але я хочу трохи поїхати до хати, бо вже давно там не був.

Обід складався тільки з двох страв і то пісних, на олію, але мені здавалося, що він тріває так довго, як на празник, або на іменини. Терпцю не ставало, поки ми його не скінчили. А тоді „цілую руки" і притьмом на подвіря! Віз стояв порожний, коні іржали, бо зїли обрік і хотіли пити, а Кирила, як не було, так і нема.

Аж і прийшов, двигаючи повну кобелю всякого добра.

— Кирило! Борзо, борзо, бо дуже спізнимось! Ще нам скажуть тут ночувати!

— Борзо, борзо! — покривлявся мені Кирило. — А хто пообідає за мене?

Дали Кирилові обід, та заки він його зїв, заки напоїв і запряг коні, минуло полудне. Я за той час попращався з усіми, одягнувся і витарабанився на віз.

Дідо всунув мені в руку кілька „шусток" на писанки, перехрестив коні і віз покотився в долину.

Я дуже любив Бережани, але тії на горі, з Олімпом, Рурисками і Раєм, а не ці в долині, де були крамниці, де відбувалися ярмарки і де в ратуші, серед ринку, містилася наша ґімназія. Бр-р! Я навіть не дивився в цей бік. Не цікаво. Зате, коли ми виїхали за рогачку і коли я з горбка глянув поза себе, то побачив такий чудовий краевид, що ока від нього не міг відірвати.

Велитенський став мерехтів усіми переливами срібла і синьки, відбиваючи в собі і весняне неспокійне небо, і береги свіжою зеленю вкриті. На одному березі довгим шнурком розтягнувся Лапшин, на другому Гиновичі; з третього боку широка й висока гребля відділювала став від Бережан, а четвертий бік губився в шуварах, тепличинах і в вільшині. Вздовж греблі стоять рядком величезні, старезні дерева, буцім сторожі, щоби став не перервав греблі та не залив міста, як це вже раз і сталося колись, бо став був куди вище від міста так, що тільки вежі ратуша, церкви і костелів знімаються понад його плесо.

Верхи цих веж весна вже обмила дощами, висушила вітрами, а тепер їх сонце позолочувало своїм промінням ясним. Якже вони блестять мовби на них хтось велитенські свічки позапалював, мовби там хтось попришпилював зорі. Моє захоплення краевидом Бережан перебив Кирило.

— Не знати, паничу, чи Василь виїхав уже другими кіньми до жуківського мосту.

— А нащо нам його?

— Як то нащо? Підбичувати мусить. Одною парою не переїдемо ні ліска, ні Глинки. Там така розкаль, що хай Бог крие.

— А якось їздять люди.

— Їздять, але як! Суголовками обїзджають, або озимину псують. Коні в них малі та шпаркі, як мишенята, а вози на деревляних осях. Та й то колись-ту як якийсь застряг у ліску, то півднини бовтався, поки не надїхали люди тай не підбичували.

На наше щастя перед жуківським мостом, на мурованці, стояв Василь з другою парою коней. Припрягли, і зїхали в болото.

Кирило правду казав. Це була така розкаль, якої я ще не бачив. Віз поринав по самі оси в болоті. Люди городами ходили та загумінками.

Минули години, заки ми переїхали село й опинилися перед невеличким дубовим ліском.

Я все того ліска боявся, бо звичайно вертали ми з Бережан пізно в ночі, дорога була навіть літом і в погоду препогана, повна ям та грубезних корінюк, що мов величезні гадюки повилазили з нор й повзли через дорогу.

Лісок мав два дуже прикрі горби, а по середині яр, куди стікала з усіх сторін вода. На право й на ліво росла не густа, але стара дубина. Там було темно і я все боявся, що з тієї темряви вискочать як не вовки, то розбійники.

І тепер, коли Кирило й Василь перед тим ліском стали, щоби коні „висапалися" трохи, то не зважаючи на те, що було ще ясно, я волів дивитись поза себе, на Жуків і Шумляни, ніж на цей непевний лісок.

— Кирило, а чому ми не їдемо? — питався я.

— Спитайтеся, паничу, коней. Бачите, як боками роблять. А такі стали, якби їх хто намилив. Це не дорога, а лихий знає що. Бодай би кращими не їздили! — заклям не знати кому.

Василь добув разовий хліб, чіснок і сіль. Їли. Я також. Хліб мені смакував, як не знати що. Це я і сказав їм.

— Бо то свій, а не з чужого поля і не з чужої печі, — повчив мене Василь. — У місті тільки булки добрі, а разового хліба там не вміють пекти.

— Разовий хліб здоровий. Він навіть зуби чистить і тому то нас, хлопів, зуби менше болять, ніж вас, — додав Кирило.

А Василь:

— Чісник також річ добра. Прикро пахне, то правда, але хороба того паху не любить і втікає. Та ще й голоду ніщо так скоро не заспокоїть, як чісник. О, прошу, — і він подав мені два здорові зубці.

Б. М. ДАНИЛОВИЧ

„Ми сонця ясного діти“

Багатьом з нас, що літ тому 10, чи більше, були ще юнаками, чи пак старшими дітьми, напевне пригадуються ці прегарні слова з вірша І. Франка п. н. »Дорога«: „Ми сонця ясного діти, вольного вітру брати“. Слова, що їх співала пластова молодь у свому гимні і пісня неслася голосним відгомоном між скельні обриви та яруги Карпат, ген на золоті лани Поділля, в ліси Волині і на спокійні води Полісся.

Юнацька пластова пісня... Неодному з нас пригадуються мов золотою ниткою мережані спогади про ці хвацькі, в дружньому гурті і в дружній, спільній праці дні пластування. І в хвилині, коли пластовий рух почав ставати силою, що охоплювала у свому руслі майже все молоде покоління від 6-ти літньої дітвори „новиків“ починаючи, на поважних, але молодих духом, батьках кінчаючи, в той мент польська влада — одночасно з першою загальною пацифікацією в 1930 р. розвязала ввесь Пластовий Улад, а його членів, у багатьох випадках поставила перед суд.

Важко відчула молодь, та й усе українське громадянство цей удар. Автім він не був несподіванкою. Для Польщі, що в своїй »моцарствовосці« боялася кожного живішого вияву сили й орґанізованости українців. Пласт тимбільше видався загрозою, а головне, стояв на перешкоді всяким плянам польонізації і звинення душі молодого українського покоління. Пласт був тою школою самовиховання, що з української дітвори й молоді творив свідомі кадри нових українців з новою психікою. У Пласті виростало нове покоління, що на свому прапорі виписало чітко як найвищий наказ: служба батьківщині. Цінности пластової системи виховання виявилися наявно головно тоді, коли пластова молодь стала зрілими громадянами та обняла численні громадянські стійки. Майже всюди, де лиш увійшов колишній пластун, там українське орґанізоване життя прибирало нові, кращі форми, а провід в багатьох випадках переходив до рук саме тих, що у пласті вже змалку вчились громадянського діла.

Пластові методи виховання, чи докладніше кажучи, самовиховання, це шлях що ним йде молодь вже від довгих років усіх новітніх народів. Сучасна педаґоґіка кладе їх в основу виховання молоді, на них опирається така потужна німецька орґанізація молоді, якою є Гітлерюгенд, на них основується італійська орґанізація дітвори »Баліля«.

Самоорганізація й самовиховання — ось як можна коротко схопити істоту цих сучасних орґанізованих рухів молоді. На оцих основних засадах спираютьс теж т. зв. учнівські громади в школах, що користуються повною автономією, під незначним доглядом педаґоґа, чи когось з батьківського кружка, що звичайно істнує при школі.

Десять літ минуло від розвязання Польщею Пласту. В новій дійсности, ми з радістю стверджуємо, що давні, пластові традиції в нас ще дуже живі. До нас доходять вістки, що при деяких школах вспіли вже наші вчителі створити гурти дітвори, чи то »шкільні громади«, чи таки просто »шкільний пласт« в яких починають вести виховну працю здебільша по давним пластовим зразкам. Дітвора з радістю горнеться до цих гуртків, в яких вона самостійно веде, чи вчиться вести всякі діловодства, чи то касову книгу, чи протоколи, вирішує справу порядків у шкільному будинку, чи на подвірі, влаштовує по власній волі городчик-квітник біля школи, мандрує на прогульки, гуторить при ватрі, вчиться вязати всякі потрібні вузли, влаштовує свята для себе і батьків, бавиться в цікаві гри, співає, — словом радіє сонцем і життям та готує себе до майбутніх повноватних громадян свого народу. Оці почини наших учителів приходиться витати як незвичайно, цінний і корисний обяв і вони заслуговують на пильну увагу. Годі нам в короткій статейці зясовувати все значіння, їх потребу і форми шкільних орґанізацій дітвори.

На цьому місці ми лиш заторкнули цю справу з метою зацікавити нею ширші кола нашого учительства та батьків, що у своїх шкільних батьківських кружках мають змогу спільно з учителями намічувати пляни і засоби виховання цього найдорожчого нашого скарбу — нашої дітвори.

Надіємось відгуку на нашу статтейку, що докладніше зясують ідею гуртків-громад, учеників (ць), а за тим будуть спонукою до їх творення всюди, де лиш буде це можливе. Зокрема слід ще підкреслити значіння пластових гуртків учеників (ць) на час шкільних вакацій, коли наука у школах переривається, але гуртки далі продовжають свою працю. Тоді їх школою стає не шкільна кімната, а вся рідна природа, з усею своєю силою, красою, чарами й принадами.

Юнацька мандрівка, і відповідно, вміло ведені літні оселі для дітвори й молоді, це місце гарту тіла й духа, це школа отої найвищої цінности людини, що зветься характер.

Школа і пластовий гурт — це ті два головні чинники, що в пляновій співпраці з собою мають змогу творити з малої дитини справді дужу, розумну і характерну людину.

І з думкою про це ми й кидаємо сьогодні цих кілька наших завваг, сподіючись вернутися ще до цієї актуальної і важної справи.

НІМЕЦЬКІ ВІЙСЬКА ЗАНЯЛИ ГАМАР.

= Берлін. Не зважаючи на опір норвежських відділів німецькі операції на північ від Осльо розвиваються зовсім успішно. 18. квітня вечером німецькі війська заняли місцевість Гамар 110 км. ні північний схід від Осльо.

Я їв і хвалив, хоч чісник був такий гострий, що мені аж в носі крутило і в очах свічки горіли.

— А тепер закуримо собі, — сказав Кирило, добуваючи капшук з тютюном і паперцями.

Скрутив папіроску і подав Василеві.

— А може ви, паничу, також? — звернулися оба до мене.

— Не курю, — відповів я таким тоном, буцім то мені не одинацять літ, а вісімнацять, якщо не більш.

Сутеніло, коли ми рушили з місця.

Коні стогнали, віз тріщав, посторонки натягалися, мов струни.

— Вйо, вйо, вйо! — кричали оба парубки. Віз котився два - три кроки й ставав.

Василь, де беріг був трохи вищий, зіскакував з коня і йшов. Потім скакав на котрогось із них і знову: „Вйо, вйо, вйо!“

Так викараскалися ми врешті на горб і стали. Перед нами вилискувалося, як озеро, те багно, що було між горбами.

— А тепер що? — спитав Василь, чіхаючися за ухом.

— Ми там потопимо коней.

— І себе, — додав Кирило. — Тому й повертай гайта.

— Але там жито — кривився Василь.

— Хай буде і пшениця, — їдь!

Обїхали ми багнюку і знов звернули на дорогу. І знов така сама, коли не гірша розкаль, і ями такі, що віз перехиляється на боки, — ось-ось і перевернеться. Закусую зуби, щоб не кричати і тільки постогнуючи стиха.

А тут вже й темно стає... Господи, щоби скоріше до дому! Доки життя, в таку дорогу під вечір не поїду, — кажу собі.

— А ви курячої сліпоти не маете? — питаюся Кирила, бо доїзджаємо до Глинки, а там не важко загнатися в рів, коли не бачиш добре.

— Славити Бога, не маю, — заспокоює мене Кирило і я бачу, що він правду каже, бо їдемо добре — хоч і довго; що кілька кроків коні стають, щоб видихатись і набрати сили.

Так ми якось щасливо взяли цю Глинку і ще два - три горбки, а там вже й Біше — на ліво, перед нами.

По хатах світиться ще. І в млині також ясно. Мабуть пізні Івани пшеницю на паску мелять. Млин гуде й торохтить, буцім сердиться, що спокою не має. (Він раз зі злости жінку на колесо взяв, як віл на роги).

Від млина до приходства вже не далеко. Але ще треба переїхати цей місток, що на нім чорний баран показується. Не дай Боже побачити його!

Боюся того барана, але очей від містка ніяк не відірву... щось на нім сидить... Чорне, велике... Побачило нас... жене. Ланцом дзвонить, на віз вискочити береться.

О, Боже! Це ж наш добряга Босий! Із припону зірвався, щоб нам вибігти на зустріч... Дасть йому за це пастух Василь, о, дасть!... Босий!

Від містка до нашої брами може ще з триста кроків. Але доїхати туди нелегко. Дорога крутиться понад потік. Потік виступив на дорогу, а болото з дороги спливає до потока. А тут ще й верби з обох сторін: густо саджені, крислаті. Треба бути Кирилом, щоб переїхати тих кількасот кроків. І Кирило їх переїхав.

Щоправда, Василь пастух поміг йому трохи, бо вийшов з ліхтарнею на браму. Ліхтарня велика, з грубою свічкою, освітила прикрий скрут на подвіря.

І так ми вже перед ґанком. А на ґанку крик: „Приїхали! Приїхали!“.

Зіскакую з воза, вибігаю по сходах і паду просто в обійми тата й мами.

— Славити Бога, що ти вже тут, — тішиться мама. — А ми боялися, чи не сталося вам що злого. Ходи ж у хату.

Роздягаюся і розглядаюся довкола. Хата по бережанській така якась мала і низька. Деревляна стеля. Грубезні сволоки підтримують її. Двері такі, що тато мусять добре згинатися, як переходять з покою до покою. Але я не міняв би тієї хатини навіть за найкращу палату. Покоїв тільки три, тай ті маленькі. Перебігаю їх і біжу до кухні. Вітаюся з челядею і з котами та псами.

— А ви, Василю, — звертаюся до пастуха, — не бийте Босого, що зірвався з припону, добре?

Василь обіцяє, а з покою чути голос мами: — Ходи ж бо вечеряти! Є мариновані селедці і печена картопля.

Біжу, а по дорозі стаю над ліжочком маленького брата. „Тс! Не буди його!“ — каже мама. „Він недавно заснув, хотів на тебе чекати“.

За хвилину сиджу при столі та відповідаю на питання тата й мами, про діда, тіток і — школу. Відповідаю, але чую, що язик буцім не мій, свічки на столі гуляють, годинник на стіні киває вказівкою на мене, як пальцем. Що піднесу повіки, то вони знов падуть. Позіхаю.

— Постеліть йому, бо він з ніг летить! — чую голос тата.

І мені стелять на канапці у „великім“ покою.

ЮРІЙ ТАРКОВИЧ

„Люблю я дітей і люблю їх учити"

Колись принялася в нас назагал думка, що наша територія на заході кінчається срібнолентим Сяном; говорилося у нас, що „будемо ляхів гнати аж за Сян"! Та вже тоді знавці нашої етнографічної території пригадували, що за Сяном ще далеко, далеко на захід від срібнолентого Сяну аж за Новий Санч, живе наш нарід, всюди гомонить українська мова, українська пісня. Тут на нашій Лемківщині немають поляки чого шукати, бо це наша і тільки наша, від віків українська земля.

Lemkowszczyzna stanie się domeną ukraińską.

І між українцями було багато таких, що вважали нашу Лемківщину та взагалі землі на захід від Сяну, як колись і Карпатську Україну — за втрачену для нас землю, бо мовляв, що аж сюди — на Лемківщину і Карпатську Україну — ніколи не буде сягати наш вплив. Очевидно, що поляки ще перед світовою війною, а голоно за нецілих 20 літ свого „моцарства" робили всякі можливі денаціолізаційні спроби. Вони бачили, що галицькі землі на схід від Сяну є вже для них раз на все втрачені і тому зубами та нігтями боронили свій здогадний „стан посідання" на Лемківщині. Поляки добре знали, що ні тут ніяк не оборонять і не вдержать своїх штучних позицій і тому в 1932 р. дійшло до заснування орґанізації „Лемко-Союз". До цієї орґанізації мали ввійти, а опісля і ввійшли деякі „старорусини", що мали за завдання поборювати всіми середниками правдиво народній український рух на наших землях на захід від Сяну. Поляки покладали великі надії на діяльність „Лемко-Союза". Ось що пише повітовий староста у Сяноці до політичного відділу львівського воєвідства у своїм доносі з 19.травня 1938 до числа L.Pol-15j26

1938: Zebranie zagaił Leon Jaworski z Bukowska. W swoim przemówieniu podniósł znaczenie istnienia założonej formalnie, na zwołanym przez niego zebraniu w Sanoku w r. 1932 organizacji Lemko-Sojuza, która w najzupełniejszej i aktywnej lojalności wobec Państwa Polskiego i Rządu pracuje na terenie całej Lemkowszczyzny zupełnie niezależnie od organizacyj politycznych staroruskich we Lwowie, wskazał, że owocem tej działalności jest utworzenie Administracji Apostolskiej dla Lemkowszczyzny, przez co zahamowano w znacznej mierze agitację ukraińską, wrogą dla Państwa na terenie cerkwi.

Далі польський староста доносить до свого зверхника, ось що:

„Do tego czasu zdawało się, że Lemkowszczyzna stanie się domeną ukraińską, że idea staroruska i nazwa Rusiin zniknie..."

В тому самому донесенні говориться і про шкільництво на Лемківщині. Згадується там про автора і пропаґатора „Лемківського букваря", що тільки шкоди наробив нашому народові, баламутячи голови дітей якоюсь окремою „лемківською мовою". — Очевидно, що праця цього „педаґоґа" полякам дуже подобалася, бо вони саме тільки на те і ждали, щоб наше населення між собою взаїмно поборювалося. Сяніцький староста доносить до Львова про шкільництво ось-що:

„Sprawy szkolne referował p. Metody Trochanowsky, nauczyciel z Krynicy-wsi i redaktor „Lemka". Przedstawił, że przez wprowadzenie do szkół powszechnych na Łemkowszczyźnie — wydanego przez niego elementarza w narzeczu łemkowskim, wyrugowano ze szkół powszechnych sztuczny i niezrozumiały (!!) dla dziatwy szkolnej język ukraiński, a w ten sposób zahamuje się skutecznie agitację ukraińską na Łemkowszczyźnie..."

З цього звіту польського старости бачимо найкраще чого найбільше боялися поляки. Вони непереставали кричати про „моцарство" від „моржа до моржа", але одночасно смертельно боялися національної свідомости українського населення на такому малому клаптику землі як Лемківщина.

ВПЕРШЕ ПО 600 РОКАХ.

Але не помогли ніякі заходи проти національно свідомих меншин не помогли всякі пакти і союзи з західніми великодержавами. „Моцарство од моржа до моржа" невитримало першого натиску і розлетілося до 18 днів! Це нечувана подія в історії, щоб держава з 32 міліонами населення, невитримала ні одного місяця боротьби. — Ця програна Польщі є найганебнішою програною в цілій її історії. Але інакше немогло бути. Штучні твори, позліплювані іншими не можуть довго вдержатися. Закон історії і природи невмолимий: що нездібне до життя мусить зникати, а на його місце приходить нове, здорове, сильне. Українське населення Лемківщини вперше по 600 роках (упадок держави Романовичів в половині XIV століття) вільніше відітхнуло. Наше пригноблене населення взялося до відбудови всіх ділянок життя. Всюди почалася культурно-освітня праця. Загомоніла, вже ніким незаборонена українська пісня, українська мова. Наші шкільні діячі взялися до орґанізації шкільництва. Треба було побороти великі труднощі, з якими зустрінулися: з відсутністю якихнебудь українських шкільних підручників, шкільних будинків, відсутністю комунікаційних засобів, тайною та явною протиукраїнською працею польських посіпак та всяких перекінчиків, з матеріяльно - фінансовими труднощами і т. д. і т. д. Перешкоди й труднощі були дуже, дуже великі, але неменша була й охота до праці для добра свого народу. Сильна воля і витревалість орґанізаторів шкільництва й учительства перемогла всі труднощі й українське шкільництво почало гарно розвиватися. На селах, не зважаючи на великі недостатки, настало інше життя. Ось що пише учитель зі села Бережки у свому листі:

„...я стараюся вести науку так (не хвалюся), що одна дитина другу тягне до школи, плаче коли не пускають і попросту втікає з дому до школи, бо я дітей дуже люблю і люблю їх учити... Вечором знову повна кляса старших, це так звана „вечірня школа", а в неділі і свята повно людей в читальні. Для дітей роблю соломяні ходаки і вони їх натягають поверх своїх подертих шкіряних. Діти з II. кляси не вміють нічого читати, бо і в IV. клясі ще букви складають, отже дітей з II. кляси я вчу щойно української азбуки..."

Гарну спадщину лишила нам б. Польща! Шкільна дітвора з II. кляси не вміє читати... Цього певне ніде в ніякій державі в Европі не було!

Українське населення, не дивлячись на аґітацію і погрози з боку чужонаціональних елементів, перекінчиків та всяких зайдів, поставилося супроти свого учителя дуже прихильно. Населення оцінило значіння рідної школи і важку та відповідальну працю учителя. Селяни з села Лодина переслали до шкільного інспекторату в Сяноці листа, в якому між іншими пишуть:

„...нехай нам буде вільно в імені усіх громадян нашого села подякувати за такого доброго учителя, яким ціла громада дуже вдоволена. Нехай Всевишній кріпить Вас всіх міцним здоровлям і нехай Вам дозволить ще многі та многі літа прожити і працювати собі на честь, а народові на добру славу. Дай Боже, щоб Ви на другий шкільний рік нетільки на нашій Лемківщині назначували учителів...."

Уривок з цього листа найкраще показує з яким захопленням витали наші свідомі селяни своїх учителів. Які труднощі треба було побороти нашому ідейному учительству, ілюструє лист учителя зі села Криве над Сяном, в якому він пише до інспекторату так:

„...виїхавши зі Сянока за три дні, добився я до Кривого. Здивує Вас, чому аж за три дні. Але коли б Ви оглянули ці дороги то сказали б, що і то доволі швидко. Приїхавши, взявся я негайно до орґанізування школи. Передусім треба було вишукати відповідну салю. Там, де минулого року вчилися, нині мешкає „Цольґренцшуц" і не хотіли вступитися, бо немали іншого місця. В кімнаті де мав би мешкати учитель, не застав я шиб, але якось вдалося мені вікна полатати і в ній мусітиму вчити і мешкати. Буде тісно, але годі. Зголом перевів я впис. До школи має ходити понад 100 дітей, але вписалось всього ледви 50! Батьки інших дітей поприходили і просили, щоб з цього не робити ніякої справи, бо вони дуже радо післали б дітей до школи, але не мають їх в що одягнути і взути... Отче Інспекторе! Ці люди говорили правду! У всіх хатах я застав по кілька дітей, що в подертій сорочині сиділи на печі, або просто на підлозі..."

Отже дальша дуже сумна спадщина по „моцарстві". Порозбивані школи, нужда на селі, понищені дороги тощо.

182 ШКОЛИ І 312 УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ У СЯНІЦЬКІЙ ОКРУЗІ.

З наведених уривків листів бачимо, які великі труднощі прийшлось поборювати при орґанізувані шкільництва на цих наших територіях. Не зважаючи на всі ці труднощі вдалося зорґанізувати українське шкільництво. Нині в сяніцькій окрузі є вже 182 українські школи з 312 українськими учителями і учительками, і 21.116 школоповинних дітей. З цього припадає на повіт Сянік 87 шкіл, 163 учителів і 9850 школо-повинних дітей, повіт Балигород 85 шкіл, 125 учителів і 9906 дітей, а на повіт Березів 10 шкіл з 24-ма учителями і 1360 дітьми. З цих 312 учителів по народніх школах є 17 учителів ґімназійних, 196 матурантів(ок) — абсольвентів учительських семинарів, 98 з ґімназійною матурою і тільки 1 без скінченої середньої школи.

В цілій окрузі тільки в 5—7 українських селах нема школи і то попросту тому, що до цих сіл далеко в горах учитель в зимі ніяк не міг дістатися. Далі слід згадати, що учителі, хоч з початку 3 місяці не діставали взагалі платні, видержали на своїх місцях і ніодин не покинув своєї стійки, з посвятою в голоді й холоді працювали для добра свого народу. Честь і слава нашому ідейному вчительству!

Наших читачів, головно читачок може буде цікавити ще і те, що в мясницях 5 наших учительок вийшло заміж.

Інспекторат для всіх шкіл у цих трьох повітах (Сянік, Балигород і Березів) є в Сяноці. Головним інспектором є Віллі Губер німець (володіє українською мовою), інсп. д-р Никифор Гірняк та інсп. о. Степан Венгринович. Вільних учительських місць в сяніцькій окрузі вже майже нема.

Права Італії до Мальти

= Рим. Італійський публіцист Віржініо Ґайда обговорив в одній статті право Італії до острова Мальти та підкреслив хиткі основи приязних взаємин між Італією й Анґлією. Ґайда наводить багато доказів, що потверджують італійський характер Мальти, і м. ін. пригадує публікацію першого анґлійського ґубернатора Мальти з 1800 р., в якій він висловлюється м. ін. так: Особисто вважаю Ля Валетту (столицю Мальти) найспокійнішим італійським містом. Дальше Ґайда таксамо відмовляє анґлійцям права до занятого ними замку Солюм на кордоні Єгипту і Киринаїки, що його анґлійці замінили на військову базу. — Мальта це важний стратеґічний остров на Середземному морі, що колись належав до Італії, в наполеонівських війнах заграбала його Анґлія.

—o—

ЛЕОНІД МАСЛОВ.

Українське церковне малярство

в середньовічній Польщі

Після того, як давні українські землі ввійшли у склад великого литовського князівства, у всі велитенські культурні надбання, мистецькі традиції староккняжої України і пізнішої галицько-володимирської держави знайшли легкий доступ до Литви. Правда, українська держава, як політична чи мілітарна одиниця, формально перестала існувати, але не перестала вона відогравати ролі велитенського цивілізаційного осередка, культурної скарбниці на сході Европи, що ще довший час промінював своїми здобутками в різні сторони, впливаючи до певної міри на культурний розвиток сусідніх народів. В першу чергу тим культурним впливам мусіла підпасти сусідня зверхниця українських земель, в той час дуже войовнича, але мало культурна, Литва. Українські впливи повним руслом поплили на Литву, заливаючи великокняжий двір, уряди, шляхотські доми, опановуючи їх зовсім. І швидко вся великокняжа Литва стала більше українською ніж литовською. Всюди: на княжому дворі, в урядах та в знатніших домах панувала українська мова, що стала урядовою мовою, мовою освічених, вищих панівних верств; від українців переняла Литва освіту, малярство, будівельне мистецтво. І тому нічого дивного, що коли це литовське князівство, ця велика литовсько-українська держава злучилась унією з польською державою, коли великий литовський князь Ягайло одружився з польською королевою Ядвигою, і засів на краківському столі, як король польського королівства — ціла українська культура здобула собі свобідний і необмежений доступ до польських земель.

В найбільшому ступні українське церковне стінне малярство знайшло застосування у різних польських більших і навіть менших політичних і релігійних осередках, якого цінні памятки доховались до наших днів.

Уже раніше церковні образи, мозаїки, всякого роду прикраси, речі ужиткового значіння українського походження мали в Польщі великий попит, були доволі поширені. Одначе щойно Ягайло, який був вихований на литовському дворі згідно з духом часу в українських мистецьких традиціях і, як каже про нього Длуґош, послуговувався, будучи вже польським королем, українською мовою, а церковне мистецтво цінив більше ніж латинське — почав спроваджувати до Кракова на королівський замок українських малярів. Вихованому від дитинства серед української культури королеві ходило в першу чергу про створення собі приватного життя, найближчого окруження таким способом, щоб було воно йому близьке, рідне, щоб пригадувало часи молодости, рідний замок, де мігби відпочивати від чужої собі і мало зрозумілої латинської культури заходу. Тому то занявся він негайно удекоруванням своїх приватних кімнат на королівському замку у Кракові.

З рахунків короля, що їх вів королівський підскарбник Гнічко довідуємося, що вже в роках 1393. і 1394. працювали, спроваджені королем до Кракова, українські малярі при стінних розписах королівської спальні на замку у Кракові, костела св. Хреста в Лисьцу, під проводом якогось Владича. Король дуже опікувався тими малярами, посилав їм до Лисьца не тільки потрібні фарби, посуду, клепане золото, але навіть різні присмаки, як фіґи, міґдали, риж, родзинки, цинамон. Одного разу вислав їм теж дві бочки вина: червоного і білого; у Кракові платив за них рахунки за прожиток у гостинниці.

Не знаємо, як виглядали ці декорації, але можемо здогадуватися, що королеві вони сподобались, бо коли в осені 1394 р. наші малярі покидали Краків, удаючись у свої рідні землі — купив їм король 11 коней і 11 футер, з чого можемо припускати, що при цих роботах працювало 11 наших малярів.

Розмалювали українські малярі теж колеґіяту у Вислиці, а навіть катедру у колишній столиці пястівської Польщі Ґнезні. На жаль з усіх цих стінних декорацій до наших днів майже нічого не зберіглося, і довідуємося про них лише зі скупих і дуже нечисленних історичних згадок. Зберіглися за те до наших часів, відкриті в кінці минулого століття, образи катедри в Сандомирі, виконані фресковою технікою з частинним застосуванням темпери (лиця, руки, ноги, деякі деталі). Ці образи займають поле обмежене ґотицьким склепінням на північній стіні презбітерії костела. Ціла композиція уявляє собою сцени з нового завіту, намальовані в чотирьох поземих смугах: є це: »Тайна Вечеря«, »Поцілунок Юди«, »Вїзд до Єрусалиму« та »Вознесення Господнє«.

Не зважаючи на відсутність анатомічного характеру та перспективних недомагань в архитектурних виображеннях, що їх зрештою не можемо ставити в вину нашим малярам, бо ж у тому часі, у середньовіччю, взагалі на ці річи ще не звертали уваги, згадані картини роблять додатне враження, потраплять викликати відповідне психольоґічне наставлення, ввести у глибоко-релігійний настрій. Поправна композиція, поважна, святочна постать Христа, здивовані лиця апостолів, Юда, що цілою поставою старається злегковажити таку хвилину в »Тайній Вечері«, його нещирі, пересадні обійми в »Поцілунку Юди«, ввесь вдатно схоплений траґізм моменту у цих двох картинах, поважний та святочний настрій у »Вїзді до Єрусалиму« та »Вознесенню Господньому« можуть свідчити, що автором чи авторами їх були артисти значної міри, які потрапили добре вивязатись з наложених на них обовязків і, мабуть, в усьому оправдали до себе довіря короля та культурних кол тодішньої Польщі.

Дохованись до наших часів також фрескові стінні розписи, виконані теж за часів короля Ягайла, в каплиці святої Трійці на замку в Люблині. Напис на стіні каплиці у славяно-українській мові позволяє нам пізнати автора цих розписів, бо старшого майстра **Андрія Андрушка** та дату закінчення робіт: 10. вересня 1415. року. Представлені тут теж сцени з нового завіту, хоч у відмінний спосіб. »Тайна Вечеря« — це святе Причастя, символ такий характеристичний для візантійського малярства, в якому зображений Бог Отець; з нього виходить дві фіґури Христа: одна подає апостолам вино, друга просфору; в лицях Бог маєстатичний, спокійний; лиця апостолів і цілі їх постаті виражають якесь натхнення, богобоїність, безмірне щастя. В »моленню о чаші« виражено таку щиру

Є. Ю. П.

450 літ тому

Краків, квітень 1940.

Нині був перший день весни. Ще сонце розписує своїми останніми проміннями шпилі веж краківського Замку, а вже небо засівається срібним табуном зірок. Сходить блідолиций. Минув ще один день...

Я щойно попращався з кількома друзями на Плянтах. Ще звучать останні слова розмови про те, що рідне, надихані надією...

Входжу у вузькі вулички. Струнка ґотика, статечний барок якось несподівано сплітаються з останніми реченнями розмови. Немов мимоволі переноситься думки.

Перегортаю в уяві сторінки історії. Сто літ, двісті... триста... ще сто... ще пятдесять... Ґотика.

*

Його милість, пан Воєвода белзький, сьогодні рано прокинувся. Крізь круглі шибки високого вікна засіяло сонце.

— *Нині перший день весни* — подумав пан Воєвода. — *Треба вертатися до* Белза. Це вже скоро роковий Великдень, треба між своїх; робота в полі, або не дай Боже, який напад на Русь...

Пан Воєвода скоро встав і подався на королівський замок разом з писарем і почотом. Варта віддала шану.

Пан Воєвода вступив до замкового собору вислухати богослуження. Якраз зачиналося. При головнім вівтарі правив латинський священик, а в руській каплиці наш. В каплиці було чимало дворян - українців, що мовчки привиталися з паном Воєводою.

Голос молодого панотця вилітав з руської каплиці і клався на цілому костелі:

— »Господи помилуй!«

Дворяни молитовно билися в груди і топили зір на золотом розписаних руських іконах.

*

По богослуженні пішов пан Воєвода до королівської руської канцелярії. Останніми часами пан Воєвода дістав кілька латинських універсалів королівських. Про те говорив уже вчора королеві, нині пригадає цю річ канцелярії.

Як лише прийшли до канцелярії, писар пана Воєводи розгорнув пергамен і перед врученням його королівському руському канцлерові відчинив голосно пропамятне *письмо пана Воєводи і соймика белзької шляхти:*

»Особливе теж его кр. м. нашого милостивого пана просим — читав писар — аби листи сеймове, универсали, конституції і кождая справа подле обетнинци и привилею его королевское милости виданого, не иншими литерами і слови, одно рускими литерами і язиком до землі Белзкої писані і видавані были, кгдиж з молодости іншого письма отцове наши учити нас не давали, одно своего прирожоного руского, і школи теж полскої в Белзі не маш, а кгди приносять листи его кр. милости писані полскими литерами з мешанням латинских слов, вирозумети не можем, якож і всі привелеї землі Белзкій дані, іж полскими литерами є написані, просимо его королевской милости, жеби по руску били преписані...«

Королівський руський канцлер приняв перґамен.

Так, польщина підносить голову і на Русь налазить. Але всі важніші універсали він і далі пише по українськи. Польські, що вислані на Русь з польської канцелярії, він велить переписати. Але чи так довго буде? Старий король таки вже дуже старий. Йому не довго. А королевич уже не те. Між поляками виховався, не то, що його королівська милість Казимир Ягайлович. Гірші часи настануть для Руси...

Він вручив пану Воєводі кілька нових грамот. Недовірчивий пан Воєвода зараз таки розгорнув одну, щоб переконатися, чи й вони була не польськими літерами писані. Ні, українські літери і чиста українська мова:

молитву, стільки глибокої віри, яку міг передати лише непересічний маляр, вихований довгими малярськими традиціями і до того сам глибоко віруючий. Трохи інакше, з більшим реалізмом потрактовані образи: »умиття рук« і »бичовання«. Цікава в композиції картина, на якій намальована Пресвята Богородиця, що тримає на руках малого Христа, який держить в одній руці звиток перґаміну — *символ законодавства*, другою благословляє короля Ягайла, що стоїть перед ним навколішках, фундатора каплиці святої Трійці.

По смерти короля жінка його, »східньої віри« Зонка, продовжувала розпочате ним діло. Вона то уфундувала при катедрі у Кракові каплицю св. Трійці і спровадила **українських малярів**, які розмалювали стіни тієї каплиці; нажаль не збереглися до нас і ці декорації, **знищені по вандальськи, за дозволом краківської капітули у 1844 р.**

Син Ягайла Казимир Ягайлончик, збудувавши при катедрі на Вавелю симетрично до каплиці св. Трійці — каплицю святого Хреста, мусів знову звертатись до наших малярів. Розписи, як показує напис у славянсько-українській мові, були виконані у 1470 р. з приказу короля Казимира Ягайлончика і королеви Єлисавети. Розписи ці збереглися до наших часів, хоч трохи змінені пізнішими реставраціями. Склепіння були виповнені ґрупами янголів, нижче були поміщені постаті святих і пророків, а на стінах між склепіннями були намальовані різні сцени з життя пресвятої Богородиці та Христа: цикль сцен з Різдва Христового, що своїм розвязанням пригадує у значній мірі стінні декорації кирилівської церкви в Києві з XI. століття, далі вїзд Христа до Єрусалиму, Тайна Вечеря, Розпяття, Плащениця та інші. З технічного боку ці стінні розписи не уступають подібним образам сандомирської катедри, а під оглядом загальної композиції площин, під оглядом декораційної цілости середини каплиці, стоять навіть значно вище від них, але нема вже в них тої, може трохи наївної, але щирої віри, того містицизму, дійсного релігійного настрою.

Це все лише маленькі рештки, сліди нашого церковного малярства, занесеного далеко на захід, що здобуло собі тут місце витискаючи, частинно впливаючи на західні і місцеві твори і панувало в цілій Польщі століття. Згадує нам Длуґош, що **українськими фресками прикрасив Ягайло маріяцьку каплицю при краківській катедрі;** *знаємо теж*, що були такі розписи і на стінах княжого замку в Нових Троках. В акті, яким король нагороджує свого помічника перемиського духовного Гайля, за його заслуги при орґанізуванні декораторських робіт згадуються костели землі сандомирської, краківської, серадзкої та інших; а скільки загинуло безповоротно по різних костелах **таких стінних** декорацій, про які навіть не дійшла до нас ніяка історична вістка? Одначе вже по тих незначних памятках, по тому сильному впливові, що його лишило наше малярство на церковне малярство Польщі XV ст., можемо вже бачити чим воно було для Польщі перших Ягайлонів, можемо уявити *розмах*, життездатність та експансію нашого церконого малярства кінця XIV. і цілого XV. століття.

СТ. ВАРХОЛЯК.

Перед роком

Діялось це у Воскресний Вівторок 1939 р Сиджу собі з ріднею й сусідами у своїй хаті. Вікно відчинене, тепло, за вікном видно, як бджоли літають за пергою у лози. Балакаємо ... Про це й те, здебільша обговорюємо пекучі, злободенні справи: про славні бої Січовиків у Карпатській Україні, про розвязування останніх українських культурно-освітних товариств на Лемківщині польською адміністраційною владою тощо. Аж тут хтось ненадійно застукав гостро до дверей і відчинив їх так, що аж хата стряслася... Дивимося, польські поліцаї! Аж трьох непрошених гостей ввійшло до хати. — „А-а-а... розумі-сен, у пана відаць зґромадзене політичне дзісяй! Одразу відаць по ваших вистрашоних мінах, же маце цось нелеґальнеґо на суменю. А то цо за пташкі? Сконд?" — каже — показуючи на моїх гостей.

Передусім це ніяке „зґромадзене", а звичайне Великодне Свято, останній день свят — кажу, — а ці люди не „пташки", а звичайні сусіди і приятелі, яких я запросив у гості. Якщо мають перелякані „міни" то тільки тому, що ви без запрошення впадаєте з таким гуком у хату, немовби у сусідстві горіло...

— „Не медрковаць сен, розвйонзалі ми вам стоважишене, то сен по контах сходзіце, радія слухаце ґітлеровскеґо з Ведня і творжице том пшеклентом Украіне... Кто тутай відзял кеди Украіне? Ми вам дами Украіне, же вшисци зґнієце ве вензеню! В тей хвілі мі сен вилеґітимоваць вшисци, настемпне опусьціць тен гайдамацкі дом!"

— „Ґдзе маце то радіо по розвйонзаним стоваржишеню — реве другий — і то бібліотеке? Відаць же вас ктось юж упи[illegible]дзіл бо мелісьми вам ґлови кольбамі [illegible] розбіяць пши тем радю. Гадць нам ту[illegible] тихмяст ґдзе то маце поховане вшист[illegible]

Жінки й діти почали плакати, зроб[illegible]ся крик, люди почали збігатися; побач[illegible]ши це поліцаї почали відбеспечувати кр[illegible]си...

Ледви з трудом, по довшому вговорюванні вдалося мені успокоїти сусідів та вдобрухати дещо поліцаїв, які вдоволившися списанням протоколів, помандрували далі, очевидно не забувши передтим розігнати людей...

— „А щобисте другого Великодня не діждали, ви і ваша проклята Польща!... — сказала зі сльозами моя жінка, відгрожуючись за поліцаями, які відійшли, зі затисненими пястуками...

Хто думав тоді, що цей проклін здійсниться?

—о—

»Ми, Казимир, Божою милостю король польський, великий князь литовський, руський...«

*

Пан Воєвода поїхав на Ринок. Ще перед відїздом накупити гостинців для рідні. А між тими гостинцями буде дарунок: свята книга до церкви, та не писана, а друкована. Багато уже чув пан Воєвода про цю нову чудасію. Як звичайно, видумав її німець, і німецькі та латинські книжки є вже давно друковані, а перші українські щойно тепер надрукували. Якраз тут у Кракові.

Пан Воєвода переїхав увесь Ринок, глянув на соняшній годинник, що виднів на ратушевій вежі і велів задержатися при вулиці св. Анни.

У великій наріжній камяниці Лянґів »під баранами« було чимало крамниць і входів до пивниць. Всі купці вибігли й низькими поклонами запрошували достойного покупця до своєї крамниці. По уборі пізнавали пана з Руси й запрошували ламаною українською мовою:

— Мілости просимо.

*

Пан Воєвода перейшов через ціле довге подвіря. На кінці була робітня кравця, а поруч вивішена на жердці плахта, розгаптована яркими красками узорів, вказувала на робітню гафтяря.

— Це тут мешкає той німець, що друкує наші книжки — сказав писар.

— Чи дома шляхотний пан Швайпольд Фіоль? — запитав пан Воєвода через отворені двері тих, що гаптували в першій кімнаті.

Один з челядників зірвався і повів гостя до господаря.

Пан Воєвода перейшов дві кімнаті й опинився в друкарській офіцині. Тут під ряд стояли невисокі шафки-реґали, а на них скринки з черенками. Під стіною стояла праса, на якій роблено відбитки. На столі відбивав щіткою на звогченому папері якийсь друкарський склад старший мужчина в достатньому вбранні. Він зачув, що хтось рипнув дверми, обернув голову й побачив достойного гостя. Зараз кинув усе й підбіг привитатися.

*

Пан Воєвода цікаво оглядав цілу друкарню й надруковані книжки: »Осьмигласник« і дві »Тріоді« пісну й цвітну. Дуже дивувався, що стільки їх і кожна до себе точ-в-точ подібна.

На останній сторінці був герб міста Кракова й ініціяли друкаря, а внизу сторінки напис:

»Докончана бисть сия книга у великом граді у Кракові при державі великого короля полскаго казимира, и докончана бисть міщанином краковским швайполтом фіоль, із німець, немецкого роду, франк. и скончашась по божием нароженнем 14-сот девятьдесять і 1 літо.«

— Славно! Піде про вас, пане Швайпольте слава по всій Руси, а може й далі зайдуть ваші книжки — у Волощину, або й у Московщину — сказав пан Воєвода.

Він закупив кілька книжок, що були багато дешевші як писані, розплатився і розпрощався.

*

Кілька кроків далі, на вул. святої Анни була литовсько-руська бурса. Тут мешкав молодий воєводич, спудей краківської академії.

Пан Воєвода міг тримати сина на місті, в багатих міщан, де було б йому краще жити, як між бідними бурсаками. Але пан Воєвода волів, щоб син між своїми жив у чужім місті, як між чужими. Все то небезпечно. Ще, не дай Боже, міг би собі яку чужу білу голову підшукати і пропав би рід пана Воєводи. Бо й таке бувало. Остроги, Олесницькі, Сапіги...

*

Пан Воєвода зараз таки похвалився синові, що закупив перші руські друковані книжки.

— Та воно, не во гнів вашій батьківській милости, і так і не зовсім так — каже воєводич. — Чи доктора Георгія Котермака знаєте?

— Того з Дрогобича. Професора вашої академії? Як не знати! Добрий русин, учена голова.

— Той. Ще як він був професором больонського університету, в 1483 році в[illegible]

РОМАН ГУЧВАНОВИЧ

Роздумалися люди добрі

(Репортаж з Холмщини)

Роздумалися, слава Богу, люди добрі, не поїхали. А могли поїхати, хотіли ж... Є це повчальна, характеристична для виняткових холмських відносин історія, дуже повчальна. І сумна, ох яка сумна, як ці чорні ворони над рівнинними, білими, білорайськими полями.

ІДЕМО З ТАРНОГОРОДУ.

Ідемо з Тарногороду. Саньми. Ідемо вузькопротертою білою доріжкою серед білих, завіяних снігами піль, а Тарногород залишається за нами. В цьому містечку були недавно українські повітові вечерниці з дутою орхестрою і участю німецьких старшин. Великі, українські, гучні вечерниці. З буфетом і промовами. В цьому містечку споконвіку проживало чимало українських міщан. *Проживали, торгували, ви…авляли шкіру та славили свого право…вного Бога. Від 1586 року істнує у Тар…роді* православна церка. В її мурах …одився чудодійний образ Божої Мате… …ей образ оспівано в піснях, прославле… … багатьох леґендах. На жаль ніхто їх …уже не знає, а духовенство не цікави…сь, щоб записати і переховати у церковних літописах. Леґенда про чудесну Богоматір зі старого городу Сінявських — пропала.

На вечерницях люди (»діячі« і звичайні міщани) співали пісні. Про Гриця і про Дунай. При буфетних столиках засідали кокетливо Татянни Івановни і оповідали Семіонам Степановичам місцеві льокальні »секрети«. А дехто з мужчин, »рухався« надвольською лайкою і кляв на »тих ґаліцкіх самозванцев«... В чому річ? Річ проста. Двадцять років польської ери проминуло у цьому містечку під знаком жидів і поліції. Була церква а навіть деканат, але деканові вікна летіли під зпук петард. Дарма, що українців майже тут не зустрічалося. На початку вільно було тут творити Качковщину. Була читальня, російські ґутірки, »бліни«. Опісля не вільно було нічого. Тепер нагло часи змінилися. А зрештою... За російських часів жилося міщанам як в Бога. Традиція »російщини« в цій околиці велитенська! І не дивно. Бо треба знати, що ціла Холмщина повернула з унії на православіє щойно по довгих зусиллях у 1875 році, а Тарногород із околицями не чекав аж так довго. У 1840-42 році — говорять аннали — місцевости Люхів, Бабичі, Гірний Потік і Тарногород звернули на себе увагу правительства імперської столиці. — Українське населення тих місцевостей написало до варшавського православного архієпископа прохання прилучити їх з греко-уніятської до православної Церкви і одержало навернених вже раніше священиків із литовської епархії, продовжуючи далі платити десятину в користь... римо-католицького духовенства! Такі часи були. Була Росія, а поляки робили що хотіли, аж хочеться шукати анальоґій...

У 1845 році проявився масовий рух до православія в селі Хмільку, яке минаємо саме тепер, залишаючи довгу смугу його димарів праворуч на овиді. Перед двома роками, в серпні, судили селян з того села за нелеґальне збудовання церкви. Церкву збудували селяни за найлеґальнішим старостинським дозволом, голосуючи в обмін на урядову одинку. Минуло кілька літ, політика змінилася, церкву поліція розкинула на сам Великдень дарма, що побожний нарід »орла в короні« над входовими дверями повісив. Скінчилося бійкою і судом. Памятаю ще досі дурнаве, збентежене обличчя старости. Селяни стоять під баґнетами, блестить суддейський ланцюг, чорніють накривала оборони, а староста все недочуває, або непамятає. „Не пригадуєте собі" — питає адвокат Свйонтковський з Варшави старосту — чи ви дали дозвіл на церкву в замін за те, що селяни мали себе називати поляками?" „Не пригадую" — каже староста. „Не пригадуєте собі..." — повторяє мов німий відгомін адвокат і сумно стає на сторожі судовий сал коронного суду Річпосполитої. А тепер у Хмільку також церкви покищо немає, а староста Барч сидить в Білґораї за німецького дольметчера... Отже в 1845 р. Хмільок забажав православія. Одначе започаткований ним рух мусів притихнути з огляду на ґрізний рух, що огорнув села Галичини і міг перекинутся в Привислянський Край. Російська влада всеж більше рахувалася з польськими маґнатами ніж зі селянством і не могла толерувати, що українське селянство використає перехід на православіє, як притоку до визволення себе з кріпацтва католицьких панів.

Але це все давні, давні роки. Події з перед сто літ. А миж ідемо білою дорогою з Тарногороду до Бабич. Хіба що пригадка тих подій допоможе зрозуміти чому між Татяннами Івановнами та Семіонами Степановичами з Тарногороду з одного, і тими »ґаліцкімі самозванцями«, що прийшли туди орґанізувати нове українське життя з другого боку є тертя і взаємні жалі. Нові діячі мусять знати душу й духа тих сторін, прослідити крутий шлях тутешніх людей у їхньому прямуванні до іскри українства. Лише тоді не буде помилок і зайвих слів, лише тоді не буде непорозумінь. Але це все побіжні, подорожні думки. А перед нами мов пушисте полотно заметена дорога до Бабич.

СТОЇТЬ СЕЛО НЕ ВИРОСЛО, НЕ ПЕРЕМІНИЛОСЬ...

Бабичі — старе велике село. Не був я в ньому два роки. На зверхній вигляд — нічого тут не перемінилося, але на ділі... Два роки тому було так: Пригріє було сонічко на весну, зашумить зрадлива Любянь у ярку і старий Сай не може витримати, щоб не вийти з хати. Стане на дорозі, розглянеться, роздивиться довкруги, усміхнеться до самітної тополі — мовляв — ще її не зрізали (вороги казали, що Саеві труну з неї зроблять), тай манджає попід плотами до церкви. Мала сусідова Настуня вибігає зараз з хати і кричить на все село: „Старий Сай їде, їде Сай, Сай добре, плота ся тримай!"

Але старий збиточник — філософ мов не чує. Стає зненацька перед крикливим дівчиськом і наче »ксендз« (за колядою) питає:

— Мама суть?

— Суть — відповідає пискливим голосочком налякана Настуня.

— Ту найті ся знисуть... — і пішов далі, мов сам »ксендз«, а Настя — наче рибонька — від плачу стрипається, бо старий Сай вже пятий рік під ряд підвів їїточнісінько такою штучкою.

Тепер не стріну вже старого Сая-філософа, що у церкві в першому ряді з палицею стояв і пильнував, чи батюшка молитов не скорочує, чи староста свічками добрий торг веде, чи дівчата з хлопцями не роблять галасу. Помер старий, не дочекавровавшись Польщі, а так ждав, так ждав... Життя у Бабичах віддавна укладалося за старою традицією. Провесною розліталися старі й молоді на далекі роботи; виїзджали у Польщу, на Литву, у Прусію. На зиму вертали до хати і женилися, пили горілку, торгували.

Дорога в Бабичах йде понад річкою. Любонь мала присохла, але гонор потрапить показати. Буває — нагло зашумить, розіллється, лен бабам забере, а мостів і кладок то й не шукай, геть усі позносить; свободу річка любить, волю. Не дурнож — було — баби плачуть, руки ломлять, а хлопи в »спулдзєльні« курять спорти і кажуть: княжа, стара, річка, нічого »нізделаєш«, го, го.

Можете не повірити. Не дивно, бо вже не всі молодші бабичане про це знають. Але ще до недавна на тутешньому приходстві був поважний літопис. Тепер его нема, забрали польські поліцаї, як священика вивозили. У старій скрині на приходстві був літопис, а в ньому записка. У 1870 році парох Бабич о. Антін Носкович з Берестейщини, разом із дяками Іваном Клюковським та Львом Леонковичем завдав собі труд точно прослідити історію села у народній традиції.

НА ДАНИЛОВИХ СЛІДАХ.

Літопис писаний поганою російщиною, тріщить від нефортунно »показньонцего« українського слова, записаного від місцевих »старожилів«. Про о. Носковича в селі вже ледви чи почуєте, його могила заросла терням і бурянем, але леґенда- переказ залишилися на віки.

— Село наше — каже переказ у літописі з 1870 року — 660 літ називають вже Бабичами, а ще 100 літ раніше називали його Полонковом. Якісь князяки гонили за малим царем Данилом, а »кобіта« прала на

видав проґностик. Це перша книжка, що її русин написав і видав друком.

Воєводич зняв з полиці маленьку книжечку. Він прочитав на голос присвяту пані, далі зміст, а на третій сторінці заголовок: „Iudicium prenosticon Anni M. cccc I xxx iii currentis Magistri Georgii Drohobicz de Russia, almi studii Bononiensis artium et medicina doctoris".

Хоч воєводич упевняв батька, що професор згадує в цій книжці і про всі руські міста, Київ, Львів, Перемишль, Дрогобич, всеж Воєводі чогось жалко стало, що ця перша друкована книжка русина написана по латині. І чомусь дорожчі стали руські книжки куплені у німця, Швайпольта Фіоля з Франків.

*

Пан Воєвода зайшов ще зі сином до Колеґії Мінор, попрощався з кількома українцями професорами, бакалярами і маґістрами, накупив на ринку гостинців, щедро обдарував бідних під костелом Марії, щоб молилися за щасливий поворот на Русь.

— Багато тут наших — думав пан Воєвода — багато тут нашого, а все то чуже місто.

Сонце вже високо піднеслося, як коляса пана Воєводи викотилася з міської брами й продудніла по зводженому мості.

На львівському трахті прискорював пан Воєвода візників:

— Скоріше, скоріше додому, на Русь!

За колясою пана Воєводи і кінними прибічними вставали тумани куряви...

*

Я вже дома.

Що за дивна »історія« з цією історією. 450 літ минуло, багато ніби змінилося.

Але й справді тепер не можу пригадати собі, чи це було чотири і пів сотні літ тому, чи чотири і пів місяця. Неначе я йшов в почоті його милости пана Воєводи на краківський Замок. Було й письмо про українську мову. А потім пішли ми до старої камяниці Лянгів, »під баранами«, в Ринку. Вона знову німецька, лише Фіоля ми в ній вже не застали. Нині рано я був на богослуженні в українській церкві, а потім стрінувся на вул. святої Анни з двома професорами краківського університету, - українцями. А українські книжки? Виходять. Беру з полиці найменшу книжечку, що чомусь мені пригадує »Прогностик« Юрія Дрогобича, розгортаю і читаю: »Надруковано в Кракові, в місті появи першої української книги, за Ґенерал-Ґубернаторства Д-ра Франка...«

Все таке подібне. Навіть те саме прізвище старого німецького роду повторяється...

Ще лиш би обдарувати бідних, хай помоляться...

Сьогодні вже пізно, завтра..

річці шмаття. „Слухай, кобіто, сказав Данило, сховай мене під одежу, не соромся". Полонковянка миттю сховала князя під спідницю. Небавом біжать »конфедерати«. „Де", питають, „подівся втікач панич?" Проворна селянка показала їм протилежну сторону, а врятованого князя переховала у своїй хаті. Коли ж князь Данило виріс (лише 11 садиб було тоді у Полонкові) назвав село наше Бабичами.

— „Будете так називатися від баби, що мені життя запевнила, і панщини ніколи не будете робити". Право він видав на лосевій шкірі щирим золотом писане, опісля церкву святій Богородиці поставив і казав це право на шовковім шнурі у ній повісити.

Опісля — каже літопис — напали на село якісь вороги, забрали наше право тай заложили його у Замості за три пляшки вина. Бабичани довідалися і викупили своє право за 15 талярів битих. Знов за 100 чи 200 літ татари чи що, зрабували вдруге наше золоте право. Бабичане хотіли їхати за ним у Крим, але роздумавши рішили зачекати до кінця війни. Тимчасом ґраф Замойський сам собі на розум взяв і викупив наше право. Прийшли до нього бабичани: „Віддай — кажуть — Ясний пане, право наше". Замойський права не віддав, але в заміну видав грамоту, на основі якої „він сам і всі »антицессори« підписували бабичанам волю від панщини, за що село мусіло давати кожному новому ґрафові двох уланів до замку, пару волів, повісмо нитон, четвертину меду й каплунів пів копи". Завдяки княжому Даниловому праву всі села робили панщину — Бабичі ніколи.

І до тих Бабич візджаємо саме тепер білою дорогою. (Докінчення буде)

МИРОСЛАВ

Нездобута твердиня Підляшшя

Дня 24. березня ц. р. громадяни села Шістки й Ворси уладили **перше на тих теренах Шевченківське свято.** Ця ляконічна вістка мало кого зворушила б. Бо правду сказавши, хто з пересічних українців знає де ця Шістка чи Ворси. Зрештою, чи то лиш одна Шістка й Ворси уладжують вперше таке свято... А проте варто було б більш поцікавитись цією вісткою, більш приглянутись цим двом селам. Вже саме ґеоґрафічне положення цих сіл може зацікавити кожного українця. Отже перше: ці села, найдальше висунені на захід з усіх українських сіл Холмщини та Підляшша. У простій лінії — сто км. від Варшави. І як бачимо, наше твердження, яке поляки так часто висмівали, що мовляв українці підходять майже під рогатки Варшави, не є виссане з пальців. Друге — це само вже населення тих сіл. Населення, яке впродовж віків, незважаючи на страшний натиск поляків, потрапило вдержатись при своїй національности та стояти на цій нашій західній стійці, мов ті залізні стовпи і засвідчувати завжди й всім, що дотиль ми господарями. І їхня назва — горді бояри — як їх звуть сусідні мазурські села, дійсно їм належиться не лиш з огляду на історичну та кровну спадщину, але теж і **завдяки їхній невгнутій поставі в часі вікової боротьби української нації за ці терени.** А серед важких, важких обставин приходилось жити їм на цій стійці. По відході німецьких військ 1918 р. по місяцеві істнування, поляки закрили українську школу, українських учителів виарештували, а школи замінили на польські. **В 1919 році церкву, одиноку остою окремого релігійно-національного життя перемінили на костел, предмети культу релігійного, як образи, хрести, понищили у вандальський спосіб.** За українське слово на вулиці чи в школі — вже не говорити про уряди — карали. Але в тому пекольному горнилі гартувалась душа цього найдалі на захід висуненого українця. Як лише розвіявся блахман польської »моцарствовосьці« український нарід на цих відвічних українських землях ожив. Приходить молодий українець-учитель, орґанізує українську школу, сільські комітети, повстає в с. Ворсах кооператива „Єдність" — повіяло новим духом. Коли глянути сьогодні на все те, що вже зроблено за тих кілька місяців, то мусимо ствердити, що зроблено як на наші відносини дуже багато. Найважніше, що молодь, яка своїм рідним словом та піснею наповняє села, хоч ще кілька місяців тому польські „виховавці" вливали їм в голови, що вони „православні поляки", вже знає — хто вони, ким за що були закуті. Почалось нове життя, а села Шістка й Ворса в першій мірі, а за ними й сусідні українські села взялися до інтенсивної праці на запущеному полі національно-культурного життя. Шевченківське свято перемінилося у величаву маніфестацію української культури та вічно-живучого українського духа цих земель. На програму свята склався цілий ряд пісень, у виконанні мішаних хорів зі сіл Шістки й Ворси, під проводом диригентів — Анастазії Дацюк та Володимира Гриценка, які багато праці вложили в підготовку свята. Надзвичайно подобалися всім пісні: „Ой на горі василечка", „Побратався сокіл", „Могила", „Україно мати, кат сконав" та „Розрита могила". Крім того до програми входили ще деклямації старших шкільних дітей, інсценізація Шевченкового вірша „На Великдень...", виведена малими дітьми та сценка „Тарасова ніч", які всі назагал випали дуже гарно.

Бурю оплесків викликала мала декляматорка — чотиролітня Олюся Кобрин зі с. Дрелева. Велике враження на присутніх зробив реферат про життя й творчість Т. Шевченка, який виголосив по українськи й по німецьки лікар **д-р О. Бурка** з Любартова. Він властиво своєю жертвенною працею та трудом для тих найдальше на захід висунених братів наших довів до того, що та частина українського Підляшша, поборовши перші перешкоди стала на шлях свого національного відродження й має незломну волю йти ним дальше.

Взагалі свято викликало в усіх гостя — українців і німців, які спеціяльно з п[illegible] дивом висказувались про це свято, ду[illegible] додатне враження. Тамошні українці, ма[illegible] чи бодай чи не вперше можність зло[illegible] поклін свому батькові-пророкові — скрі[illegible]лені на душі його могутнім духом, розіздилися й розходилися до домів з міцною постановою відбудувати все, що втратили їх батьки впродовж віків.

СОВІТСЬКО-ЮГОСЛАВЯНСЬКЕ ПОРОЗУМІННЯ.

= Білгород. Минулого тижня югославянський уряд навязав переговори з СССР у справі наладнання торговельних взаємин. Незадовго виїде з Югославії до Москви спеціяльна делеґація під проводом визначного югославянського господарського фахівця Джорджевича. — Цей факт викликав у політичних і дипльоматичних колах Білгороду небувале зацікавлення. Як відомо, Югославія досі не вдержувала з СССР нормальних дипльоматичних взаємин. Фактичне визнання СССР навязанням торговельних переговорів уважають першим кроком до засадничого порозуміння тимбільше, що всі сусідні держави вдержують з Москвою приязні взаємини.

СТ. НАДВІРНЯНСЬКИЙ.

Великодня ніч

Світало. Між скелями гір горіла ватра, а іскри літали, як метелики в напрямі села і шумного Прута. На небі наступав день, а ліс ранною піснею будив зі сну вартових.

Кругом ватри сиділо кільканацять людей, озброєні в кріси, оперті на пні спорохнявілих пнів, подрімували, тільки рання музика вітру глушила шепотливу розмову провідника.

Після завтра Великодня Ніч — одна спокійна в життю ніч — яку слід спокійно провести з ріднею та батеньком.

Так. Ми будемо біля ватри сидіти та пильно стерегти, щоби жандарми не найшли нашого гнізда. Ти, Семене, підеш додому до маленького сина і жінки Ксені.

Призадумався Семен. Нервово покрутив головою й стиснув пястук. — Добре! Кажете мені, йти! Піду! Але ж ворог не спить. Ляхи чатують.

Карпати заманять жандармів на мою голову, вони знають, що я на празник сходжу з верхів додому, можуть заставу зробити й силою відлучити мене від вас. Тому бережіться!

Пішов.

Погідний суботний день панував на [illegible] побілених хат роїлись в білих сорочках люди. У сяйві сонця купались золоті нитки киптарів і хусток. Малі діти вироїлись комашнею на прибіжні плаї прудкого Прута. Виводили гагілки. Тягали рамя в рамя оборот і кумкались з усміхненими дівчатками.

І старші вийшли на світ з хати. Бо хоч субота, день роботи. Гуцулія святкує. »Христос умер« — гомонять деді — не годиться у празник рецькати земельку, чи пак виходити у ліс, чи на полонину. Старі деді зійдуться на одну загороду — кинуть очима в гори, набють тютюном люльку й важко зітхнуть за минулим: — Ех, коли б вірлині крила і кріс...

Загорода Семена збирала Гуцулію з цілого села Микуличина, щоб із батьком Іваном поговорити, що син Семен поробляє і як ватагою командує в горах. Вони теж взаємно собі бажають: »Вільного Гуцулії права та всій Україні«. З болем приймав Іван бажання у серцю кипіло завзяття, щоб скоро Воскресення — у сей день, як деді говорять, усі завзятці Карпат зійдуть узбіччями гір й весело затрембітають в голосну трембіту. »Для Гуцулії Воскресення«. Один син нащадок Тимичорів карпатський партизан. Він гірський орел, що розкинув крила по цілій Гуцулії і збирає в своїх кадрах мрійників волі, щоб із гордої, призабутої людьми та Богом, землі піднести ген високо прапор зпід Карпат по широкій степи і підпалити вогнем.

Одна Ксеня додавала серцеві жалю, в устах бреніла мельодія плачу: Прут, що безперестанно булькотів прудко по камінних і круто вився у парі з Ксенею ревіли.

— Ех, сьогодні доведеться не зустрінути Семена.

Думки летіли.

Від кількох місяців шукають Семена, в кайдани хочуть скувати людське серце, що любить свій нарід і горду на цілий світ Гуцулію.

Чекала.

У грудях Ксені зривався гірський стогін, кидав нею, як билиною на землю.

Ксеня й Опанасик притиснені до кутка поплакували.

— Чи діждемо, сину, батенька з полонини?

Затиснула Ксеня пястук: руки пожелавіли, набігли кровю, а на устах пройшов усміх.

— Діждемось. — Їхні очі заіскрилися і палали вогниками. Виглядала наче розюшена вовчиця, що стереже своїх малих вовченят перед хижою звірюкою.

Сіра тінь ворухнулась на узбіччу Свинянки; на плечах звисав кріс, при боці поблискувала позолочена [illegible].

Крізь стежки на брід скрадався Семен

М. Х.

Торговля в Ґенерал-Ґубернаторстві
І наша участь в ній

Виживити нарід, виживити армію та придбати для неї потрібні припаси, це тепер у війні преважна справа. Досвід зі світової війни вчить, що виграє той, хто довше видержить. Щоб видержати в затяжній війні на це треба мати крім війська і зброї теж і потрібні харчеві запаси. Ці запаси мусять бути так розділені, щоб населення не голодувало, а передусім, щоб оборонці батьківщини були ситі та добре почувалися. Як довго затягнеться війна, ніхто предбачити не в силі. Тому то все мусить бути приготоване і на можливість довшої війни, а тимсамим і всі припаси мусять бути роблені на довший час. Розумна та ощадна господарка з припасами, це преважна справа, яка може в головній мірі причинитися до корисного висліду війни. Тому то зокрема у военному часі звертають велику увагу на господарську ділянку. Це важне завдання, виживити населення та армію віддано окремому урядові, т. зв. »Відділ для прохарчування і хліборобської господарки« (Абтайлюнґ фір Ернерунґ унд Ляндвіртшафт). Цей уряд поділений на три головні ґрупи, що займаються людиною — господарем, його господарством і торговлею. До першої ґрупи належить виховання продуцента хлібороба. До другої ґрупи належить уліпшування варстату праці хлібороба і збільшування та уліпшування хліборобської продукції. Третя ґрупа займається торговлею, себто закупом і збутом.

Зі згаданого бачимо, що І. і ІІ. ґрупа має ті самі завдання, що їх має в нас Т-во »Сільський Господар«. Зате завдання ІІІ. ґрупи сходяться зі завданнями нашої кооперації для загального закупу і збуту. Такою централею для загального закупу і збуту є »Ляндвіртшафтліхе Центральштелле« у Кракові, що спірається на дотеперішні польські торговельні централі як »Сполем«, »Синдикат Кулек Рольнічих«, »Рольнік«. У всіх чотирох областях (дістриктах: Краків, Варшава, Люблин і Радом) має »Ляндвіртшафтліхе Центральштелле« свої відділи (філії) т. зв. »Ляндвіртшафтліхе Дістріктштелле«. Ці відділи це колишні відділи »Сполем«, »Рольніка«, чи »Синдикату«, що по одержанню комісаря з уряду залишили звичайно ввесь свій дотеперішній апарат. Дальше по повітах діє повітова кооперативна підбудова т. зв. »Крайсґеноссеншафт«-и. Ці останні розділюють товари при допомозі місцевих кооператив чи приватних купців. Такий самий порядок, тільки до гори при закупі сільсько - господар. продуктів. Одначе тут можуть ввійти ще окремі підприємства, що дістануть концесію на скуп живини, яєць, товщів, збіжжа то що.

Якщо йде про нашу участь і можливости вторговельній ділянці — то вона виглядає так:

Наш терен зацікавлення, це дві области (дістрікти) Краків і Люблин. Справу зі самою централею у Кракові по кількох спільних конференціях наладнано в той спосіб, що на нашому терені признано наші ОСК. »Крайсґеноссеншафтами«. Ними є: Лемківський Союз в Сяноці, ОСК. в Ярославі, ОСК. в Холмі, ПСК. в Томашеві, Володаві — Губешеві, Білій Підляській, що будьто вже стали одинокими торговельними централями на округу або незабаром ними стануть, якщо викажуться більш життездатними ніж подібні польські орґанізації, що діють в цій самій місцевости і на тому самому терені.

Крім того визначено начальників (ляйтерів) »Крайсґеноссеншафт« згл. їх заступників українців цих повітових кооперативних орґанізацій. На ці округи де находимося в меншости і де в осідку округи (Крайсу) нема української повітової орґанізації назначено теж у двох випадках українців на »ляйтерів«. Це Новий Санч і Білгорай.

Таким чином забезпечено наші окружні і повітові осередки та цю частину наших кооперативних клітин, що після нового адміністраційного поділу приділено до чужих осередків. Крім того приобіцяно нам приняти деяку кількість фахівців на провідні місця до обласних осередків, як до »Сполем«, »Синдикату« та ін., які то орґанізації переходять всеціло під німецьку управу.

Наші Окружні і Повітові Союзи побирають товар в »Ляндвіртшафтліхе Дістріктштелле«, що ними стали. у Кракові »Сполем« і »Синдикат«, а в Люблині колишній »Звйонзок Кулек Рольнічих«. Цей товар розділюють ОСК. всім кооперативам в окрузі, та всім приватним зорґанізованим купцям. Там, де вже діє одна повітова окружна орґанізація, має вона обслужити в повіті всі кооперативні і приватні клітини без огляду на національну приналежність. Скуп сільсько-господарських продуктів переводять теж дотичні Союзи на свому терені і збувають його в порозумінні з обласною централею.

В Люблині має повстати теж Молочарська Централя т. зв. »Фет унд Мільхцентрале« на чолі якої має станути один німець і двох українців. Ця молочарська централя має обєднати всі молочарні люблинської области, себто 42 українських і 30 польських. Відділ »Маслосоюзу« у Холмі має стати складовою частиною люблинської централі т. зв. »Аусенштелле«. У краківській області молочарська справа ще остаточно не оформлена. Тому, що і »Сполем« і »Синдикат« не провадили тих всіх товарів, що їх потребує наше село (прим. ґалянтерія, мануфактура, шкіра, тощо), погодилася німецька влада на основування української торговельної централі у формі акційної спілки. Таку спілку вже основано у Кракові у днях 8. і 9. квітня 1940 р. під назвою »Українська Господарська Акційна Спілка«, у скороченню »УГАС« з основним капіталом 250.000 зол.

Контрольною надбудовою для кооператив Ґенерал - Ґубернаторства являється німецький Ревізійний Союз у Кракові зі своїми відділами у всіх чотирьох областях. До Рев. Союзу у Кракові і в Люблині приймуть відповідну кількість ревізорів українців для обслуги близько 800 українських кооперативних одиниць, що находяться на терені обох областей.

Нова спроба з десантом не вдалася

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: **На північ від Нарвіку німецькі летуни заатакували ворожі морські частини і транспортові кораблі, що приготовляли десант військ і важко їх шкодили. Один ворожий підводний човен затоплено влучним ударом бомби.**

Німецькі відділи в околиці Дронтгайму зміцнено новою підмогою. Ворожих дій на цьому відтинку не було. Заняті терени біля Берґену та Сваванґеру поширено в усіх напрямах. Біля Хрістіянзанду день минув спокійно. В районі Осльо німецькі війська посунулися без опору ворога в північно-східньому напрямі. Терени на полудневий схід від Осльо в німецьких руках. **Тільки на цьому одному відтинку здобуто від норвежських відділів 83 гармати, 80 скорострілів, 20.000 артилерійських стрілен і 1 міліон крісових набоїв.**

Німецька военна маринарка далі переслідувала ворожі підводні човни у Скаґераку і Катеґаті. **По всякій правдоподібности затоплено 3 ворожі підводні човни.** Акція забезпеки норвежського побережжя і Скаґераку міновими полями поступає з успіхом вперед. Підчас перегляду запасів **муніції, що їх найдено в норвежських портах стверджено багатий военний матеріял англійського походження м. ін. міни.**

Командант підводного човна капітан Гартман по повороті з далекоморського рейду зголосив, що його підводний човен сторпедував англійський кружляк кляси Ґлезґов. Цей кружляк був сильно стережений ворожими контрторпедовцями і затонув по голосному вибуху, що відбувся негайно по поціленні його торпедою. Цим успіхом підводний човен кап. Гартмана осягнув після останнього рейду цифру 107.000 тон містоти затоплених ворожих кораблів.

додому. Перед очима виринали причаєні жандарми з наостреними баґнетами. Смерековий ліс шумів. Стежкою перейшов на беріг, скрутив наліво попри церковцю до своєї хати. Застояв. Тяжка дорога. По селі брехали собаки. Очі Семенові запливали потом. Бистрими зіницями шукав своїх ворогів, що може десь заховалися. Не було нікого. Один лиш образ відзеркалювався йому перед очима: вірні хлопці. Що скажуть про провідника, що під Великдень пішов на одпочинок.

Темна ніч. Перед очима стояла рідна стріха, клуня й розлогий садок. Перекинув Семен ногу через віриння й схило тихцем пробіг до піддаша хати. Застукав. У сінях дався чути притишений голос:

— Пссс... Хто там? — заговорила Ксеня.

— Відчини, — сказав Семен і обернувся ще в сторону дороги. Не було нікого.

Заскрипіла стара завіса. На порозі хати став пожаданий гість: Семен.

Прийшов. Крикнула радісно Ксеня і кинулась Семенові до грудей. Із радости в очах заблисли сльози.

Піднявся й Іван з причі нарівні ноги на привіт Семенові. Усміхнувся. Семена вивів як ватажка поруч себе. Трійкою шепотіли у темній хаті, а надворі надсувались дощеві хмари.

До вух дався чути тихий шелест. Темні тіни блукали під вікнами хати.

Семен стиснув кріса й глядів на невідомі тіні. Великодня Ніч — Христос помер — а мене живого хочуть у своїй хаті спіймати, — подумав.

Насторожив вуха. Під хатою шепотіли.

Ксеня заламала руки. Її лице зблідло, очі світилы, як вогники. Кинулась Ксеня відчинювати двері, а Семен стрілою шугнув до піддаша.

Відчинила двері, а на порозі хати стануло кільканацять озброєних людей. Питали за Семеном, за своїм провідником, щоб ішов на верхи, бо Закарпаття спалахнуло вогнем. — Закон Нації зове й кличе в ряди.

Як громом поражений стояв Семен між побратимами. Постояв ще хвилину і вбіг до середини хати. На плечі всадив кріс і вийшов до гурта. Не заплакала Ксеня, лише попращала чоловіка і вирядила туди, куди кликав голос Батьківщини.

Великодня ніч...

— Вперед, хлопці! — впав приказ. — **Ідем в Карпатську Україну! Там спалахнула Воля і нас, синів гір, кличе боронити цю срібну землю перед ворогом.**

Пішли.

На старій церковці озвався великодній дзвін. Спішили гуцули до церкви.

Великдень.

АНДРІЙ ТУРСЬКИЙ

Під знаменем господарства

Під знаменем господарства.

Часто тепер чуємо модну гру слів „господарська війна" й „господарка для війни" чи „оборонна господарка". Може й не привязуємо до значіння цих слів належної уваги, а все ж таки ці слова стали від часу світової війни змістом і стрижнем політики усіх держав, а передусім держав Европи. Свідомість, що суперництво держав чи народів у майбутньому виявлятиметься майже виключно в „господарських війнах", — витиснула незатерте знамя на всіх подіях в останніх двадцятьох роках, бо витягнено належні, хоч може дещо за односторонні, висновки зі світової війни. Осередні держави, що ввесь час мілітарно вигравали і вели війну всюди на ворожій території, вкінці програли її. Причиною було замкнення осереднім державам довозу зі зовні (бльокада) з одного боку, та неналежно підготована й зорґанізована господарка всередині; — з другого боку щойно підчас війни почали осередні держави нагально наладнувати господарські справи, але це вже було запізно. Запілля щораз більше дезорґанізувалось, загал за фронтом був щораз більше невдоволений та легко підпадав ворожій аґітації, деморалізувався. Дійшло до того, що запілля зовсім розвалилося і фронт мусів піддатися.

Не інакше мабуть, хоч на меншу мірку очевидно, було і з нашими визвольними змаганнями. Ми мали прегарну армію, але за те запілля не дописувало: ні доставa для війська не була як слід зорґанізована, ні всередині не вспіли вхопити господарку за чуба. Правда, ми вже прийшли на сильно розстроєну господарку, але, й ніде правди діти, таки не привязували до неї належної уваги.

По війні господарську політику всіх держав, головно держав Европи, характеризувала політика господарської самовистарчальности (автаркія). В деяких державах, головно більших, це виходило природньо і правильність такого наставлення виправдувалась у практиці. (Італія в абисинській війні в 1936 р., не зважаючи на бойкот держав Ліґи Націй). В інших державах, головно менших, політика автаркії була неприродня, смішна й очевидно недоцільна. Змагання до неї за всяку ціну викликувало тільки зайві господарські забурення і було одною з головних причин небувалої економічної кризи в роках 1931—1934.

Всетаки не покидають держави думки про автаркію й горячково в її напрямі працюють з меншим чи більшим успіхом. От хочби навести совітське упромисловлення, в якому з одного боку пересувається важкий промисл, необхідний для оборони, у глибину краю (Урал — Маґнітоґорськ, західній і центральний Сибір — Караганда — Кузнецьк), а з другого боку переводиться це упромисловлення за всяку ціну й на усіх ділянках до хліборобства включно (колективізація з тракторами). У висліді СССР практично є унезалежнений від довозу ззовні, дарма що це відбулося коштом обниження життєвого рівня населення до небувалих меж. Знаємо всі добре про Польщу, як то вона теж наслідувала великі держави та й собі робила всі заходи, щоби стати під господарським оглядом самовистарчальною, не дивлячись, чи це для неї має змисл, чи ні. Замість добре прослідити на своїх землях господарку та її розумно, природньо і рівномірно розвивати, польський уряд підпомагав виключно господарство поляків й то з правила штучно при помочі господарсько неоправданих кредитів, а сильно гальмував господарський розвиток непольських народів (в першу чергу українців, а дальше німців, білорусинів і литовців). При цьому намагався робити якісь господарські потягнення, що мали свідчити про могучість держави, а в дійсности були звичайним польським „життям понад стан". Маю тут на думці Ґдиню, чи останньо ЦОП — Центральну Округу Промислу між Вислою і Сяном.

Одначе є теж держави, що значіння господарки вміють якслід оцінити та знають, що до її опанування можна підходити тільки по глибокій підготовці і тільки з розрахунком на природній та послідовний розвиток цієї господарки. Добрим прикладом розумного підходу до справи може бути Німеччина від часу переможного переходу влади в руки націоналістів під проводом Фірера Нічого Німеччини, Гітлера.

При перебранні влади в січні 1933 р. Гітлер заявив: „Дайте мені чотири роки часу, а зумію в тому часі привести зруйновану господарку до ладу". Зачав від точного перепису населення та зясування всіх господарських проявів (1933 р.). Через плянове започаткування прилюдних робіт (автостради, канали і т. д.) зменшує, а згодом і зовсім усуває найбільше господарське лихо — безробіття. Присвячуючи багато уваги хліборобству та дбаючи про його рентовність — з черги завертає багато рук знову на село та творить трівкі підвалини під орґанізацію здорового соціяльного складу населення. Передбачує і послідовно переводить новий господарський порядок. Коли ж бачить, що заходи його були правильні й господарка держави прийшла до повної рівноваги, проголошує на партійному зїзді в Нірнберґу в осени 1936 р. т. зв. „Фірярепсплян", себто чотиролітку. Її метою є достаточне забезпечення Німеччини сировцями й засобами поживи та піднесення життєвого рівня широких верств населення. Далі її метою унезалежнитися від закордону в усіх тих товарах, що їх німецький промисл, гірництво чи винахідчивий дух німців може виконати. Щоб уявити собі, на що звертають увагу при здійсненні цього чотиролітнього пляну, вистане пізнати, на які ґрупи він ділиться. Таких ґруп є шість. Перша це продукція німецьких сировців і матеріялів (погінні середники з вугля, штучний кавчук, штучний шовк, матерії з дерева і т. д.). Друга ґрупа — це справа правильної обсади господарських підприємств робітництвом, доповнена окремим розпорядком про запевнення фахового робітничого нарибку. Третя ґрупа займається питанням хліборобської продукції. В цій справі зроблено багато, а саме: будова домів для хліборобських робітників, подешевіння штучних погноїв, піднесення продукції хлібного збіжжа до меж самовистарчальности і т. д. Окрему ґрупу творить нагляд і провірка цін на всі товари. Пята ґрупа перебирає на себе господарку девізовими справами і приділом девіз. До останньої ґрупи належить нагляд над закордонною торговлею.

Як бачимо, чотиролітній плян не вводить засадничо нічого нового. Він тільки виловлює слабі сторони німецької господарки та їх в орґанізований спосіб під кермою одної людини (марш. Г. Ґерінґа) виправляє та забезпечує їм належну висоту. В цей спосіб підготовано гармонійну цілість господарства Німеччини та пристособлено його до важких воєнних часів. Підготова оправдала себе всеціло. З вибухом війни введено без найменшого скреготу необхідні ощадности, зраціоналізовано розподіл дібр та, що найважніше, вдержано ціни на передвоєнному рівні.

І недаром нині кожна шануюча себе держава незвичайно дбайливо слідкує за розвитком господарства в себе та щонайменше намагається ним кермувати, якщо таки зовсім не кермує і пильно слідкує за розвитком господарки у своїх ближчих чи дальших сусідів. Нині дбайливі державні мужі присвячують господарству що найменше тільки само уваги, що й військовим справам. Держава нині, байдуже чи веде війну чи є невтральною, це тільки: **запілля й фронт**. На інші поняття нині **нема** місця. В часах літаків і радія бються між собою властиво запілля. Запілля ж це ніщо іншого, лише відпорність і витревалість людини та цілість господарських справ. Поприлюдину й військо як і давніше рішає нині ще й господарство. Про це правдиві державні мужі памятають.

——o——

Великий удар для Англії

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: **20. квітня пополудні ворожі воєнні кораблі обстрілювали якийсь час місто і порт Нарвік. Спроб з десантами не було. Німецькі війська в районі Нарвік здобули 8.000 крісів, 315 скорострілів з запасами муніції.**

До Дронтгайму довезено згідно з пляном дальшу підмогу з піхоти й артилерії. Коло Берґену й Ставанґер німецькі війська розширюють занятий терен і очищують його з норвежських відділів. В районі Осльо сильно змішенні німецькі війська продовжували швидкий марш у всіх напрямах. Один пробоевий відділ дійшов недалеко Аамот, інший продерся на північ на віддаль 50 км. поза Гамар. Німецькі війська стоять біля Ґйевік.

Німецька воєнна маринарка затопила у фйорді Гардангер кілька менших воєнних кораблів між ними норвежську мінарку »Тир« та змусила до мовчанки одну прибережну батерію. Довіз матеріялів до Норвегії відбувається в збільшених розмірах. Німецький підводний човен затопив на північний схід від шотляндських островів б. польського контрторпедовця.

В часі атаки німецьких летунів на спроби англійських десантів 19. квітня поцілено бомбами один важкий і один легкий кружляк та 4 транспортові кораблі. Атаки сильних летунських ескадр на спроби ворожих десантів біля Намсос і Андальснес в дні 20. квітня увінчалися великим успіхом. Коло Андальснес затонув від бомби найтяжчого калібру ворожий кружляк. Другий кружляк був поцілений з двох літаків бомбами середнього калібру, спалахнув вогнем, а опісля осів на мілині. На іншому відтинку від німецьких бомб спалахнув вогнем транспортовий корабель 15.000 тон містоти, другий транспортовий корабель був поцілений і ушкоджений бомбами.

Британські військові відділи, що висіли в згаданих місцевостях на беріг, зазнали від німецьких бомб важких втрат в людях і воєнному матеріялі. Залізничі двірці в Намсос і Андальснес горять, дороги й мости знищені бомбами.

На західньому фронті розвідча діяльність передніх стеж. 20. квітня дійшло до численних повітряних боїв. В одному з цих боїв впав один німецький літак. Німецькі мисливські літаки й зенітна артилерія зістрілили 5 ворожих літаків різних типів.

——o——

Оповістка

КУРС ПРОВІДНИЦЬ САДКІВ В КРИНИЦІ (для Сандеччини і Горличчини). Від 20. V. до 20. VI. 1940 р. Оплата за курс враз удержанням 120 зол. Зголошення найпізніше до 10. V. слати на адресу: Schulinspektorat für das Ukrainische Schulwessen in Neu-Sandez). На відповідь залучити значок.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ БАЖАЮТЬ:

Всім Українцям у Ґенерал-Ґубернаторстві, Співробітникам, Друзям, Знайомим і Рідні бажає Веселих Свят
Др Володимир Кубійович.

Членам Українських Комітетів і їх Співробітникам пересилають побажання Веселих Свят — **Інж. Осип Бойдуник, Др Богдан Гнатевич.**

Шкільним Інспекторам, Управителям шкіл, усьому Вчительству й усім Освітнім Діячам пересилає побажання Веселих Свят — **Др Іван Зілинський.**

Всім Українським Хліборобам, Управам Українських Кооператив, їх Членам, Купцям і Промисловцям, Ремісникам і Робітникам бажає Веселих Свят — **Інж. Михайло Хроновят.**

Відділам Молоді, спортовим і руханковим Товариствам бажає Веселих Свят і успіхів у новому сезоні — **Мр Ярослав Рак.**

Всім Співробітникам „Українського Видавництва", Спілки з о. в. в Кракові, Авторам і Редакторам, Книгарям, Кольпортерам і іншим Відборцям, Передплатникам, Читачам і Прихильникам бажає Веселих Свят — **Др Є. Ю. Пеленський.**

БАЛИГОРОД. — Всім Знайомим і Товаришам збігцям веселого „Христос Воскрес" і всього найкращого бажає **Осип Ховайко.**

БАЛИГОРОД. Українцям з Хирова шле миле „Христос Воскрес" — **Осип Ґушай.**

БЕЗЕЇВ п. Іздебки. — Веселих Свят „Воскресення Христового" для Кревних і Знайомих — **О. Зрада.**

БОРАТИН. — „Христос Воскрес" Друзям і Знайомим щирі побажання шле **о. Фурникевич Володимир.**

БОНАРІВКА п. Стрижів. — На свята „Воскресення Христового" бажаю всім Друзям нац. провідникам і працівникам всього добра, Веселих і Щасливих Свят „Христос Воскрес". — **Качмарський Василь.**

— Кузелям у Берліні, Яремчишинам у Кіршберґу і всій Рідні — Купчинським у Райхстаті та приятелям там із ним сущим, Кисілевським і Більові в Ліпцманштаті, Луцькому Володимирові і Луцьким Миронам у Люблині, щирим Знайомим (на руки Пства Микитиних) у Чесанові — пересилаю сердечні побажання зі святом весни і Воскресенням Христовим. — **Леле.**

ВІТРИЛІВ. — Сердечні святочні побажання Рідні і Знайомим в Краю і закордоном шле **о. Др Осип Сидорів.**

ВІЛЬШАНКА. — „Веселих Свят" Рідні, Друзям, Знайомим бажає **Андрій Турчин.**

ВАРА. — Рідні, Друзям і Знайомим радісного „Христос Воскрес" бажають — **Думанські.**

ВАРШАВА:

— Найщиріші побажання з празником Воскресення Христового Кревним і Знайомим пересилає — **Степан Білий.**

— Рідні, Приятелям, Товаришам і Знайомим щирі побажання Веселих Свят — шле **Гриць Божик, Варшава, Сліска 12 м. 5.**

— Український Мужеський Хор під управою Володимира Божика шле щирі бажання „Веселих Свят" Приятелям і Любимцям української пісні.

— Своїм Дорогим Родичам, Кревним і Знайомим пересилаю найсердечніші святочні побажання. — **Роман Мельник.**

— Веселих Свят Воскресення Христового, Рідні, Приятелям і Знайомим бажають **Катерина і Теодор Пелипівські.**

ВАРЯЖ. — Веселих Свят і Всього Найкращого Рідні, Друзям і Знайомим бажає **о. Роман Сологуб, Русень, Варяж.** — Христос Воскрес!

— Усім нашим Клієнтам з нагоди Свят Христового Воскресення бажаємо Всього Найкращого — Ф-ма **„Товаровий Дім", Володимир Величко, в Варяжі.**

— З Воскресенням Христовим шлють щирий привіт Усім Своїм Знайомим — **Чужаки, Русень, Варяж.**

ГОРЛИЦІ. — Дорогій Рідні і Знайомим найщиріші святочні побажання шлють — **Шмігельські.**

ҐРУБЕШІВ. — Рідні, Знайомим бажаю в Христовим Воскресенням якнайкращих успіхів. — **Фік Нестор.**

— Ожидівці й Ременівці! Святкуйте радісно й щасливо в Дні перемоги Добра над Злом! — **Куземський Іван, Грубешів, Пілсудського 51.**

ЗАКОПАНЕ. — Українська Гостинниця **„Catingas"** бажає Всім Гостям Веселих Свят!

ЗАМІСТЬ. — „Христос Воскрес!" Усім Знайомим засилає **Ярослав Чипак, Замість, Костюшка 5, Український Комітет.**

ЗАМІСТЬ. — „Христос Воскрес" Родині у Березові Нижнім, П. Т. Ґеникам у Кракові та всім Знайомим пересилають **Папіжанські.**

ЖМИГОРОД. — Святочні побажання Рідні і Знайомим пересилає **Др Микола Барусевич.**

ДУБЕЦЬКО. — Стефа та Петро Гнатові відізвіться. — **Ольга Дубецко.** — Веселих Свят!

ДУКЛЯ. — Всім Друзям із Балинець і Знайомим бажаю Веселих Свят — **Драган Петро.**

КОРОСНО. — З нагоди Воскресення Хр. всім Товаришам у Бонарівці, а передовсім „Лугові", бажає Веселих Свят **Українська Крамниця в Коросні, Качмарський Петро.**

КРАКІВ:

> Всім Товаришам тюрми, Друзям і Знайомим „Веселих Свят" бажає **Теодор Семаківський.**

— Батькові, Сестрам, Романові і Влодкові, Ортинським, Приятелям і Знайомим — бажають Веселих Свят **Ірина, Лада й Євген Пеленські.**

— Рідні, Друзям, пп. Папіжинським в Замостю, Товаришам студій і всім Знайомим „Веселих Свят" бажає **Роман Ґеник-Березовський.**

— Друзям кооператорам Коломийської округи та всім Знайомим „Веселих Свят" і всього добра бажає **Микола Денисюк.**

Своїм зорганізованим членам щире українське „Христос Воскрес" шле **Союз Українських Торговельників у Кракові.**

— Панству Романам і Курникам у Сяноці засилає побажання Веселих Свят і Багато Радости в День Христового Воскресення **Потюх Михайло.**

— Панові Директорові Олександрові Костикові Веселих Свят бажають **Брати Кольмани.**

— Зі Світлим Празником Воскресення Христового шле найщиріші побажання веселих і щасливих свят Вуйкам з Ріднею, Приятелям і Знайомим — **м-р М. Хомяк.**

— Рідні й Знайомим у Краю й закордонами бажає Щасливих Свят — **Олександер Костик.**

— Моїм усім Приятелям і б. Передплатникам „Нашого Лемка" бажаю кріпкого здоровля — „Христос Воскрес!" — **Юліян Бескид Тарнович.**

— В день Воскресення Христового бажаю своїй Мамці, що залишилась закордоном, і Знайомим на еміґрації якнайкращих успіхів. **Олександер Кольман, Краків.**

— Святочні побажання Товаришам і Знайомим передає **Б. Козак із Кракова, Ґлятцерстр. 30, м. 6.**

Комісарям — деревникам, лісникам, Станиславівцям і всім Знайомим „Христос Воскрес" засилає **Лятишевський Євген.**

— **„Аграрія"** С-ка з обм. відп. і філія в Люблині бажають своїм П. Т. Клієнтам Веселого **„Христос Воскрес".**

— Усім Читачам української книжки бажає „Веселих Свят" **Книгарня „Атенеум", вул. Вісьльна 1.**

— Рідні у Відні й Зорав, Друзям і Знайомим привіт — **Мстислав Дольницький.**

— З Христовим Воскресенням, Рідні, Друзям і Знайомим усього найкращого бажають **Дурбаки.**

— „Христос Воскрес", Добрим Друзям Веселих Свят — **Вартоломей Євтимович.**

— Бажаємо Всім нашим Любим Приятелям і Знайомим Веселих і Щасливих Свят Воскресення Христа! — **Ангелина Христина Залужна, син Андрій.**

— Рідним, Знайомим побажання веселого „Христос Воскрес" — **Адріян, Ольга, мр Зенон Зінкевичі.**

— Панству Інж. Богачевським бажає Веселих Свят — **Мр Лисяк Олег, вул. Любельська 22 м. 1.**

— Бажання „Веселих Свят" та всього кращого Рідні і Друзям бажають **Петики, вул. Гробле 2.**

— Всім Друзям з Воскресенням всього найкращого бажають **Ляля і Дзюнко Попадюки.**

— З „Христовим Воскресенням" радісних і щасливих свят Рідні, Знайомим та Приятелям бажають **Наталія і Михайло Сквіртнянський.**

— Ліні, Грицькові та Приятелям бажає Щасливих Свят **Стефа Скремета.**

— „Христос Воскрес"! Валя, Сергій, маленький Гриць і Маруся Миколаївна — **Лара Сологуб.**

— Всім Друзям, Знайомим і Рідні бажають Веселих і Щасливих Свят **Сольчаники.**

— Веселих Свят, „Христос Воскрес" Рідні, Знайомим і Приятелеві Петрові шле **інж. Роман Г.**

— Друзям і Знайомим у День Христового Воскресення бажає Всього Найкращого **Татунчак Володимир.**

— З Христовим Воскресенням засилає Всім Рідним, Друзям і Знайомим побажання добра, сили й віри в Воскресення України — **Теодозій Копачівський, Краків.**

— Всім Українцям на еміґрації складаю щирі побажання Веселих Свят і бажаю доброго успіху — **Луцик Іван, Краків.**

— Всім Кревним, Товаришам і Знайомим Сердечні Побажання Приємних Свят. **Адвокат Микола Крайчик.**

— Членам і Симпатикам Т-ва „Відродження", Товаришам і Всім Знайомим Веселих і Щасливих Свят бажає **Мґр Ценко Микола, Краків.**

— Усій Рідні, Друзям і Знайомим по цьому й тому боці кордону побажання Веселих Свят і Всього Якнайкращого шле **Мґр Володимир Бачинський, Краків.**

— Веселих Свят Ромкові та Влодкові бажає **Мгр Іван Степаняк.**

— З нагоди Воскресення — своїм Батькам, Сестам, Рідні та Всім своїм Друзям Веселих Свят бажають **Ґена, Володимир і Богдан Повзанюки.**

— З нагоди Великодних Свят Мамі та Ірені бажають **Шаршаневичі, Краків, Костюшка 40.**

— Рідні в Васунґені, Приятелям, Знайомим — щирі побажання Веселих Свят засилають **Еліяшевські, Краків.**

— Рідні, Приятелям, Товарищкам і Товаришам бажаю Веселих Свят і Всього Найкращого — **Зиновій Городецький, Краків, Варшавська 20.**

— **Комісарська Управа Ф-ми Кінстлер і Сини** бажає всім П. Т. Покупцям Веселих Свят.

— „Христос Воскрес!" **О. Костецький, Василь Тиссаревський, п. Лащевська, Гобирев, Мосік та Приятелі. Юрій і Ольга Тиссаревські.**

— **Ольга, Любов, Іван Фостаковські** засилають Родині і Друзям святочні побажання.

КРАСНОСТАВ. — „Веселих Свят" Рідні та Знайомим бажає **Михайло Бойко.**

КРИНИЦЯ. — Для Родини і Знайомих „Христос Воскрес". — **Пасічинські, Левицькі,** Вілля „Три рожі".

ЛЕЖАЙСЬК. — **Осип і Марія Добровольські** пошукують брата Василя. — Мурашкова 1.

НОВ. САНЧ. — Найщиріші побажання Рідні і Знайомим шле **Маріян Пасічинський,** прокуратор.

ПАНТНА н/Горл. — З ,Воскресенням Христовим" щирі побажання засилає всім Дорогим з Підгаєччини, Бобреччини й Самбірщини **Володимир Пришляк.**

ПЕРЕВОРСЬК. — Дарусі з Гнатківських і чоловікові „Веселих Свят" бажають **Стрийки Гнатківські.**

— Батькові в тюрмі, Родичам, Рідні, Друзям і Знайомим з Комарянщини і Рудеччини, шлемо многонадійний привіт „Христос Воскрес" — **Андрій, Соня і Маркіян Тершаковець** — Переворськ, цукроварня.

— Дорогому Стрийкові, Друзям і Знайомим кращого завтра бажає брат **Янчишин,** Цукроварня, Переворськ.

ПЕРЕМИШЛЬ - ЗАСЯННЯ.

— З „Христовим Воскресенням" Другам і Знайомим сповнення задумів бажає — **Кубрак Володимир.**

— Усім своїм Високодостойним Гостям з нагоди „Христового Воскресення" бажає всього найкращого першорядний український Ресторан **Михайла Кузишина,** Краківська 31.

— Веселих Свят Рідні та Знайомим бажають **С. і О. Яворські.**

— Вп. Членам і Покупцям з Воскресенням Христовим святочний привіт, пересилає **Управа Коопер. „Народна Торговля".**

— Веселих Свят Рідні, Друзям і Знайомим бажає **Пеленський Любомир.**

ПЕТРИКІВ. — Рідні й Усім Знайомим святочні побажання шле **Михайло Ждан.**

ПОРОХНИК. — **о. Куманяк Павло,** с. Розбір Округлий, бажає всім Знайомим Веселого Христового Воскресення.

ПОЛЯНА п. Яслиська. — „Христос Воскрес" шле Всім Другам **Печеняк Василь.**

РАБКА. — Рідні, Товаришам, Знайомим „Христос Воскрес" — **Шопа Роман,** Вілля Жмудзяка.

РАДОМ. — З „Христовим Воскресенням" бажаємо Рідні й Знайомим, зокрема Родичам у Львові — безтурботних свят та щасливого приїзду до Радома, — **Леся, Лев і Мотря Яцкевичі.**

РОПИЦЯ РУСЬКА. — Рідні і Знайомим „Христос Воскрес" — **Олександра і Лев Чубаті з дітьми.**

РЯШІВ. — Всім Друзям с. Старомішина і Скалат і іншим Знайомим „Веселих Свят" і сповнення мрій бажає **І. Осадчук,** Авґустґассе 6.

РЯШІВ. — Веселих Свят Рідні, Знайомим і Друзям бажають **Людомир і Надія Дорожинські з дітьми і Віра Каленюк.**

СЯНІК. — З Воскресенням Христовим щирі желання Рідним і Знайомим засилає **Іван Гаврилів,** Ринок 5.

СЯНІК. — Рідні, Друзям і Знайомим „Христос Воскрес" засилають **Б. О Зарицькі,** Ринок 5.

ТОМАШІВ Л. — Рідні, Друзям і Знайомим складає старо-українським звичаєм щирі бажання „Веселих Свят" — **Качалуба Теодор.**

ТОМАШІВ МАЗОВ. — Щирі побажання Рідні і Знайомим шле **Евстахій Левицький,** учитель, Пост-фах 124.

СЯНІК. — Муця, Галка, Мама! „Веселих Свят" та міцного духа бажає **К о т а,** Рибацька 3.

— Щирі бажання з Воскресенням Христа, Сімї, Друзям і Знайомим пересилають Марія, Др Никифор, Богдан і Олесь Гірняки та мгр Осип Утриско.

— Всій Рідні, Знайомим — „Веселих Свят" пересилає **Олександер Луцький.**

— Іванкові, Марущі, Ноці, Лесі Даниловичам та Всім Знайомим, з нагоди Воскресення всього найкращого бажають **Горечки, Гломча.**

— Замість святочних бажань для своїх П. Т. Відборців, **Книгарня „Освіта" Ст. Голойди і Б. Мартиновича** складає на пресфонд В-ва 20 зол.

— Щирі бажання „Веселих Свят" бажає Рідні, усім Другам і Знайомим **Мр Омелян Мацілинський зРіднею.**

— Щасливого Празника „Воскресення" бажають Рідні, Приятелям і Знайомим **Ольга і Михайло Холевчуки,** Сянік, Снігова 5.

СЕДЛЬЦЕ. — Рідні, Приятелям та Знайомим по цей і той бік кордону шлемо „Христос Воскрес" — **Одарка, Дамян і Андрійко Горняткевичі.**

— Рідні і Знайомим Щасливих Свят бажають **Володимир і Анастазія Кравси,** Степан **Дуда.**

СТАЛЕВА ВОЛЯ. — З нагоди Воскресення Христового бажаю Кревнякам і Знайомим „Веселих Свят" — **Влодко Яворський,** Веркштут.

ТЕРЕСПОЛЬ н/Б. — Радісне „Христос Воскрес" Найдорожчій Мамі, Олесеві, Романові і Миронові Малащукам пересилає **Євген.** Вірте!

ЯРОСЛАВ:

— „Веселих Свят" Всім Знайомим та Покупцям бажає **Б. Василюк, Споживчий склеп, вул. Собіського 1.**

Ярослав.

„Христос Воскрес", щирі побажання Приятелям і Знайомим шле

о. Фурикевич Володимир
Боратин.

— **Інж. Марія і Макар Каплисті** засилають сердечні бажання з нагоди Великодних Свят усім Знайомим і Приятелям.

— „Веселих Свят" Знайомим і Відборцям бажає **Олександер Коженьовський,** Виріб паперових торб і продажа паперу — Ярослав, Ринок 24.

— **Петро Паньків,** торговля мішаних товарів, Городська 4. — бажає „Веселих Свят" усім Покупцям із Ярослава та Кревним і Знайомим по той бік Сяну.

— Щасливих Свят своїм Пацієнтам бажає **Др Попович,** Сенкевича 3.

— Членам Товариства „Родина" в Ярославі безжурного та приємного проведення цього Великодня бажає **Господар.** „Христос Воскрес!"

— **Степан Кікта** — Ярослав — бажає своїм Співпрацівникам, Щирим Приятелям та Приклонникам Радісних Свят Христового Воскресення!

— Веселих Свят Своїй Клієнтелі бажає **фірма „Пчілка",** Ярослав, Ринок 41.

ХОЛМ:

— Веселих та Щасливих Свят Рідні та Знайомим бажає **Мандзюк.**

— Всім Знайомим „Христос Воскрес" — **А. Мартинюк з ріднею зі Здолбунова.**

— Своїм холмським Покупцям „Веселих Свят" бажає **Дирекція Книгарні „Українське Слово".**

ЩАВНИК, п. Мушина. — Рідні і Друзям Великодний Привіт шле **о. О. Годунько.**

#

Бажаю п. Меращукові та Його Сімї Веселих Свят Христового Воскресення. **Юрій Паславський.**

Родині, Рідні, Товаришам і Знайомим „Христос Воскрес" — **Роман і Степан Семків.**

Усім, що на чужині зустрічатимуть Христове Воскресення — „Христос Воскрес!" — **К. Т., Л. Ч., О. Ш.**

Всім, що на чужині зустрічатимуть Христове Воскресення — „Христос Воскрес!" — **Кость Тучапський, Льонгин Чеховський, Олександер Щуровський.**

Всім Друзям і Знайомим з нагоди Воскресення бажаю скорого здійснення наших гарячих мрій! — **Петро Балей.**

#

ПЛЯВПЕН. — Мої Рідні і Знайомі! Бажаю Вам щасливого „Воскресення". — **Тюв Василь.**

НІМЕЧЧИНА (АЛЬТРАЙХ):

Друзям з Устрик бажає веселого і бадьорого „Воскресення Христового" — **Когут Микола.**

БЛЕХГАММЕР - НОРД. В день Воскресення Христового, Всім Українським Братам, Сестрам і Проводові найсердечніші побажання засилають **Василь і Микола Маринчаки,** Крайс Козель о/с. (б. фр. Поплютц).

З нагоди Воскресення Христа пересилають Рідні, Друзям і Всім Знайомим в Краю та на чужині найщиріші побажання „Веселих і Щасливих Свят", — **Ліля, Богдан і Уляна Бігуси, Емілія і Богдан Яворські, Євгенія Більо.**

БРЕМЕН (Нім.). — Мої Друзі, „Христос Воскрес!" — **Левко Янушевич,** Блюменталь, Панценберґ 46.

БУКОВ (Нім.). — Рідні, Друзям, Знайомим, всього кращого бажають **Мр. Штайн Семен, Мр. Костюк Іван,** Беобахтунґсляґер, Вестравельлянд.

— Усіх Приятелів і Знайомих витаємо щирим „Христос Воскрес". — **Др Володимир і Галя Бемко,** Буков к. Ратенов.

ВАЛЬТЕРСГАВЗЕН. — Моїм Рідним, Знайомим, сердечні привітання, „Христос Воскрес" — **Ярослав Горалевич,** Ґемайндегавс.

— Знайомим бажає Щасливих Свят **Ольга і Осип Міськів,** Тірінґен, Ґемайндегавс. (А Вам, Дорогі, наші бажання з Кракова! Мик. Гал., Вяч. Альт., Ів. Кор., Клюк. — дописка складача).

ВАРТЕНБЕРҐ а/Роль. — Для всіх Знайомих „Веселих Свят" бажають **Нуся і Дарця Ковалюківні,** Шльос - Судетенбав.

ВАТЕНШТЕДТ. — „Христос Воскрес!" Привіт усім Богородчанцям шле **Осип Комарницький,** Ляґер 23/52.

ВАТЕНШТЕДТ іб. Бр. — Вп. Родинам Стецурів, Всч. о. Дру Кладочному Володимирові, Вп. п. Глушевським, Вп. Дужому, Вп. Родині Дра Логази, Вп. П. Хамулам, усім Товаришам моїм Вп. Демкам, Перемишль — Бушковичі, усім, хто мені знайомий, найщиріші побажання „Христос Воскрес" засилає **Богдан Макольондра,** Ляґер VI, Сан-абтайлюнґ.

ВАТЕНШТЕДТ 2. — Рідним, Друзям і Знайомим „Веселих Свят" бажає **Ярослав Мартинець,** Ляґер 23/48.

ВАТЕНШТЕДТ 2. — Найближчим, Друзям і Знайомим з „Воскресенням Христовим" шлють привіт **Володимира Голіян і Семко Петречки.**

ВАТЕНШТЕДТ 2. — Рідним, Друзям і Знайомим „Веселих Свят" бажає **Юлько Саляк,** Ляґер 23/48.

ГАВСМЕНІНҐ Н. Д. — Тадзікові Весоловському і Володимирові Макарові Веселих і Щасливих Свят на чужині бажає Кацю. (Зокрема Тадзьови-Богданові бажає Вяч. Ал-ський, („Міксер"), Краків).

ҐЕНШМАР - ОДЕРБРУХ. — „Христос Воскрес" Рідні й Приятелям! **Проф. Омелян Бачинський,** Ляґер II.

— Рідні й Приятелям радісного „Христос Воскрес" — **Осип Залеський,** Ляґер II, Ґеншмар-Одербрух.

ДОМБРОВА ГІРН. — З Воскресенням Христовим всього найкращого Рідні і Знайомим бажають **Ярослава і Богдан Субтельні.**

ДРАГОВІЦ. — Рідні, Друзям і Знайомим засилаю найщиріші побажання „Веселих Свят". Наумчук Прокіп, Ляґер, Карльсбад.

ЗОРАВ. — Близьких і Знайомих вітають Неоніля, Степан, Любка, Зеньо, Тарас **Дольницькі.**

Відродженням бажає „Веселих Свят" — Володимир Моравський, Шляхтгоф, Вартелянд.

ЛІБШТАДТ. — З нагоди Великодніх Свят бажаємо всього найкращого своїм Рідним, Приятелям і Знайомим „Христос Воскрес!". Мінодора, Олена, Микола, Аніса й Іванка Гнатишаки. (Протекторат Чехи).

— Рідні, Приятелям і Знайомим цею дорогою пересилаю бажання „Веселих Свят". Інж. Михайло Гнідець.

— Братам - Землякам в Краю і на чужині „Христос Воскрес!". — Петро Сологуб з родиною. Ліцманштадт.

ЛЕСЛЯВ. — З „Воскресенням Христовим" вітають своїх Рідних, Приятелів та Знакомих Зельські й Клоси, Мольткештр.15.

— Вітаю своїх Рідних та Приятелів — Рубаха Яків, Бальтенляндштр. 186. Лесляв.

МІХЕЛЬБАХ. — „Веселих Свят" найдорожчим Родичам і Рідні з тамтого боку Сяну, Вп. п. Дяковим, Котисам, Коляновським і Знайомим з далекої чужини бажає Владко Мигаль (Нассав).

ОСЕЧАНИ. — Друзям, Знайомим із Воскресенням Христовим кращого Завтра бажає Король Володимир.

ОТТМАХАВ. — „Веселих Свят" усім Знайомим — Білецький Зенон, Цуцилів — Надвірнянщина.

— „Христос Воскрес!" своїй Рідні і Друзям засилають Марія і Ярослав Ґеруси, Оттмахав.

— Найщиріші великодні побажання Рідні - Друзям — Емілія і Михайло з дітьми, Оттмахав.

— Бажання Щасливих Свят передають Друзям і Знайомим переселенці з табору: Бойцун Олександер, Грицаківна Іванна, Іванів Ольга, Іванів Микола, Калічук Степан, Килиман Софрон, Килиман Степан, Кондрацький Осип, Мартинець Гнат, Інж. Мартинець, Мойсеович Лідія, Недели Степан Осип, Панашій Михайло, Свідрук Михайло, Дри Яківчики.

ІТАЛІЯ. — Щирим Приятелям і Знайомим із Краю і закордоном — із Пасхою здоровля та витревалости, — Михайло Островерха, Рим.

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР.

25. Страстний Четвер. Вас.
26. Велика Пятниця. Арт.
27. Велика Субота.
28. ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВЕ.
29. Світлий Понеділок.
30. Світлий Вівторок.

— ЧЕРГОВЕ ЧИСЛО »Краківських Вістей« появиться по Святах у четвер 2. травня ц. р. у звичайній порі.

— Т-ВО »ПРОСВІТА« У КРАКОВІ влаштовує для членів, в перший день Воскресення Христового, в неділю 28. квітня ц. р. в год. 17-тій Свячене у власних салях, Ринок 12/II. Зголошення Виділ приймає до 24. квітня ц. р. в домівці »Просвіти« між год. 19—20 за зложенням оплати у висоті 5 зол.

— КУРС ДЛЯ ПРОВІДНИЦЬ САДКІВ. Старшина кружка »Рідної Школи« в Сяноці подає заціхавленим до відома, що з днем 15. травня ц. р. улаштовує курс для провідниць садків. Курс буде тревати до 15. червня по 3—4 години денно у школі ім. Т. Шевченка. Подання у справі приняття на курс слати на адресу: Всенародня школа ім. Т. Шевченка в Сяноці. До подання долучити життєпис і відписи свідоцтв. На курс можуть записатися в першій мірі учительки, семинаристки, матуристки семинарії і ґімназії. Можуть бути приняті на курс і з вищими кваліфікаціями, якщо вели вже деnебудь садки або відбули відповідну практику. Викладитиметься: дитяча психольоґія, педагогія, дитяча гиґієна, спів, методика праці, дитячі рухові гри і забави, адміністрація садка і методика виховання освіти для батьків.

Старшина кружка »Рідної Школи« у Сяноці.

— РОЗПОРЯДОК ҐЕНЕРАЛЬНОГО ҐУБЕРНАТОРА ПОСТАНОВЛЯЄ, що давні ноти Польського Банку будуть вимінювати на нові по курсі 1 зол. = 1 зол. Виміна остемпльованих банкнотів Польського Банку на 100 зол. та банкнотів Польського Банку на 50, 20 і 10. зол. відбуватиметься від 22. квітня до 7. травня 1940 р. Виміна банкнотів 5 і 2 зол. від 8. травня до 20. травня. Вимінювати можна буде в усіх відділах Емісійного Банку

— СТРАШНА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА БІЛЯ НЮ ЙОРКУ. Люксусовий поспішний поїзд центральної ню-йоркської залізничої лінії вискочив в дорозі з Ню Йорку до Шікаґо з рейок. З 16 ваґонів 9 викинуло на високі корчі біля залізничого тору, льокомотива експльодувала. Після дотеперішніх обчислень 25 осіб згинуло, понад 100 ранено.

— 40 ОСІБ ЗГИНУЛО ВІД ПОВЕНІ. Повінь в Арґентині на ріці Ля Плята внаслідок гарної погоди поволі уступає. Одначе годі ще устійнити величину шкід, що їх вона заподіяла. Досі стверджено, що від повені згинуло 40 осіб. На допомогу жертвам повені арґентинський уряд призначив 250.000 пезетів.

— БАНДИТСЬКИЙ НАПАД ПІД ВАРШАВОЮ. В селі Сацін біля Нового Міста 5 бандитів напали перед кількома днями на чотирох селян. Стероризувавши домашніх бандити замкнули їх у пивниці, замкнули двері, ограбили доми і втекли заграбавши віз з кіньми. В сусідньому селі Беткі ці самі бандити ограбили в такий самий спосіб ще кількох селян і втекли до Варшави. Одначе поліція повела енерґійне слідство й арештувала вже 3-ох бандитів та відобрала частину загарбаних речей. Бандити награбули всякого добра на 30.000 зол.

— ВЕСНЯНИЙ ЯРМАРОК У БІЛГОРОДІ. В суботу 13. квітня відкрито у Білгороді весняний ярмарок у присутності короля Югославії, німецького посла та численних представників дипльоматичного корпусу. Разом з весняним ярмарком відбувається в столиці Югославії міжнародня самоходова вистава, на якій Німеччина займає перше місце. Німецькі виставці творять дві третини всіх виставців та дві третини закордонних виставців. Крім Німеччини мають свої павільони Чехи та Моравія, Італія, Мадярщина.

— ДИНАМІТ В БОРОТЬБІ З ПОЖЕЖЕЮ. В місті Кольон в Америці коло східнього візду до Панамського Каналу вибухла в центрі міста пожежа, що миттю поширилася на низку домів. Тому, що пожежа загрожувала також будинкові адміністрації Панамського каналу й іншим урядовим домам наказано піонірам висадити в повітря ряд домів, щоб внеможливити поширення пожежі.

— КАТАСТРОФАЛЬНИЙ ВИЛИВ РІКИ ЛЯ ПЛЯТА. Перед кількома днями над столицею Арґентини Буенос Айрес лютувала страшна буря. — Внаслідок нагальної зливи вода в ріці Ля Плята прибрала до тої міри, що залила деякі підміські місцевости й нижче положені дільниці міста. Ряд промислових підприємств як збіжеві елеватори та різні відтяті від світа. Електрівня і телефонічна комунікація ушкоджені. В остраху перед дальшим поширенням повені виселили мешканців деяких дільниць міста. Такої повені не памятають від 25-ти літ. Повінь спричинила великанські спустошення. Тисячі людей без даху над головою. В рятунковій акції беруть участь відділи війська і навіть літаки.

— В ОСЛЬО НОРМАЛЬНЕ ЖИТТЯ. Життя в столиці Норвеґії Ослo вертається до нормального стану. На летунському майдані біля Осльо, що його заняли німці норвежські робітники вернулися до праці. Школи в Осльо знову відкрито. Залізничу комунікацію частинно наладнано. Різні орґанізації і приватні особи видали відозви, в яких заявляються за співпрацею з німецькою військовою владою. Такі відозви видали також професійні союзи і робітнича партія.

От так собі...

Останні події вдарили всіх по голові, навіть тих, що вірять у чуда. Проснулися і за одну ніч бах: Данія і Норвеґія!... Анґлія спізнилась. На десять годин...

Балакав я на цю тему з одним із наших вислужених політиків. Що ж ви думаєте, — каже він — зістарілась Анґлія, мохом припала, а тут треба ініціятиви, сили волі, рішучости, блискучого виконання. То так якби у нас... Такий козир і дати собі видерти! А все через цей нещасний чемберленівський парасоль. Уявіть собі: Щось випало, треба кудись, притьмом, а тут вам на дощ збірається... Заглядай у вікно. Надумуйся: брати парасоль, чи не брати? Потім шукай за ним, чи де жінка не заділа прятаючи на свята. Часом крутишся з кута в кут, а він тобі і задубів у руках... Знаю нераз по собі, як такий блуд чіпиться. Здуріти можна! А ще як стане жінка пятити, кишки вивертати: „А куди йдеш, а коли прийдеш, не простудися". Мусиш спізнитися, хоч не хоч. Кажи їй, що на засідання, важна справа, не поможе. По десять разів завертає. Або ті засідання! Чиста мука!... Ще не прийшов, уже спиш. Звичайно кінчать не тоді, як уже вирадили, але як дрімота така напала, що носом пореш.

І свята правда, подумав я. Політик засідав у стількох Надзірних Радах... Знає. Річ не так у засіданню, як у сидженню. Куди мудріше було б стояти. І скорше. Бо часи не ті. Хто радить, надумується — пропав, ні за цапову душу.

Леле.

——o——

Змагання Горличчини

НА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ НИВІ.

Пишучи про українську школу й культурно-освітню працю на Лемківщині, а зокрема в Горличчині в теперішний час — треба торкнутись передвоєнних часів 1910—1912 рр. Іти на Лемківщину тоді з найкращими надіями ідейної праці на полі культурно-освітнім — рівнялося самовідреченню і самопожертві для свого найменшого брата - лемка. Лемківщина була в той час карною областю, де польська шкільна влада під австрійським покровом висилала небажаних і невигідних їй ідейних українців — учителів, щоб ті, в цій гірській закутині, серед неприхильного їм „русофільського" елементу попали в зневіру і забули, що душа їм рвалась колись до праці тільки для українського народу. Були й такі, що добровільно посвятились не ради куска вісняного хліба, а більше свідомий, тяжкій і незавидній місійній праці апостолів правди і науки для брата-лемка. До цих останніх належав і автор цих рядків. Недивно, що цю гірську, вбогу, хоч прегарну закутину назвали наші заточенці зі сходу „галицький Сибір".

Прийшли ці безіменні герої і пізнали, що й на Лемківщині є широке поле до праці. Душу лемка, тверду, як скалу, впевту й замкнену в собі — як і у всіх гірських мешканців — вдачу, важко було відразу збагнути. „Свого не кидаймо, а чужого не заводьмо" — ось патріярхальна девіза давнього лемка. Лемко стояв твердо при своїм і всякі починання наші, всяку культурно-освітню працю — уважав за нове. Бо ж дійсно, це була країна „Богом і людьми забута", а москвофільство, яке найбільше розпаношилось, і „цареславна аґітація" знайшли тут свою базу і податний ґрунт для своєї шкідливої роботи. Треба було не то здобути довіря, але що важніше — пізнати лемка і неодну з ним „бочку соли зїсти". Вимагало це незвичайного такту в поведінці чи співжиттю, обережности і великої терпеливости — головно від нас молодих, що були палкої вдачі і характеру при великій охоті до праці. Озброїлись ми в терпеливість і без великих слів і голословних гасел лупали в поті чола цю лемківську скалу, — йшли сміло вперед. Не спинювали нас матеріяльні важкі умовини, не спинювали нас колоди, які москвофільські аґітатори кидали нам під ноги, гіркі слова докору „власть імущих", а кожний вислід праці і довіря брата - лемка, яке ми тут і там зачали здобувати — загрівало нас до ще більшої витревалости на культурно-освітні стійці.

В часі праці, співжиття, принагідних розмов — пізнали ми ближче нашого брата й його вдачу і хрустальний характер, — недоставало тільки освіти. Скрізь темнота по селах, бо хоч було тут духовенство, по більшій части москвофільське, а про освіту мало, або й зовсім не дбало. Вистане згадати, що коли в одному селі Р. хотіли лемки школи, священик москвофіл поставився неґативно — мовляв, „чим хлоп темніший, для нас краще" (Це правдиве!). Завважую, що цей отець духовний був членом шкільної окружної ради в Горлицях.

Часто-густо приходилось нам учити в сільських, курних хатах - хижах, бо іншого приміщення для школи не було і свій скромний бюджет обтяжувати видатками на необхідне шкільне приладдя, ба навіть вінування обстанови шкільних саль. В одному селі — Кунковій, горлицького повіту, примістили школу в будинку, призначенім на трупарню. В Липній, Ліщинах, перемінено в той час коршми на школи, а в Реґетові, Висовій відбувалось навчання в таких салях, що одної цілої шибки в вікнах не було. Тому нераз взимі треба було вимітати сніг з кляси, тощо. Дійсний прообраз „Учителя" Франка. Ось в яких умовинах приходилось нам працювати. Шкільна влада була на це глуха й німа. Але лемко пізнав і оцінив працю свого добродія - учителя. Забрав сам голос, а відомо, що „голос народу голос бога" і зачав робити заходи та домагатися будови шкіл. По довгих зусиллях вдалося це йому виборoти. Тому подекуди на Лемківщині, зокрема в Горличчині маємо прегарні шкільні будинки. Коршми зникли, а тут і там пишається кооперативний і народний дім, напр. у Лабовій, Висовій, Гладишові, Святковій, Климківці, Речетові і інших. Деякі школи, не числячи кооператив, вибудували громадяни - лемки виключно власними матеріяльними засобами. Там, де працював український учитель з повною посвятою — фреквенція зростала, діти залюбки горнулись до школи. Молодь і старші довіряли учителеві. Культурно-освітня праця набирала розгону. Аматорські гуртки, як напр. з Висової (Горличчина) виїзджали з виставами не тільки до сусідніх сіл, але й повітів, хори пописувались своїми вокальними продукціями. Свідомість на Лемківщині росла, а одночасно москвофільські аґітатори всіми способами старались перешкоджувати цій праці. Чимало було учителів т. зв. „руських", які поза теплими місцями не дбали принайменше, щоб лемко не був погноєм на своїй землі.

Далось завважити, що в селах як: Патина, Маластів, Ладишів, Ропиця Руська, Висова, Ждиня, Лося, Рихвалд та ін., де працював український учитель з повною посвятою і в школі і поза школою — видні і тепер висліди його праці. Закриті чи розвязані польською владою читальні, кооперативи, хори, аматорські гуртки та інші культурно-освітні товариства відновляють діяльність, уладжують концерти, академії в

мость Шевченка. Між іншими читальня у Висовій начислює 199 членів, а книгозбірня цієї читальні має коло 260 томів. Хор у Пантній пописується вокальними продукціями по околичних селах, ба навіть в Горлицях, де своїм репертуаром українських пісень вдоволяє і вибагливого слухача, а академії в честь Шевченка з нагоди 100-ліття появи „Кобзаря" відбуваються в більших культурно-освітніх осередках.

Що тепер в наших селах культурно-освітня, кооперативна та національна праця йде повною ходою, завдячити треба цьому „безіменному українському плугатореві" — учителеві, який від ряду літ перший підготовив грунт на Лемківщині під зерно правди і знання. Завдяки йому лемко знає сьогодні „чия правда, чия кривда і чий він син".

Навпаки, де працював тільки робітник, а не учитель в повному розумінню цього слова, народня нива заросла терням, бо там провадилась тільки борба - кириння, а не праця, якої тут вимагається. Безперечно, і тепер маємо на Лемківщині багато ідейних працівників, але молодих, палких, не обізнаних в обставинами, що хотіли б шляхом безоглядної радикальної системи виполоти все лихо, яке від віків запустило коріння в тутешній грунт. — Треба пізнати причину хвороби, і тоді щойно лікувати недугу, якої причиною була недостача національної свідомости, приспана темнотою.

Тільки українського учителя, який посвятився для відродження Лемківщини, за свою працю у школі і поза школою, культурно-освітню і кооперативну, переслідувала влада та переносила його в корінну Польщу. Були й такі блудні сини Лемківщини, що з початку раділи цими драконськими розпорядками польських властей, але ж опісля, коли пізнали свій гріх — не могли віджалувати великої втрати. Тому тепер треба підпорядкуватись новим вимогам хвилини і замість каламутити дальше воду для ворожої справи, — закотити рукави та взятись до праці, а „забудеться срамотня, давная година..... а тоді світ ясний, невечірний засіяє" і на Лемківщині.

Ст. Б.

Короткі вістки

— НІМЕЦЬКІ ВІЙСЬКА ЗАНЯЛИ НОВІ ФОРТИ В НОРВЕГІЇ, а саме форти Осткарсберг і Дребаґ у фйорді Осльо та значно розбудували оборонні укріплення. В четвер 18. н. м. відбулися в цих фортах перші вправи в стріляню, про які повідомлено населення.

— ПОЛУДНЕВО-СХІДНІ ТЕРЕНИ НОРВЕГІЇ В НІМЕЦЬКИХ РУКАХ. Терени на полудневий схід від Осльо є вже вповні в німецьких руках. 50 старшин і 1000 норвежських вояків дісталося до неволі. Більші норвежські відділи перейшли шведський кордон і там їх інтернували. Всі форти в тій частині Норвеґії в німецьких руках, з цього 3 здобуто в бою, 3 занято несподівано.

— НОРВЕЖСЬКІ ВОЯКИ ДАЛЬШЕ ВТІКАЮТЬ ДО ШВЕЦІЇ. Шведська преса повідомляє, що в районі Вермлянд перейшов норвежсько-шведський кордон відділ норвежських стрільців у силі 4000 осіб. Серед норвежських стрільців панують панічні настрої. Одначе в багатьох випадках вони переходять в повному озброєнні з запасами муніції і навіть з гарматами.

— НОРМАЛЬНІ ДИПЛЬОМАТИЧНІ ВЗАЄМИНИ МІЖ СОВІТАМИ Й ФІНЛЯНДІЄЮ. Совітський уряд іменував свого дотеперішнього посла в Ризі Івана Сотова совітським послом в Гельсінках. Таким робом навязано нормальні дипльоматичні взаємини між СССР. і Фінляндією. Про іменування нового фінляндського посла в Москві нічого не відомо. Натомісць мін. Пасківі враз зі своїми співробітниками перебуває від хвилини заключення миру в Москві де відбуваються тепер переговори над рядом питань з ділянки совітсько-фінляндських взаємин.

— ПОБАЖАННЯ КАНЦ. ГІТЛЕРА ДЛЯ ДАНСЬКОЇ КОРОЛІВСЬКОЇ ПАРИ. З нагоди приходу на світ доньки данського престонаслідника канц. Гітлер переслав телеграму з побажаннями на руки данської королівської пари і престонаслідника.

— ЗРІСТ НІМЕЦЬКО-ЛИТОВСЬКОГО ТОВАРООБМІНУ. 17. квітня скінчилися в Берліні спільні наради литовської і німецької делегації над поправою дотеперішних німецько-литовських взаємин. Переговори закінчено підписанням договору, що передбачує велике збільшення товарового обміну між Німеччиною і Литвою.

— НОРВЕЖСЬКІ ЗАЛІЗНІ ШЛЯХИ В НІМЕЦЬКИХ РУКАХ. Німецькі війська заняли в Норвеґії усі 4 залізничі шляхи, що лучать Норвеґію зі Швецією. Цей факт має неабияке значіння з огляду на те, що Норвеґія, це гориста країна, в якій інші роди комунікації незвичайно утруднені. Норвежське військо протиставилося всюди при обсаджуванні залізничих шляхів.

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ.

Вп. Струс Т. Передплату одержали — часопис для брата висилаємо.

Вп. Глібович Мих., Лежайськ. Бажане ч. 26 »К. В.« вислали. Дальші числа можете відбирати в кн. »Львоґс« в Лежайську.

Вп. Устіянович Іван, М. Ш. »К. В.« від 25—28 ч. висилаємо. Передплату просимо переслати залученою поштовою складанкою: „Probojem", Praha III., Josefska 2. II.

Вп. Борис Іван, Едерндорф 1: Листа і гроші одержали. »К. В.« заплачені до 30. VI.

Вп. п. Петножка Михайло, Левицький Осип (Пернгофен), Ванкевич Іван (Ліндорф). Листи та гроші одержали.

Вп. Олішкевич Григорій, Люблин: Передплату одержали щойно 13. IV. Висилку »К. В.« почали від 15. IV.

Вп. Пуцилів Іван, Шотгайм: З одержаних від Вас грошей зол. 3,— вписали на передплату »К. В«, а за зол. 9,— вислали замовлені книжки. Маєте заплачене за »К. В.« 50 гр. на липень.

Вп. Ґерус Іван, Дондорф: Лист і гроші одержали. »К. В. вислали від 15. IV.

ПРЕСОВИЙ ФОНД.

Громадяни села Мушинка, пов. Новий Санч складають 102,25 зол. на поширення української книжки і преси з нагоди прибуття до них українського інспектора і полагодження прихильно їхнього прохання. 1—1

ОГОЛОШЕННЯ

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво“, Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39.
З друкарні „Нова Друкарня Денникова“ під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzegenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag“ G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II, Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa“, Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79